

ترجمہ الہی اولیٰ علیٰ محمد و آلہ
حسب

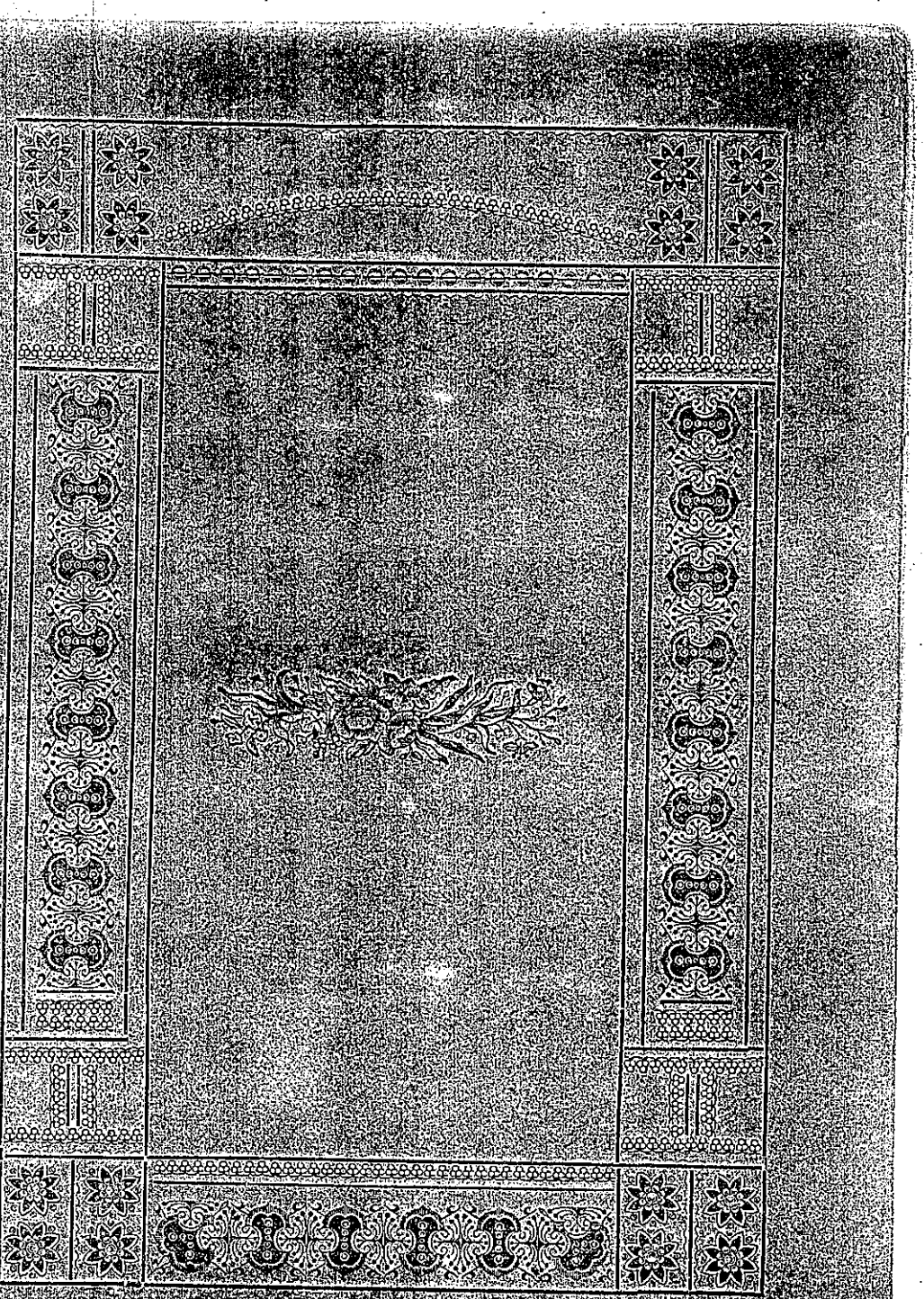
کتاب الاعتبار

حرر فی ۱۳۰۴ سنۃ الفی وثلثمائة واربعم فی شہر ذی الحجۃ

آچی ترکی تلندہ

مسلمان بالالازندین یاش ساگردلارنک معرفت کسب
اینها کلک لارینه معین بولسون ایچون تالیف ایتمولندی
قصور لغیرنی عفو بیورہ لار

بو کتاب باصمه اولنمشد قراندہ چیر کوفی خاتونی نذک طبع
خانہ سندنہ محمدجان بن منهاج الدین الصراطاغی نذک
خراجاتی ایلان ۱۳۰۵ نیچی یلدہ

118413

از روضه الشریعہ والحدیث

کتاب الاعتبار

مؤلف: امین ترکی بلنک

مستطابان بالالار تئین یاشن شاکر دلار نیک
معرفت کسب ایتمه مالک لار یینه معین بولسون
ایچون تالین ایتمولنسی

۱۳۵۵ نجی یلتیه *

118413

ترجمہ الہی اولیٰ علیٰ محمد و آلہ
حسب

کتاب الاعتبار

حرر فی ۱۳۰۴ سنۃ الفی وثلثمائة واربعم فی شہر ذی الحجۃ

آچی ترکی تلندہ

مسلمان بالالازندین یاش ساگردلارنک معرفت کسب
اینها کلک لارینه معین بولسون ایچون تالیف ایتمولندی
قصور لغیرنی عفو بیورہ لار

بو کتاب باصمه اولنمشدہ قراندہ چیر کوفی خاتونی نذک طبع
خانہ سندنہ محمدجان بن منہاج الدین الصراطاغی نذک
خراجاتی ایلان ۱۳۰۵ نیچی یلدہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(امابعد) اوشبوکتاب (الاعتبار) اسپنده اولوب بر مقدمه و اوج قسم و بر خاتمه اوزرینه ترتیب ایتولدی مسکن مز اولمش دیار قزان ده اهل اسلام بالالارینه بر مقدر تصفیة اخلاق و اندن باشقه علوم و معارف و ادبیات دن فی الجمله یعنی نمونه طریقیچه خبر ویرماک نیتی ایلان کجه لار و کوند زلارده عمر لار اوتکارلندی * احباب و دوست و محب معارف اولمش برادر کرام لاردن نظر التفات رجا ایتولنوب خطالارمزی عفو و زلات و هفوات لار مزدان اغماض و تسامح لاری ماء مول اولندی و جنب باری تعالی دن بو اثرمزی نظر اولی الابصار دن مشجور ورنج و مشقت لارمزی هباء منشور ایتیمس سزکنی عن خلوص القلب ارز و ایتولندی * شعر * ان اثارنا دل علینا * فانظر و ابعدها آثارنا * حسبی الله الاله الا هو علیه توکلت و الیه انیب *

مقدمة الكتاب

اوشبو عالم ده آدم بالالارینک دین و دنیا جهت لارندین نخت سعاده ایلان مکرم و معزز بولماق لاری علم و احب و صلی و پاک خلقی یعنی عقلا و شرعاً مبدوح

بولغان خلق لاری تحصیل ایتوب و یاراماس خلق و عاده لاری طاشلاماق
ایلان بولور چونکه باشقه حیوانلار ادم بالالاری کبی اشارلار و ایچارلار
باطورلار طورلار بوصفت لارده انسانلار غیر حیوانلار ایلان بر درجه ده
در اصلا آیرمه یوق (بلکه آدم بالالاری نك برسی منک کیمسه کا مقابل یو اوپ
منکسی بر کیمسه قدر بولا آلمغانلقی کبی تفاوت بر آرتق صفت قوشلماق
ایلان اولور و اول صفت فی تصفیه اخلاق و علم و معرفت و اجتهاد و کسب و هنر
ایلان تعبیر ایتارلار (بناء علیه بر کیمسه بو دنیا ده بر کسب سز علم سز ادب سز
حسن تر بینه سز عمر کچر سه هیچ کم نك اعتبارنده بولماس و قبر کا کوملکان دان
صونک کا ان لم یکن یعنی هیچ دنیاغه کلمثان کبک کلیا اونظور (الحاصل
کشی نه اش ده و نه کسب ده بولسه ده ادب و حسن اخلاق تحصیل قیلماق
کیرکدر (شولای بولغان آدم لار دنیا ده مکرم و محترم تر کک ایتوب تن لاری
توفراق ایچنده بولغان وقت لارده بحشی اسم لاری مجاس لارده سوبیلور
(و بو خصوصک افند مز رسول اکرم صلی الله علیه و سلم نك (بعثت لاتهم مکرم
الاخلاق) دین کی قول شریف لاری صادر اولمش در من آدم لارده بولغان
خرمتلی خلق لاری تکمیل ایچون رسول اولوب یبار ادم دیکان معنی ده و قرآن
شریف ده (لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة) وارد او امش در یعنی رسول
اکرم نك خلق لاری سر کا خوش ایبارلش خلق در دیمکدر (حاصل الکلام و نهایته
تحقیق المقام سعاده دنوییه و کمالات اخرویه کا ایرشماکی کا قصد و ارزو
ایتکان کیمسه لار قرآن شریف و احادیث نبی کریم نك تعلیم ایلا دکی اخلاق
حسنه لار که بعض لاری او شبو کتابک مذکور بولور شولاریغه ایازون
علوم نافعه و کسب خلال و صنایع شریفه لاری نغبت عظمی و رحمت کبری
حسان ایتوب سعی و اجتهادنده بولمق امور لازمه دان در بناء علیه یاش

بالالار اونك ایلان صولنی آق ایلان قاره فی آیره باشلاغاچ ده آلاغه یخشی خلق و یخشی فعل لار اوکراتوب برار تورلی کسب یول لاری کورساتوب یاراماغان نرسه لاردان منع ایتارکا اجتهاد ایتارکا تیش دور رسول اکرم حضرت علی که خطابا (ان یهدی بک رجل خیر مما طلعت علیه الشمس) دیو بیورمش لاردور چونکه یاش بالا یاش اغاچ منزلنده در یاش اغاچ فی تلاسناک نچک بو کرکا هکن نه قدر ککری بولسه ده توز ایتورکا هکن شونک کبک یاش بالا لاری ده تربیه ایلان اش کا کیتورکا هم اویراتورکا میکن اما اوسوب عاده آلوب بترکاج الفت ایتکان عاده لاری بترمک مشکل بولور الحاصل یاشلی وقت لار بتون دنیا بهاستندان آرتق بر زمان وهیچ شکر ایتوب ایتور مسلك بر نعمت فرصت دور بو آلطون کبک وقت لاری اسراف ایتوب کرا که مکان او یونلارغه مغرور بولوب هواغه اوچر سناک صونکنندان خبرناک بولوب اوکنورسون یوزاکلرنکنی قایناتوب تاسف ایتارسون کیری قایتناس نه قدر اموال صرف ایتوب اوقات ماضیه فی قایتارقی بولسانکنده ممکن بولماس شونک ایچون هر کیمسه شیخ لق وقت لارینه یتشسه اوتکان وقت لاری صاعنور باشندین اوتکان واقعه لاری حکایت ایتار چونکه اول وقت لاری غایت اعتبارنده بولور وزیاده محبوب بولور بالالارناک یخشی و علم و معرفت لی بولمق لاری اوزینه بررائس مال بولوی کبی آطا آناسینه غیر قرداش قبیله سینه مابه الافتخار بولور واکر بالعکس یعنی رشسز و تربیه سز بولماغی اوزینه بردواسز فتنه بولور آطا آناسینه قرداش روغسینه یوز قاره لغی بولور *

(القسم الاول فی تهنییب اخلاق الصبیان)

قرآن و حدیث صحیح لاردان علمالار استخراج ایتکانکه بناء کراک ایرکراک

خاتون بولسون مادامکه مکلفی اولدی یسه او شبو ذکر اییلاچک شی لاری بلوب
اشانمقی فرض در یعنی اولادنیکن بارایتکان ذات الله تعالی در بار آشاغان ایچکان
کیکان صالحان تورغان یورکان ایشتکان کورکان بلسکان الحاصل صائق ممکن بولغان
نعمت لاری کلسی بزکا آننک احساک در یالغوزدر اییداشی یوق بارلغی نیک
اولی یوق دنیا فکی اهرت باقی جنت جهنم حق قیامت کوننده هر کم قیلغان
عمل لاری نیک جزاسنی کوره چاک ان خیرا فخیر وان شرافشر الحاصل رسول الله
کتورکان شی لاری نیک کل سنی راست لمق تیش در *

(فصل)

ایمان و توحید بعدنده مکلف لاریکا فرض بولغان عبادة صلوة یعنی نمازدر بو
نماز اوقیبی خصوصنده نچه ونچه آیات واحادیث لاری وارد اولمش در کراک کم
بولسه ده بولسون مادامکه نماز نیک اداسی فرض در حقنده مساهله و تقصیرلق
قیلمق زور خطاء والوغ کنه در بو نمازحق تعالی حضر تلارینه مناجات ایچون
معراج منزلنده بولغان بر فضیلت در حتی که بر کمسه اداب وارکانلاری رعایه
ایتوب اوقسه آدم لاری هلاک ایتکوچی شهوت و حرص و بخل غضب کبر
هوا کبی اعتقادات رذیله واعمال خسیسه لاریدان پاک بولماقغی خدای تعالی نیک
(ان الصلوة تنهی عن الفحشاء) دیدکی قول شریفند ان مستغادر *

(صوم)

صوم یعنی رمضان المبارک آینده روزه بولمق لوق دخی امر ایتولنمش عبادة لاری
جهله سند ان اولوب فضیلتی حقنده آیات واحادیث غایت کوبدر روزه
فرض بولمق ده کوب اسرار بولسه ده هر کم کامعلوم بولغان او شبو در یعنی
ادم لارده فرشته و حیوان طبیعت لاری بارا کر هر دائم آشاب ایچوب یورسه
حیوان طبیعتی غالب بولوب فرشته طبیعتی کلیا یوق بولاچق فرشته طبیعتی

یوغالهاسون ایچون الله تعالی یلده بر آی روزه فرض ایتمک تانکه بنده لاره
 دائم شهوة لارینه اسیر بولمایون شریف بولغان فرشته خلق لارنده بعض
 وقت لارده بولسونلار ایچون اما بز لارده کونلار اوزون وقت لارده بر آزمشت
 بولسه ده (افضل الاعمال اهرها) موجبچه ثواب و اجری هم کو بر اک بولسه کراک *

(هج)

هج بیت الله الحرام یعنی (مکه مکرمه) شهرینه باروب معین اوزنلارنی زیارة
 قلنق نی خدای تعالی حضرتی بایلغی بولغان کیمسنه لارکا فرض ایتمک اندر وبر
 کیمسه ملکنده بولغان مال و منال و باشقه اولاد و عیال لارنی طاشلاب زیارة قصدی
 ایلان یراق و مشقت لی یول لارغه الله رضا ایچون کروب و خطر و آورلق لارغه
 صبر ایتوب نماز لارنی کامل اوتاب و شریکلاری ایلان مساهله ده و علی العموم
 کم بولسه ده حسن معامله ده بولوب فرضنی اوتاسه البته بوکیمسه الله تعالی ناک
 درگاه عالییه لارینه منقطع لار جمله سندان اولوب عهد و موثق اوامر
 و نواهی لارینه امتثال ایتمک لاردن بولور والله تعالی حضرتندان چکسر اجر
 و ثواب لار آلور و حج فرض بولمغی ناک حکمتی اطراف عالم ده طارالغان اسلام
 لاردان علما و فضلا لار بر اورنغه جمولوب آرا لارنده قرداشاقی و دوستلق
 حاصل بولنوب بر برندان دین و شریعت اداب لارنی او کرونوب قایتباقلق در
 (زکوة)

زکوة دخی اسلام فرض لارندان اولوب بلی بولغانلارغه یلده بر مرتبه
 فقیر لارکا و پیره چک بورج در زکوة فرض بولمق ده کوب سرلار بار جمله دان
 بحکمة الله آدم بالالاری بر تیمکز یار تلمیغان بعضسی بلی بعضسی فقیر بعضسی
 سلامت بعضسی مریض عقلا دین بولغان کیمسه لارنه قدر درجه صاحبی
 بولسه لارده بر ضعیف قوه سز کیمسه ناک مشقت ده بولغانونی کورسه لار انسانیت

غیرتی ایلان شفقت ویاردم ایتارکا کونکل لاری حرکت لنه و بالفعل یاردم ده
 ایته در شول قییلد ان فقیر کمهسه لار کسب ایلان پیورلغان بولسه لارده حاجت
 اوتارک مال حاصل ایتا آلمانلاری بارو کوبراک بوده کسب قلو رغه کوچی
 یتیمکانلار بارشونک ایچون خدای تعالی بای لارنک مال لارندان بر معلوم قدر
 ایلان فقیرلار کایاردم ایتارکا امر ایتکان بو عمل فقط انسانیت اقتضاسی دور
 و حسن معامله در واکر بالفرض الله تعالی فرض ایتکان بولسه ده انسانیت
 قاعده سی ایلان او شبو زکوة فی ویرماک تیش بولور اییدی *

(فصل)

اوشبو اورنده یخشی خلق ویمان خلق لاری فی یکی نوع ایتوب ذکر ایتولنور
 بر نچی نوع اخلاق همیکه بیاننده دور اخلاق حمیده نك جمله سنندان * علم
 ادم لبرکه اول در جهده ضرور بولغان شی علم در یعنی بلیگان شی لاری بلنک
 لک در علم نك فضیلتی هر کم قاشنده معلوم بولد قن ان دلیل کاهم حاجت یوق در
 دنیاده علم لن تنن ان آرطق لنه یوق معرفت حضورن ان اعلی حضور یوق جاه
 یاسی بولسون پادشاه بولسون علم سن بولسه دنیالنتی کور ما کانلر جمله سنندان در
 (آنا اناهم استاذغه رعایت)

کشی آنا آناسینه هم استاذینه رعایت ایتماک غایت تیش بولغان شی در آلاز
 ایلان سویلشکان وقت و مجلسد اش بولغان وقت بیک اعتبار ایلان هم ادب
 ایلان اولطورب سویلا شورکا کراک در آلاز نك ایتکان سوزلارینه و قوشقان
 شی لارینه مادامکه بر کنه اش ایلان امر ایتباسه لار امتثال ایتماک لازم دور
 اگر بر بالا اطاسی آناسی استاذی نك ایتکان سوز و نصیحت بالخیر لارینه طارغوب
 قولاق صالایون اوز نك هوا سینه یارسه بو بالانک خیر سن بولوی نك علامتی در
 لکن استاذ آدم نك کالاتینه سبب بولد قن ان حرمتی آنا اناهم متندان آرطق دور

(صدق - راست لوق)

كشى سويلگان سوزلارنده وقلغان وعلالارنده توغرى بولمق راست لوق در
و شرعا و عقلا ممدوح خلق بولدقدان راست لوقه عادت ايتما كلك تيش در
(حسن معامله)

كشى يا علم يا هنر يا كه غيرى برارنوع معرفت يا كه ياش جهنندان آرطق
درجده بولغانلارنى ما امكن تعظيم و تكريم ايلان اوزندان كم درجده
بولغانلارنى تحقير ايتماس سزلك حسن معامله دور و هر كم بولسه ده بولسون آدم لار
ايلان حسن معامله ده بولماق لازم دور *

(قناعت)

كيبه و آشى ايچه تورغان نرسه لار ننگ بار قدر سينه رضا بولوب آدم لار
قولنده بولغان دولت و مال لارغه قول اوز اتمايون و طمع ايتمايون و بولمايان
شى لار ايچون صبر سز لئوب جزع فرغ قلمايون و مالي بولسه فقير
بولودن و يا كه غير بهانه لار ايلان شرع قوشقان اوزنلارغه مال فى صرف
ايتما كاتلك دان صاقلانمق قناعت در قناعت ايتكان كمسه لار دنيا ده قاينغوسز
خسرة سز بولوب هوش عمر او تكار لار *

(حسن قرين)

كشى هر معامله سنده يخشى كمسه لار ايلان بولوب ناچار معرفت سز
هر سز كشى لاردان صاقلانورغه تيش چونكه كشى كا كزلك كم بولسه ده ايپد اش
بولد اش نك خلقى سرايت ايتار يعنى يخشى كشى ايلان ايپد اش بولسه يخشى
خلق ايار و روبالعكس ناچارى كار كشى كا ايپد اش بولسه يار اماس خلق لار ايار و
(نظافت)

كشى كا هر تورلى نجس و قباحت و مذموم شى لاردن پاك بولمق غايت لازم دُر

مثلا یوزنی کوزنی و تننی نجس و مکروه و آدم لار نفرت ایتکان شی لاردان
 و توران تو فراق کبی کر لاردان و آشاغان ایچکان وقت مایلی قول لارنی کیم لارینه
 سورتما کدن و تننده کیمنده بت کبی حشراه لاردان صاقلتمق تیش و هر وقت
 ضاق یورزکا کر اکر *

(سخاوة)

جو مردلی خلق لارنک بیک بخششی سی خدای تعالی نك احسان ایتکان نعت لارنی
 اوزنی قوشقان و امر ایتکان اوزنلارینه اسراف چیکنه کر مایون فقیر و فقرا و غیر
 صرف قلمق تیش اوزنلارعه ویرما کلک انسانیت شرطندان در مثلاً قدرتی
 بایلغی بولغان کیمسه محتاج لاره آچه یا که غیر شی لار ایلان صدقه و هدیه و اطعام
 و دوست لارینه محبت ایچون ضیافت ایتیک بیک تیش شی در بونک کبی
 کیمسه لار هر کم قاشنده مهدوح و مقبول اولوب حمد و ثنا و خیر دعا آلورلار

(معاونت)

معاونت یعنی کشی کا یاردم و شفقت ایتیک ایند کو خلق در یعنی برکسه نك
 بر وقت اش لارنده آوراق و مشکل لاری اولوب سنندن یاردم صوراشه
 ما امکان انکار یا خدمت یا آچه ایلان یاردم قلمق البته عقلا هم بخششی اش لار
 اکر سن او شبولای یاردم قلسانک بر کون بولورسنک اش لارنک طار او
 بولورسن آندان یاردم صورارسن هم مکافاتی بولورسن *

(تواضع)

تواضع هم کورکام خلق لاردان در صبی وقت دان مونی عادت قلورغه کراک
 تواضع لی کیمسه بارچه دشمنلارینه غالب بولور اوزنی کم درجه ده کورب
 تواضع لی ایتکان کیمسه لارنک درجه لاری آله کیتوب تکبر لک ایتکانلارنک
 مرتبه لاری توبان توشماکی بودنیاده کوب مرتبه کورلور *

(الفت)

کشی بر بری ایلان کورشکانده و مجلس داش بولغانده آچق یوزلی وطانلی سوزلی بولوب کونکلر نچتکوچی شی لاردای خاطر صندره طورغان معامله لاردان صافلانق الفت در ایمن اش و حاضر با مجلس بولغانلار غه چتی یوز ایلان بولوق و سوزلارینه قارشی سویلهک تکبرک و غیر ورلق در (ودخی سوز سویلکان وقت مجلس اش لارنک طبیعت لارنی بلوب یعنی آلا را خلاص قویغان سوزلارنی سویلاب طبیعت لاری تجمل ایتمکان سوزلاردان طیولوق تیش در اما آقرب باقرب آرطق ققرب کشی لارنی کولدر ایچون ادب سز سوزلاردان صافلانق تیش چونکه آلا را همق لار عادت اولوب عاقل کسه لر قاشنک غایت مکره در

(ادب و حرمت)

ادب و حرمت هر افراد ناس غه لازم صفت در ادب لی بولوق غه یاش وقت لارده عاده قلمق تیش در مثلاً کچک وقت ده اوزندان الوغ آدم لار یانینه کرکان وقت ده ادب و تعظیم ایلان سلام و یروب قولنی اوبوب او طررغه قوشقان صونک تجیاندیه او طررغان صفتده تزلار ایلان او طررغه تیش صوررغان سوزلارنی فهم لاب و اگر فهم لاسه یانکادان قایطاروب صوراب مصاحبت چه جوابنی و یررکا کراک بوله در حضورنده او طررغان وقت ایاقلارنی صورب یان یا نغره قاراب قولی ایاغی یاکه آوزی بورنی ایلان یاکه باشی و غیر اشیاسی ایلان اویناب او طررغه یارامی در اگر کچک وقت او شهود ادب لارنی و شرایط مجلس نی عاده ایتمسه هر کم آنی تحسین ایثار و هر کم قاشنده معتبر بولور *

(حقوق اخوة - فرداشلیک حق)

کشی اوزینک فرداش و دوست لارینه محبت طوطوق لازم در مثلاً فرداش لارنک برسینه بر برتورلی شادلق بولسه اوزینه شادلق بولغان منزلت شادلانوب و بالعکس

آلارغه بر بر تورلی خسرة كيلسه اوزينه كلكان منزلنده قايفور رغه تيش بولور الحاصل اقر با واحباب لار بر برى آراسنده بولغان الفت وحق لارنى رعاية قلمق لازم در ويوق بارشى لار ايچون آراده بولغان عبت وحقوق وحسن معامله لارنى كونكل دان چفار رغه تيش توكل فى الواقع بودنياده كشى لاركا ايند كوك ايتناك قدر يخشى اسم آز بولور شونك ايچون ايز كولكى وخيراتى تيكان كهسنه لاردان بر وقت ضرر واغزلق كيلسه ده اشغوب بوزلشوب يورمايون بالعكس صبر و تحملرى آلفه آلوب عفو ايلان مقابله قلمق كراك در
 (حفظ صحت - سلامت بولماق طريقى)

ممكن قدر اوزى نك سلامت بولماقنى صاقلامق هر كم كه لازم در سلامت وصحت لك بر نعمت در شكر ايتوب بتر وركك توكل سلامت لك نك راحتى بر انواع مرض كلكاچ بلنده در فى الواقع كشى سلامت بولماسه الله تعالى كحضور ايلان عبادة قله آلى در وهىچ شى دان حضور طابىلى در و بر نرسه سى كوزينه كورنملى در سلامت لكنى صاقلامق طب علمينه محتاج اولوب كوب شى لارنى بلوركا موقوف بولدقدان بز فقط بر ايكى جمله كا اشاره ايتاچك مزلا مرض لارنك كوبسى معده يعنى آشاغان شى لارينك اورناشوب قاينى تورغان اورنده بولور معده بوزلمق و نظامندان چقمق كوب مرض لارغه سبب بولدقدان آناردان صاقلانمق ايچون اوست اوستينه طعام اشامسقه كراك تاكه اول آشاغان نرسه هضم ايتولنوب بتسون وارطق عيش صولارنى ايچمك دان صاقلانورغه كراك خصوصاً ياش بالا لارينك معده لارى بيك ضميمى بولدقدان وقتلى وقت سبز آشاودان و آشاغان آرطندان يوقلاودان صاقلا رغه كراك و اشاغان ايچكان صونك ياكه يوقلغان ياكه يوكرب ياكه برار ايش اشلاب ياكه مونچه كرب تن لار تيرلاب فزشقان صونك صئوق صوا ايچمكدن ياكه

صوغه چومودین. یا که غیر براروجه ایلان تن کاصولتی پیدایتمکدین بیک
صافلانورغه. کراک وخی قزوده یرودن وقزومونچه لار کرون احتیاط
تیش قزومونچه نیک اعضالارغه ضرری بار (ایکنچی نوع اخلاق ذمیمه یعنی
یاراماغان خلق لاریماننده بولاری بلوب صافلنمق تیش بولادر اخلاق
ذمیمه جمله سندان *

(چهل - ندانلق)

جهل یعنی نادانق یاوزخلق لار نیک اقبیحی در یاش وقتدان باشلاب هر جنس
خلق غه علم او کرانوب. نادانلق دان قوتلمق لازم در علم او یرانمک دین
طارطلورغه یارامی در خواه بالغ بولسون خواه صبی بولسون مطلقا بله کائنی
صوراب او یرنمک فرض در جاهل کمسه فی کشی لار سویماس لار جهالت
ایلان عمل ایتکان کمسه فی حکیم لار تکرمان ایلان درکان ایشاک کال او خشاتقان لاریشک
همیشه یورسده آلهه بارغان اورنی بولهاغان کبی جاهل کمسه ده تون کون
عباده قیلسه ده فایده سی بولهاز اصلا درجه کا منا آلمان جهالت دان قوتلماق
(قزبالارغه) بیکراک تیش در چونکه ایرلار کراک عالم لار کاسفر ایتوب کراک
مجلس لارده او چراب علم آلورغه ممکن اما قزبالالار اوسوب بر کمسه کا (اهلیه)
بولغان صونک علم آلمق لاری اور بولور خصوصاً اولاد صاحبه سی ده اولسه لار
آلارنی تربیه قلاچق اول آنالاری بولور عالمه موعنث لار کوبراک بالالارنی
بخشی تربیه لار ایتوب (عباده حسنه لارکا) او یراتورکا طرشورلار بالالاری
هم سعاده و رشد لک اوزرینه یتشورلار اما آناسی نادان اولوب علم
معرفت دان حظی اولسه بالاسی کم کاقاراب تربیه لار نورکم دان حسن اخلاق او کرانور
(کنب - یالغان)

یالغان سویلمک کنب حور و غایت ده منموم صفة در هر وقت ده آنکار دان احتیاط

لازم در ودنیاعه بلا و محنت چهار رغه سبب بولغان خمیث شی در مونگار مهتلا بولغان بالا لارنك بعض وقت ده یالغانلق لاری خلق آراسینه چغوب ایبتاش لاری آراسنده او یالوب خور بولالار شونك ایچون بالالار تل لارنی یالغان سویلار کا عاده ایتدر مایون هر وقت ده درست و توغزی سویلاب کشی لارنی آلدامق او طهقی هوا سنده بولماسونلار چونکه بر مرتبه یالغان سویلکان کمسه نك منك راست سوزینه اشانماس لار حکیم لار ایتکانلار کذب یر مرض در راست لق دان غیر ی دواسی یوق در *

(خلق وعده - وعده سزلك - ونقض عهد)

قلغان وعده لار کا خلاف ایتمك خلق وعده در و قلغان عهد لارینه خلاف ایتمك نقض عهد در هر ایکسی مذموم خلق لار در حکیم لار ایتکانلار لئیم کمسه وعده سنده ثابت بولماز) (عهدی شقاق بولغان کمسه نك دینی نفاق بولور) وعده طویل دان رد جمیل خیر لودر *

(نفاق)

کشی نك آلدنده کورستان شی لارنك خلافتی کونکلده یورتناک و یاکه برآمده بر کمسه مشوره ایتوب کونکلده بولغان نك خلافتی تلقین قلمق و ییاکه مصاحت بولغان نرسه دان سکوة قلمق نفاق دروغایت خسیس و خمیث و مذموم در مونك حقنده (کن یهو دیاتاما و الا فلا تلعب بالتوریه) مثلی صادر اولمش در یعنی تمام یهودی بولغل و الاتوریه ایلان او یینامه دیکان سوز مراد ظاهر در *

(نهیبت - سوز یتکرماک)

بر کمسه نك ایکنچی بر او حقنده یاراماس سوزنی سویلنمش کمسه کا یتکرماک نهادم لق در و کذب کبی خمیث و مذموم در یاز و ایلان و یاکه اشاره ایلان فهم لاتولار بار چهسی نهادم لق در و اصلا تیش شی توکل در ایکی کمسته

اراسینه کیر ب بر سینی ایکنچسینه مکر وه کور ستمک غرضی ایلان فلان کمسه سنی
 بیله سویلادی اویله سولادی دیوب ایکنچسینه باروب بعینه من کور کیفیت ده
 سویلاب آرالارنی بوزماق دخی نهمیت در وایکی یوزلولک در بالالار عاده
 ایتما سونلار آخری خیرنر بولور و کوب او کچ لار کاسب بولور *

(غیبت)

بر کمسه نك آلدنده سویلنهای تورغان کچیلک صفة لارنی آرطنده سویلماک
 غیبت در بودخی منموم و شرعاجرام اووب عاقل کمسنه لار هنری توکل در
 غیبت سورکا کنه خاص توکل بلکه اشاره ایلان وغیرشی لار ایلان مثلا بر کشی کبی صافاو
 بولوب سویلشمک چاطان بولوب یورماک کل سی غیبت در مسلمانلار بر برینه قرداش
 حکمنک بولنقدان بولاردن اختیاط لازم خصوصاصبی بالالار اصلاحه ایتما سونلار *

(اضرار - زیان قلمقی)

آناسی آناسی یا که غیر کمسه نك انکار مونکار حاضر لای قویغان شی لارنی
 و اطوب بوزب اش کایار ارقدان چغارب یورماک اضرار در وهر کم فاشنده
 مبعوض و منموم در بالالار مونک کبی انصاف سزلق دان صافلانسونلار ایتد اش
 وغیر لار حقند زیان و جفا ایتمایون همیشه یخشی لقی آغه آسونلار *

(تکبر لک)

کشی لارنی اوزندان توبان درجه ده اوزنی یوقاری درجه ده حساب ایتوب
 یورماک وغیری لارنی اعتبارغه آلمایون یورماک تکبر لک دور و عاقبتده غیرنر
 بولاچق خلق لاردان در آدم بالاسندان کم بولسه ده ایکنچی بر اوکا تکبر لک
 ایتارکا اصلاحقی یوقی در *

(حسد)

کشی ده بولغان درجه و مرتبه لارکا یا که یورط کیم صالوم مال و اسباب لارینه انچی

طارا ایوب آنکار دن کیتوی آرزو قلمق حسد در و خلق لار نك اقبجی در فی الواقع
 حسد ایتوب محسود کا ضرر ایتوب بولماس آنك حسدی ایلان نعمتی کمالس
 بلکه آر طور بلکه حسد قلمق ده محسودده کمالات بولوینه دلیل بار (حکیم لار)
 ایتکانلار (کمالات ایالاری حسد عا سد دن مدح مادح دان بر وقت خالی
 بولماس لار) بس بو حسد دین صاقلانوب بلکه بو کمسه ده بولغان درجه
 و اشیا لار نك مثلی منده هم بولسون ایسی دیو خدا ی تعالی دین سوال و تضرع
 ایتوب اسباب لارینه کر شمک تیش در (من جد وجد و من قرع بابا و لاج و لاج)
 (عناد - قارشولوق)

فائده و مصالحت ایچون ایتولکان سوز لاری طنکلاما غانا ق عناد در و اصلا
 تیش سز خلق بولوب بالا لار نك نادان و معرفت سز قالمق لارینه سبب در
 مثلا مکتب و مندرسه کا بارماس یازو یازماس در سینه اجتهاد ایتیمایون او یون اویناب
 آنده مونده یورب عمر فی او تکارر بوشی لاری ایش بالا لار نك آلطوندان
 قدر لی وقت لاری ضایع و بر باد ایتوب فرصت او توب بتمکاج آه زمانم فائده سن
 او تندی اوزمه یارارلق بر هنر کسب ایته آلام دیو کوب او کتور کاسب بولور
 شونک ایچون صبی وقت لاردان یالقاو بولمایون ممکن قدر علم او قوب هنر لار
 او کرانو اجتهاد نده بولور غه تیش در *

(حیله)

آتاسی آناسنی و یا که خلفه و استاذنی و باشغه کشی لاری تور لی تور لی یالغان
 سوز لار ایلان آلتامق حیله کارلق در بو هم منموم در اوقمق و یازمق دان قوتلور
 ایچون اوز مرادنی قلور ایچون آند ایون موند ایون سوز لار سویلاب اش لار
 اشلکان بولوب حیله ایتیمک دان احتیاط لازم در چونکه آخرده بر وقت حیله سی
 و مگری او سکا چغوب فاش بولور خلق آراسنده رسوای بولوب ضرری اوزینه

قايطور شونك ايچون بالالار بونرسه دين بيك صاقلانسونلار *
(وقاعة - عارسزلك)

عارسز بولق هم مسخره لك ايتك علقى بولغان بالالارغه اصلا يار ماغان
صفت در مثلا كشي كولدرر ايچون تورلى تورلى قيافت لاركا كرمك تورلى
سونلار سويلمك تورلى تورلى چوق لار طاغوب يورماك (تانچى لك)
قلمق (اتاچ) بولوب قچقرمق (كاميتچى) بولوق وغيرى عيب واهه قىلق
بولغان فعل لارنى اشلامك بيك منموم در اكر اوشبو صفة لار ايلان بر بالانك
شورتى چقسه اصلا اعتبارى قالمز وبر كه سنه سوماس بلكه اوزندان بالالار
كوب مسخره ايتارلار شونك ايچون بالا وقتدان عارسز بولوق دان احتياط كراك
(عنق - ياوزتل)

يوق بارشى لار ايچون ايمد اش بولغان بالالارغه قاطى سوزلار ايلان سوكمك
عنق در وتيش سز بولغان صفاة لار دان در كشى ايلان سوكشمك و قچقر شياق دان
بيك صاقلانورغه كراك آنك مونك بارغانك اوچرا غنك ياكه اورام دان اوتوب بروچى
كشى كا ادا ب سز سوزلار ايلان قچقرمق دين و طائش اطوب قلمق دين و مسخره
ايتوب كولك دين بالالار صاقلانسونلار *

(سرقة - اوغريلق)

كشى نك برار نرسه سنى اوغرلاب آلمق دضى صفة منمومه دان در و شرعا
حرام در خداى تعالى صاقلاسون اوغرى كه سنه اخيرده تورلى رسواى لى لارغه
توشوب كوب او كنج لاركا سبب بولور و كوب وقت نظام لار حكيمينه توشوب
(تورمه لارده محبوس اولور (وسبر يايه) سورلور و اور جزالارغه مبتلا اولور
عادتده اوغريلق كچكنه و حقير شى لاردين باشلانوب بتمر يى قدرلى بهان
شى لاركا اويرانوب كيتنكدان صبى بالالار كشى نك انامبينه حتى

که قیاس شالقان و بورچاق و غیره مونک کبی کر چه بهاسز و قیبت سزده
بولغان شی لاری آلورغه عاده ایتماسونلار *

(افشاش سر صاقلامغانلق)

یا شرون بولغان بر نرسه فی کورب یا که ایشتوب مادامکه بر اوکا (ظلم ماده سی
بولنسه آئی صاقلامایون اوچسراغان بر کشی کا سویلاب بلدرمک
افشاسردر و منموم خلق لاردن در بالالار مونکار عاده لانورکا یارامی چونکه
بولای ایکانلکنی بلسه لار آنک یاننده هیچ سوز سویلماس لار اشانج سزغه
چغر و اعتبارسز بولونک ابتداسی بولور *

(استهزاء)

الوغ ویا که کیچک کمسنه لاری تیش سز صورت لار ایلان خورلامق استهزاءدر
و اصلا انسانیت کا کلشماکن بر عاده مستهجنه در کراک اوزندان کمده اولسون
فقیرده اولسون عاجزده اولسون کشی فی حقارت ایترکا اصلاحتی یوق در *

(کینه و نفسانیت)

بر کمسنه بر وقت ضرر ایترکان بولسه آئی هیچ اونظمایون اوچ الورغه فرصت
قاراق ویا که ضرری ده تیمکان بولماغان حالده اوز فایده سی ایچون بر بی
کنده کمسنه کا غدر و خیانت قصد ایتماک کینه در وهم نفسانیت در و اصلا دم
بالاسینه تیش بولماغان خلقی در *

ترک قبول نصیحت - نصیحت قبول فلماغانلق

اوزندین الوغ کمسنه لاردن آتاسی و آناسی کبی ویا که خلفه و استاذی کبی
کمسنه لارنک سوزلارنی و نصیحت بالخیرالارنی طنکلاماغانلق و کونکلینه
نه کلک یسه آئی قیلوب و قسقه طبیعتلی اولوق نصیحت قبول قلمماغانلق در
و منموم خلق لاردن در آدم هر وقت ده یخشی سوزنی کم دن ایشتد یسه

کونکلینه صالسون وبالعکس معناسز وحاصل سز سوزنی نیند ایون کیمسندن
ایشندیسهده اونطسون الحاصل یوق بارشی لارکا طارغوب حتی که
طلوپاش توفزاق ییل ییغهور بوران قار داؤل کبی نرسه لارکا آچولا نودن
صاقلانوب هر دالم علم ویوموشق لوق وکشی لارکا قرداش لک معامله سنی
قلقی لازم در *

(خفت - وعجله)

اش لارده تأمل و فکر سز بولوق خفت وعجله دور وغیر مقبول خلقی در
یوقاریده من کور بولغان سخاوة ناک ضعی و خلاقی بحل لک یعنی قولنده
ومکنده بولغان شی لاری شرع قوشقان ویاکه مروة صرف تیش بولغان
اورنلارغه ویرمایون طورماتی در بوهم قبیح در *

(اسراف)

تصرفنده بولغان اموال و اشیا لاری شرع نهی ایتمکان اورنلارغه من
غیر مبالات صرف ایتمک اسراف در وصفات ذمیه دان در
چونکه مسرف کیمسند لار اخرده یورط و بلاشقه اسباب لارندین آرنوب کلیا
محروم بوله لار مسرف لاری الله تعالی وادم بالالاری سوماس لار مال و املاک
قدرلی و قیمت لی شی لاردر بارنده قدرنی بلوب تیش سز اورنلارغه
صرف ایتمکدین صاقلتی والبه صاقلتی کراک مال تک تلفی و ضایع بولوی
ینکل بولسهده طابولوی آور اسراف وقت لارنده همای هوده آشاب ایچوب
طرغانده دوست لار کوب بولسهده مال بتوب تمام بولغاچ بری قالمایون
طارالوب بتار لار سنی طانماسقه صالح شر لار شونک ایچون بالالار ادب سز
بولوب اورن سز اورنلارغه مالی صرف ایتمکدین صاقلانمی تیش
ایکانونی بلوب اوس سونلار *

(زناء)

زناء قلمتی دخی خلق لارنك قبیجی اولوب شرعا دخی مطلقاً هر آدم لارنك صافی و پاک بولغان نسل لارنی بوزوب کوب فتنه لارکا موعدی بولغان بر عمل فاحش در بر ساعت لنتی بولسه ده اخیری غیر سرز بولوب جمیع دنیائی و بیرون قاپارلق مشکل لك لاری بار حاصل الکلام زنآ قلمتی حیوانیت اولوب عقلی کمسنه لار قاشنده مستکره و مقبوح در *

شرب خمر مسکراه ایچمک

مسکراه یعنی ایسرتکچ لک دخی عقلا و شرعا خبیث لک در و شرف عقل ن تلی ایتودن عبارت اولوب اصلاً فالکیمه سی یوقدر (عرب اشراف لارنك خمر دن منع لاری) حتی که جاهلیت عصر لارنده اشراف لاری نك بعض لاری شرب مسکراه دان طیولوب غیر کمسنه لارنی ایچمکاهم تحریر ایتمک بولغانلار اوشبو کونلارده (اوروبالارنك خمر حقنه مطالعه لاری) اوروباحکیم لاری مسکراه ضررنی بیان ایتوب رساله لار تصنیف ایتالار *

قمار - او طش اوینامق

کاغد یومر قه و قورننه کبی شی لارنی اوینامق شرعا و عقلا ممنوع در رشتن سرز یعنی آهق و بی کار آدم لار هنری در و مونکار عاده ایتکان کمسه لار عمل و کسب لارندن محروم اولوب عمر عزیز لارنی هواغه اوچرب انواع محنت و شدت لارکا مبتلا اولوق لاری کون کبی معلوم در بالالار بو کبی شی لار دن صاف لارنوب عمر لارنی تحصیل معارف صد دنده اوتکار مک لازم دور (اوشبو یاز دیغمز شی لارنك بعض لاری صبی بالالارده متصور بولماسده او غلوم سنکا ایتام قزم سن طنکلا قیلندین یازلیدی *

القسم الثاني في فضائل الكسب والصنایع

زمانه مزده بعض كهمسه لارنيك ظن لارينه بناء هنر و معرفت و باشقه طريق لار
ايلان كسب ايتنيك روس و اور و باخلق لارينه مخصوص شي اولوب اسلام لارنيك
بايلق لارني و دماري يوقلد اي و غلى الخصوص عبادة لارني كوب بولدقدان
كسب ايتما كلكدان ممنوع بولوب قواعد شرعية كا تطبيق ايتولكاننده بوكون
اشارغه بولسه ايرنه كا الله كريم ديوب قناعت ايتما ك تيش ايمس و كسب
قيلمق دنيا قوماني دان عبارة اولوب مسلمانلار اولاش لاردان ممنوع لار ايمش
(اما بزنيك فكر قاصر مزغه بناء بوسوزلار تمام توكل دور) و جوابنده تفصيلا
يازق مجلدات ضميمه اقتضا قلدقدان بو اورنده فقط بر ايكي جمله ايلان
اكتفا ايد اچك مز اولاقران شريف في مفسر لار تفسير نچه مطالعه ايتساك واحاديث
لاركا كوزمزي صالح ساق كسب و هنر ايلان كافة اهل اسلام مخاطب ايد كني فهم لاركا
ممکن (و ثانيا الحال مسلمانلارده بايلق بولماشده اسلب لارينه كرشوب
اجتهادن كورب بايلق حاصل ايتاركا ممكن و معارق لارني الورغه هم ممكن

حتى كه (الحكمة ضالة المؤمن فحيث وجدها فهو احق بها) مصداقته روس
وساگر ملت لاردان او كرم ساكده ضرر يوق چونكه بوزمانده دنيا ده بولغان
هنر و معارف لارنيك كو بسى اسلام لاردان مقدم كلوب كيتكان اديب لار

في سنة ست وخمسين *
وستماية في خلافة
الاستعصم بالله ابو
العباس عبد الله
الشهيد منه
چغارب لار ايدى (تاتار بيد بخت لار) بغداد شهر في *
استيلاء ايتوب خلافت اسلاميه منقرض بولدقد اسلام لارنيك
هنر و صنايع لارني اور و بالار و لاردان روس لار او كرنديلار
(نتيجة الكلام روس و باشقه قوم لارده بولغان هنر و معارف لارنيك
كو بسى اوزمزنك اسلام لارمزدان قالغان اثر لاردر
اوزمرك تيش نرسه في كم دين طاب ساق آندان آلق تيش در بزكا بايلق كسب

ایتارکا هیچ اورندان منع یوق و قابلیت مزهم بار اجتهادن ایتساک کسب ایتارکا و بایلیق غه یتشورکا ممکن واکر اسباب لاریقه توتنما ساق میلیون ییل لارده ده بایلیق کرماس در وثالثاعباده لار من نک کوبلیکی وعباده ایلان مأمور اولومز اصلا کسب دین مانع توکل چونکه عبادتی کوب قلعوچی لار رسول اکرم افندمز واصحاب عظام لاردور و حال بوکه آلا ر و الاردان

فان قلت الکسب والتجارة ینافی التوکل قلت لیس كذلك لانه قد حقق ان حقيقة التوکل هو العلم بضمانیه الله سبحانه الرزق والثقة به واما ترک الاسباب فلا یرر عما یقع التسبب بها تعبد او امتثال الامر الحقیقی الذی فی ضمن خلق الاسباب نجم العلم شرح عین العلم ۲ اسبابینه بها شرت ایلر رزق طلب ایتیک حتی تعالی حضرتنک رازق اولماسینه

صونک بولغان علما لارمز هر برسی برار نوع کسب ایلان مال تحصیل ایتوب حوایح لارینه صرف ایتار بولغانلار چیت کهمسه لار ملکند بولغان مال لارغه کوز اوزاتور بولغانلار و هر کم کا معلوم کسب ایتماسانک بایلیق و معاشلیق قایدین حاصل ایتارکا کراک هیچ کما کوکدین خزینینه یاوغانی یوق البته سوال ایتارکا مجبور بولنور لکن سوال بزنگ عرفمزده یورط باشینه کر و ب یرودان عبارة بولسه ده آنک غیر ی قسم لاریک بیک کتوب و هر قسمی ده مذموم بولمقل علی السویه یعنی بر تیکز ودخی بزلا ر عبادت ایلان مأمور لارمز لکن نیت خالصه ایلان قنغان کسب لار عبادت دان بر قسم در و بلکه افضل قسم در بس عبادت ایلان امر ضمننده کسب ایلان امرده طابله در و رابعا بوکون اشارغه بولسه ایرتکال الله کریم دیکان سوز ایلان کسب دان منع لنمک تیش شی توکل در بلکه کسب ایت همینشه الله کریم دیر که کراک در یعنی الله تعالی

منافی دکل در اسبابسن و یرمکه قادر در لکن عاده الله بویله جاری اولمش در حضرت مریمه و هزی الیک بجنه اناخله بیورمش در رسول اکرام مباشرت اسبابدن صونکره توکل ایلان امر ایتوب فاذا عزمت فتوکل علی الله بیورمش در تحفه البشاهان من نفسه

کریم و رحیم در هیچ کم لایقی ایلان صفة اینه آلازما کسب ایلان بنده هم مأورد در و خاصا کسب حلال قلمق اصلا دنیا قومق دان عبارة دکل در بلکه عین تقوالق در شونک ایچون بر کبار علمادان بولغان کمسنه کارهبد لک دن کتاب تصنیق ایتکان بولسانکچی دید کلرینه جوابا (صنعت کتاب البیع) دیمش در الحاصل مسلمانلار دنیا قومق دان ممنوع لار لکن کسب حلال دنیا قومق توکل و حقیقه حال کا قایطوب فکر فلسافی عبادة لار مرکا کسب لار مز مانع بولمایون بالعکس هر بر کسب نوع عبادتکهمقدمه و باعث منزلتکدر (اتفاقات عجیبه دان در که) اروبانک تعصب سز موعن لاری هنرو معارف و غیره طرق کسب لاری احداث ایتمکه استاذ خاذق لاری اسلام لار بولدی اقرار قلغانلاری حالده بزلارده کوب کمسه لار علوم ادبیه و حکیمه لارنک کل سنی اوروبالارغه خاص بلوب اسلام علمالارینک کوبسی بی خبر بولدی لاری ظن ایته لار (هیئات و هیئات و شتان بین النیل و الفرات *

(فصل)

اوتکانه بولمش دعوا مزنی اثبات ایتماک ایچون اوشبو آثار لاری یازمق مناسب کورلدی (عن عبد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم طلب كسب الحلال فريضة بعد الفريضة رواه البيهقي مشكوة المصابيح) یعنی حلال کسب فی استماک و یولینه کرمک فرض صونکنده فرض در (عن ابی هریره رضی الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من طلب الدنيا حلالا واستغناء عن المسئلة ووسعها على عياله وتعظفا على جاره بعثه الله تعالى يوم القيمة ووجهها كلقهر ليلة البدر رواه البيهقي فی شعب الايمان) معنی شریفی بیله دور هر کمسنه اوزینک حاجت لاری اوتاب جماعت

وبالالارینه ایرکنلک و کورشی لارینه ایثار قلمق ایچون حلال کسب ایتسه
 خدای تعالی اول کسبنه یوزنی طولغان آی کبی نورلی بولغان حالدا قبرندان
 قوبارور اوشبو حدیث لاردان ظاهر بولغانغه بناء کسب و بایلیق اجتهادان
 کورماک درست نیت ایلان بولغانلدا اصلا عبادة کامنائی توکل بلکه نفس اونزی عبادة
 در حاصل الکلام رسول اکرم مسلمانلارغه کسب حلال ایلان امر ایتکان و طمع دن
 نهی ایتکان کم ده کم امرینه امثال ایتوب حلال کسب ایتسه دنیا ده فقیر لک دان
 قوتلوب آخرت ده کوب ثوابلار آلور بعض خبرلارده (الکاسب صیب الله)
 کلمش در یعنی کسب ایتکان کمسنه الله تعالی ناک دوستی در و بعض ده (ان
 الله لا یحب البطالین) کلمش دور یعنی الله تعالی حضرتی اش سرز یالقاو
 کمسنه لارنی سو ماس در و علی کل حال حلال کسب امت محمدیه کا لازم نرسه در
 بزکا اورنناک و کوچر کچ جهتندین رسول اکرم ناک حالی کافی در که جمیع خرابین
 ارض عرض ایتولد کده قبول ایتمایون حاجت و ضرورده لارنی قول کسبی
 ایلان تحصیل ایثار بولغان نناک سیر کتابلارنده مفصل در (بخاری)
 شریف ده حضرت عماتیشده رضی الله عنها روایت ایتولنده در (کن اصحاب
 رسول الله صلی الله علیه وسلم عمال انفسهم) یعنی رسول اکرم ناک اصحاب لاری
 هر برسی کسب ایتوب ترکانلار بولدیلار (وابوهریره) رضی الله عنه دان
 نراون حدیث ده ان اخوتی من المهاجرین کان یشغلهم الصغی فی الاسواق
 وان اخوتی من الانصار کان یشغلهم عمل اموالهم) وارد اولوش در یعنی ابو
 هریره رضی الله عنه ایتادر مدینه شهرینه چیت دان کوچوب کلکان قرداش لارم
 بازارلارده اورام لارده صانو آلو ایلان مشغول لار ایدی و نفس مدینه نلک
 قرداش لارم اورنلارینک مال و املا کلری ایلان مشغول لار ایدی *

(انسان لارنگ هیئت اجتماعیه لاری تکرمان منزله در)

فی الواقع هر کمنه برار نوع کسب ده بولمائی عقلاتیش در چونکه انسان لارنگ
 هیئت اجتماعیه لاری بر تکرمان منزله بولوب افراد انسان مذکور
 تکرمان نك آلات و قورال لاری منزله در مثلا تکرمان نك ایچنده برار
 نرسه سی بورلسه کل سیننه ضعیف لک بولوب بعضا بالکلیه عمل ندان قالیغنه
 سبب بولدیغی کبی افراد بشردن بعض لاری ایش سز یاتسه لار البت
 جمعیت انسانیه کا برار ضرر کلاچکی شبه سز در و بر حدیث شریف ده وارد
 اولمش در که (ومن الذنوب ذنب لا یکفرها الا الله فی طلب المعیشه رواه
 الطبرانی) یعنی کنه لار جمله سنن بین شول کنه لار بار که معیشت طلبنده
 بولغان قایغوغه کفاره بولور موندان فهم لندنگه بناء معیشت ایچون
قایغور ماقلق کنه لارغه کفاره در (عن) علی رضی الله عنه انه قال ان الله
 یحب ان یری عبده تعافی طلب الحلال رواه الدیلمی) معنای شریفی
 الله تعالی حضرتی بنده سی نك طلب حلال ده مشقت ده بولمائی حب توتنه در
 دیمکدر (عن ابن عمر رضی الله عنه انه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
 ان الله یحب المؤمن المحترف رواه ابن عدی) یعنی الله تعالی حضرتی کسب
 ایتمکان مؤمن نی محبوب کوره در (و بخاری) شریف ده مذکور در (عن
 علی رضی الله عنه قال فلما اردت ان ابنتی بفاطمة واعدت رجلا صواغا من
 بنی قینقاع ان یرتحل معی فأتانی باذخران ابیعه من الصواعین واستعین
 بدفی ولیمته عرسی یعنی حضرت علی کرم الله وجهه ایتمادر که شول وقت که فاطمه رضی
 الله عنهای تزوج ایتمک بولدم بنی قینقاع دن بولغان بر کمش اشلاوچی
 ایلان وعده لاشوب شرکت ایلان اذخر اولانی کیتورب کو مشچی لار کاصاطوب
 حضرت فاطمه نك طوینده آنچه سنی صرف ایتم حضرت علی نك مرتبه لارنی

فوق القياس افضل واعلى ايكان لكنده اوزلارى بالذاة كسب قلمقلارى
 بزلك دعواى من اثبات ايتهدر (عن ابى كبشبة الانهارى قال رسول الله صلى
 الله عليه وسلم من فتح على نفسه بابا من السوأل فتح الله عليه سبعين بابا من
 الفقر رواه الترمذى) يعنى بر كمسنه كه غيرى لاردان سوأل ايتمك ايجون
 بر قايقه اچسه الله تعالى حضرتى انكار يتمش قابقه فقير لكان آچار بس
 بزلا ركا كوزلار منى غفلت يوقسنند بين آچوب يالقاولق لارنى طاشلاب
 رسول اكرم واسلاف عظام لارغه اقتداء كسب طريق لارينه كروب ملقه مرمى
 ترقى قلندرمق اجتهادند به بولق تيش در چونكه بايلقمز بولسه مسجد ومدرسه
 ومكتب لارمز معمور وطلبه معلم وخلغه لارمزنك خراجات لارى سول لك ايلان
 حاصل بولوب (جامع الغنون كمسنه لارمز يتشور لارايدى وبوحالده بولغان
 حيا لظلمت لارندان بزلا رنى تخليص ايتوب هر طرفه اسلام لارنى منور
 قلور لارايدى يوقسه الحال علمده كه الاله كه يتشكان طلبه لارمز يوق آلارنى
 تربيه ايتاركا يحشى بنا قلنغان مدرسه لارمز يوق بولار كل سى بايلق غه
 موقوف بايلق كسب كا موقوف چونكه كوكدان الطون ياوغانى يوق بوقضون
 لقمز نچه سنه لاركا كيتار او شبور وشنه معيشت وامرار اوقات ايتساك ملت مزده
 بولغان اسلام بالالارى بيك بخت سزلا ر ايكان چونكه سعادات ومعارف طريق
 لارى تنزل ايتوب حامل شريعت علما لارمز هر كون از قالوب باردقدان
 بزلا ر جهالت درياسينه باطوب يازو وباشقه علم لارمز تلف وضايح بوله
 چمنى احتمال قريب بولدقدان اول بالالار كملاردان عبرت الور لارنه طريق
 ايلان معرفت كسب ايتارلا ر بنا عليه افاضدان بر كمسه ايتكان بودنيانك
 تونك بولماغى دوره شى ايلاندر بر نچى سلطنت وحكومت ايكنجى كسب
 وشجارة وصنعة وهر فة او چونچى علم وفضيلت دور تنچى دوشمانلارنك هجوم

وجمله سینه مقاومت ایتیک و دخی بر کمرسته ابن عباس حضرت تارندان دعا
 ایت الله تعالی منی کشی لاردان مستغنی ایتسون ایدی دیوالتماس ایتدک
 ابن عباس حضرت تارنی آدم لك تننده بولغان اعضالاری برسی ایکچسینه
 باغلانغان کبی آدم لارنک حاجت لاری برسی ایکچسینه باغلانغان یعنی آدم
 لاردان مستغنی بولوق ممکن توکل آئی سوال قلمق حکمت دان طش در بلکه
 الله تعالی منی یاوز کشی لاردین مستغنی ایتسون ایدی دیو سوال ایت
 دیو جواب ویردی موندان مراد مادامکه دنیا ده بولغان مده ده آدم لار برسی
 ایکچسینه معامله و معیشت لارنک حاجتلی در دیمکدر بس بوتقد یرده خلق لار
 کسب ایتسونلارده آلارنک حاصلاتی بنکاهم یتار دیوب اش سز عمر اوتکارنک
 غیر لارکا غایت ضرر در و بوکمهسه قومسن لارنوب قان ایچکان چین منزلند در
 (لاحقه)

اوشبو عصر لارده طلبه لار مدرسه و مکتب لارده تحصیل علم ایتوب اوقوب
 یازمق لارنی بلد کدان صونک هر برسی روحانی لوازم لار دین امامت لك
 و مؤذن لك و غیر درجه و مرتبه لارنی طمع و امید ایتوب کوب سنه لار کسب سز
 کار سز توره لار بزناک توابع قرانده روحانی لوازم لار طلبه لار نسبتنه قار اغانده آز
 بولد قدن هر کم تکمیل درس بعدنده تجارة کبی بر ازنوع کسب هنراو کرانوب
 هوا ییچ لارینه صرف ایتما کاک کراک بوله در امامت لك لوازمنده فضیلت لار
 یارلغنی انکار ایتما یز غایت شریف اورن و رسول اکرم و خلقالاری مبا
 شرت ایتکان امر مخترم دن لکن اول اورن بیاک آزلقدین هر کیم که میسر توکل
 اوزاق کوتوب توربده بولمایون قاله در و تجار لاردین کوب کمهسه لار
 امام لاردین کم درجه لارده توکل لار برقریه و شهر اهلینه امام اولوب افراد
 و معرفت سز عوام لارنک کونکل و ضائق لارنی طلب ایتوب اذیت و چفالارینه

عليه السلام ايکنچي ايدى نوخ عليه السلام بالطه اوستاسي ايدى ادر يس
 عليه السلام تگوچي ايدى داو عليه السلام تيمرچي ايدى موسى عليه السلام
 وکتوچي ايدى بس بور رسول لارنك درجه و مرتبه لارى نه قدر
 الوغ بولسا ده اسباب ظاهره لار کاتوتنوب تورلي تورلي هنر لار ايلان ضروره لارني
 يبار کانلار ايمنى بزنگ طالب و شا کردلار مز شريعت في اگاه بولغان يعنى نه
 کسب کا کرشما کلارى نه دليل ايلان منموم بولور *
 حکيم لار) الحركة بركة والتواني هلكة) ديگانلار يعنى حرکت دهر کتک بالقاو لى ده
 هلاکت لک ديگدر (ومن لم يحترق لم يعترق) ديگانلار يعنى کم ده کم
 هنر ايتباسه آشارغه طاباس ديگدر *

(فصل)

احوال عالم في كما هو حقه تجر به ايتکان کهنه لار بياننه بناء جمعيت و شرکت
 يعنى قومانيا ايلان بولغان کسب لار دهر بح و طابوش قاط قاط الوش آرتق
 بولادر و دغى غايت الوغ اش لارني ميدانغه چغار رغه ميکن بوله در نتاک
 اشوفائده في رسول اکرم بر حدیث شريفه بيان قلمش لار صلی الله عليه
 وسلم (عن ابی هريرة رضى الله عنه مر فوعان الله تعالى يقول ان ثالث الشر يکين
 مالم یخن احد ههنا لصاحبه فاذا خا نه خرجت من بينهما مصابيح) معناسي بيله در
 خدای تعالی بيوره در ايکي کهنه و ياکه کوب کهنه لار شريك بولوب
 کسب ايتسه لار من آلارنك بلا کيف او چونچي لارى من مادمکه برسني ايکنچسینه
 خيانت ايتسه فاما خيانت ايتسه من آرلارندين بلا کيفي جعدم *
 (قومانيا نك فائده لارى)

واقعا اعتبار ايلان کوز مزني صالساقي قومانيا ايلان صاظو آلوايتکان
 خلق لار کونلاب و ساعت لاب آنگه باره لار کوب ربح لار و طابوش لار کوره لار

برشی اینکچیسی دان کونلاب آرطق حق ایلان نرسه آلملی لار و دخی کم نهالارغه
 وضر رایلان صاططنلی لار بولارنکل سی ده برکه و آلفه بار ماقلغه بیوک مدار و سبب در
 (قران خلق لاری)

مثلا بو زمانه ده بویورط مسلمانلار ندرین کسب و تجاره و هنر لار دن لطفه آلوچی لار
 قرانی لار درعتی که بولار دن واتی تو بیا کشی لار ایلان صاططو باشلاب مانو فاقتوره
 و غیر نرسه لار دن مخازین آچوچی لار بار و الوغ بنا و یورط لارغه مالک بولوب
 و مد نرسه و غیر وقف خانه لار بنا ایتمکان لار بار لکن بولارنک غیرت لاری قن
 رهت و جرعت و رجولیت لاری بولوب شرکت و مهمانیلار ترتیب و تاسیس
 ایتمک فایزنی یعنی کارخانه و بنا و اولار قورسه لار و بیا که پارا خود و واغونلار
 یورنسه لار و بولار امثالی الوغ ایش لار چغارسه لار مثلا قران و اور و پاوتر کستان
 و غیر بازار لار ده جمعیت شعبه لری آچوب هر یرمال و ایشیانک حق لارنچه صاططون
 و سناط و وسیله لاری طاشلاب هر نرسه فی اداره و مرکز ندرین و بیا که
 دنیا بازار لاریته اولار لاری ایلمتسه لار کورلور اینتی قران مسلمانلاری اینکچی
 اسم لارده و اینکچی فکر لارده بولور لاریتی انشاء الله کلاچک ده برار وقت ده
 اولشوروش لارده و بلکه آرطق درجه لارده یولور لار *

(فصل)

اوتکن کانغ لاره اجمالاً کسب فضیلت فی یازوب و بعض دلیل لار هم کتورمش
 ایدوک اما بو اورنده بعض نرسه لارنک مخصوص فضلت و شرافت لارینه
 اشاره ایدچک من بلکه مونک هم برار فائده بولسه کراک جمله دن *
 (کتابت)

یعنی یاز و یازمق کسبی ده فضیلت بیک کوپ در خصوص معلوم شرعیه بولسه دین
 و شرف یعنی نک اوزن عمل لار کافالما عینه سبب بوله در بعض اثر لارده (یورن)

بنا و یورط لار
 و غیر نرسه لار
 دن مخازین
 آچوچی لار

مداد الغلباء بماء الشهود أفير جمع مداد العلماء) كلمش در یعنی شهید لارنك
 قائلاری ایلان عالم لارنك یازغان قاره لاری قیامت کوننده اولجانور اما
 عالم لارنك قاره لاری شهید لارنك قائلارینه غالب بولور دیمکدر چونکه
 قاره یعنی یازویازوب نسخه لار قالدیرمق ده شریعت و ضرورشی لارنك
 اصل لاری باقی بوله در *

(کتاب لار باصدمق)

لکن بوصونک زمانه لارده دنیاغه طباعت علمی جعتی اوشبو طباعت سببی
 ایلان بر کتابنی یحشی تصحیح ایتولنوب یازدر لسه کوب نسخه لار درست
 لانونب دنیاغه طارالمغینه باعث بولدقدان کتاب لار باصدمق ایلان کسب
 ایتوچی لار یازو یازوچی لاردان یوز مرتبه بلکه مدهک مرتبه بابلیق والله
 تعالی دان حسابسز ثوابلار آلهحق لادر لکن خاطرده حسن نیت و اخلاص فی
 ثابت طوطارغه کراکدر اما صرف مالایعنی بولغانشی لارنی باصدمر مایسه لارده
 بیک یارار ایدی چونکه آلا دین و دنیا جهتمندی بین فائده سی بولنمخاج کشی لارنی
 معناسزشی لارمطالعهمسینه عادت ایتدره در کر چه الاری ایلان کسب ایتوچی لار کابر از
 آچه و بابلیق کیتورسه ده بیک کوب خاطر و قز و صبی بالالارنك قیمت لی عمر لاری
 بیلکا آلوب کیتهدر بوز بکت سین الملك و آلا اوغشانن نسخه لار عمر و
 وقت قاراتق لاری در هنر و معرفتکهمتعلق کتابلارده بیک کوب آلاقی قارارغه کراک
 سوز مناسبتی ایلان غزته و جریک لار حق لارنده بر آزشیء یازمق لازم
 بولسه ده غزته لارنی مطالعه ممنوع و یا که لازم اید کندی بولمش بحث لارنك
 وقت لاری اوتوب کیتدی کندن بو اورنده توفقی ایتدی چونکه حل قلنغان
 شی لاردان سوز ایتورغه حاجت یوق ملت و شریعت فی حمایه ایتوب اسلام لارنك
 ترقیسنه خدمت ایلاکان غزته لارنی قارامتی لازم در مطلقا غزته فی انکار

ایتوچی لار طرفدارى دکلمز *

(تجارة)

تجارة يعنى سودا ايلامك بخارى شريف ده تجارة فضيلتى حقننده اشبو
 (فاذا قضيت الصلوة فانتشر وافي الارض وابتغوا من فضل الله) آية كريمةسى
 يازلمش در (وسير كتابلارنك من كوركا بناء رسول اكرم عليه افضل الصلوة
 جناب لارى ام المؤمنين حضرت حديجة رضى الله عنها دن مال آلوب شام
 طرفينه باروب سودا ايتوب بر مقدار ربح و طابوش آلوب قايتمش لار
 بعض علمالار ذكر ايتد كينه بناء ابوبكر و عثمان رضى الله عنهما بغداى ايلان
 و حضرت عمر رضى الله عنه طعام ايلان و ابن عباس رضى الله عنه و شبو ايلان
 صا طو ايتار بولغانلار و ابو حنيفة رضى الله عنه حضرت تارى كوب وقت اور لارى
 و بعض مرتبه و كيل لار ايلان صا طو ايتوب (افضل الصناعة التجارة) ديور
 بولغان صا طو چى لازغه و عك قلنمش ثواب او شبو حديث شريف دن فهم لانور عن
 ابى سعيد الخدرى رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (التاجر الصدوق
 الامين يحشر مع النبيين و الصديقين و الشهداء و اواه الترمذى مشكوة المصابيح)
 معنای شريعى امين و سودا سندن توغرى و صادق بولغان صا طو چى الله تعالى
 حضرتينه محبوب اولوب قيامت كوننده شهيد لار و صدوق لار و نبى لار ايلان
 بركا قوبار لور ديمكدر و امام سيوطى رحمه الله تاجر صدوقنى شهيد لار
 جمله سندن ذكر ايتدر بس او شبو صا طو كسبنده بوقدر ثوابلار بولسه
 البته مسلمانلار غه نين خالصه ايلان كر شماك تيمش و لازم بوله در مرسه لارده
 درس او قوب ضرور و خلاصت علم و معرفت لارنى حاصل ايتكان بعدنده
 چغوب صا طو ايتو ده اصلا عيب و نقصان و تيش سزلك بولمسه كراك *

مكتوبه سولتله و پيغام بولر
 دى كلفه ادر لى لى بولر

(زراعت)

یعنی ایکن ساچوب تربیه لاب اوسترمک وبمش اغاچ لاری او طرطق بولارنک فضیلتی حقنک اوشبو وحدیث شریف کلمش در (عن انس رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی علیه وسلم ما من مسلم یغرس غرسا یزرع زرعاً فثما کل منه طیر او انسان او بهیمة الا کان له صدقة) معنای شریفی بر مسلمان کشتی اغاچ او طرطوب ویا که ایکن ساچوب حاصلندن آدم یا که قوش یا که غیر حیوان اشادیسسه اول کشتی کا صدقه فضیلتی یازلور دیمکن ربنا علیه امام شافعی خضر تلاری مصر شهر نیک بیت المال بدان معاشق آلمایچه ایکن ساچوب ما حاصل سی ایلان رزق لایوب و خاچت لاری بیمار بولغان و بالجملة دنیاده بولغان نفوس لاری یعنی انسانلاردن آلوب قرمنسقه لارغه قدر کافه حیوانات لارنک بقاسی یعنی دنیاده سلامت تورماق لاری ایکنچی لارنک حاصل ایکن اورلق لاری سببندین بولدقدان نه قدر تفاخر و مدح لانسسه لازده حق لاری باردر جغرافیه کتابلارنی مطالعه ایتمساک قایوقوم و قایو ولایت زراعت ایلان شغلنسه اولقوم و ولایت نیک بایلغنی و ایرکنلکنی کورمز جمله دن هندستان مملکت لاری و مصر القاهره ولایت لاری در که دنیاده بولارقدر ایکن اوستروچی و بولارقدر بلای و ایرکن خلق و بولارقدر صاحب خیرات هیچ یوق دیسا که مبالغه سزدر اوروپالارنک فابریقه و کارخانه لاری کل سی بولار سببندن دوام بولمش در بالفرض بولارنک بو اجتهاد لاری بر کون توقطالسسه اوروپا فابریق لارنده بیمل لاراویناب تجاره خانه لار اچلغندین اولکان اوروپالی لارغه مقبره بوله حق در *

(قرآن مسلمانلارینه ایکن کسبی ضروردر)

بس بزنگ قرآن اسلام لارینه بو ایکن کسبی لازم ایکانلکده هیچ ده شبه بولنسه کراک

چونکه بزلازمه پیرلار ایرکن اسباب لار حاضر اما ینکل یول لارنی کونکلده طوطب زمانه اقتضاسینه کوره حرکت لازم در مثلاً دنیاغه یانکا چققان ماشینه وقورال لارنی استعمال ایتوب ما امکن اشلق نك حاصلنی اوچسز یعنی توبان بهاغه توشر رکا کراک توبان بچ الار ایلان صاتلسده مصارف دان آرطق آچه کورلک بولسون *

(مال اسرامق)

و حقی مال اسرامق خصوص لارنده فضیلت لارنی بیان ایتوب هدیت شریف و اخبار لار کوب در و معتبر کتابلارده من کور در فائک اوشبو اورنک یازدقبر دلیل لارنک خلاصه سی موجبنچه کافه اهل اسلام کسب و صنعت ایلان مأمور لادر و اسلامیت وجهها من الوجوه تحصیل غنادن و حرکت ایتماکدین منع ایتمایون بالعکس تحریض و تشویق ایلامش در و تواریخ لارغه قارسات قد ملی اسلام لارنک انواع صنایع لارنی ابقا و اختراع ایتما کلارنده که ماینبغی اجتهاد ایتد کلارنی کوره مزبس اور و بالارنک اسلام خلق لارینه تعریضا (اسلامیت تحصیل غنا و کسب کا منافی و فقیرلک و کسل لک فی لازم ایتکان شی در) دیورساله لار تألیف ایتما کلارنک کرکماس اورنغه کوچانودر واصل و حقیقت حاملنی فهم لاسندن مقدم حکم ایتما کلک در بالفرض اسلامیت اقتضاسنچه حرکت اولنسه بر مسلمان اون انگلز و فرانسوز قدر کسب ایتماچک در لکن اسباب لارغه طوطبق همه بز کالازم در (قول قولنی یوار ایکی قول بیت فی یوار) مقالچه آرامزده اتفاق و خوش منداکره و نصیحت لار کیرک علما لارمز هر شی فی ترتیب چه اعلام ایتماک کراک عباداة ایلان و عظا لار بعد نده غیرنی لوازم شرعیه دان خبر و یرماک کراک و غیر لاراکام موافقت کراک و دیند اش و قرداش لک حق لارنی رعایت کیرک حاصل الکلام قرآن اسلام لارند ان تلاسه نیند این صنف بولسون

جمعیت اسلامیہ نك آلفہ بارہ مقلی ایچون و بایلق و معرفت لاری آرطمون ایچون
خدمت ایتماكلك ایلان هر برسسی تیمکز بورجلی در لار *

(فصل)

یوقارینده مذکور بولغان کسب لارنك هر برنده حسن تدبیر و تفکر
عواقب و بصیرة ایلان و شرع شریف قاعده لارنی رعایه ایلان اولوق مسلمان
بولغان کمسنه کا بورج در فی الواقع بصیرتسز معامله قلماق دن یا اوزینه
ویا که غیر ی برار کمسنه کا بر بر تورلی ضرر کلاچکی مقرر در بناء علیه
حضرت عمر رضی الله عنه (من لم یعلم امر دینه لم یتجر فی سوقنا) دیمش لاردر
یعنی بر کمسنه صاطوهم آلوده بولغان واجب و لازم بولغان مسئله لاری بلنسه
اول کمسنه بزنگ بازار لارم زده سودا ایتماسون دیبکدر خبر لارده کلمش در
که اصحاب کرام رضی الله عنهم بازار لارده صاطو ایتدی کلری زمان نماز وقتی
یتشسه کیمت لاری یا بوب نمازغه کینتار بولغانلار و بالجمله مسلمان بولغان
کمسنه لار معامله لارنده شریعت موجبچه اولوب خیانت ربا کوپ عین ایتماكلك
کیمی منعیات دان اختراز و احتیاط قلمق لاری لازم در چونکه خیانت ایتونك
اخرده اوزینه بر وقت ده ضرری قلیتاقی (کلماتین تدان)

(فصل)

اوشبو فصل ده کسب و تجارة سببندن کوب بایلق لارغه مالک بولغان اسلاف
کرام دن بر ایکی کمسنه فی ذکر ایتماكلك مز حضرت عثمان بن عفان رضی الله
عنه نك بایلقی نه در چه ده بولغانی کوب کمسنه لارکا معلوم بولدی قدن یا زارغه ده
حاجت یوق در که بعض صوغش لارده جمیع عسکر مصارفنی اوز کسه سنن بین
تربیه ایلامش لار و عشرة مبشره دین عبد الرحمن بن عوف القرشی رضی
الله عنه غایت ده بای کمسنه آیدنی حتی که وفاتی بعد نده ترکه سنك اولمش

الطونلارنى ورته لارى بالظه لار ايلان واطوب تقسيم ايتى كلى درست
 خبر لاردن در ودخى عشرة مبشره دن طاحه بن عبد الله بن عثمان رضى الله
 عنه نك بايلقى خصوصنده سير كتابلارنده مذكور در كه بروقت ده قرق
 منك آلطون لى نرسه صاطوب فى الحال جمله سنى فقر لغه تصدق لى تى و ايك نچى
 بروقت ده شام طرفندى ين مال تويا ب قايتقان يى يوزدوه سنى كل اشيا سى
 يوكلان كان حاله فى سبيل الله احسان ايتى وقت وفاتنده قالمش تركه سى
 دخى عقل دن خارج درجه ده در و محمد بن سليمان بن على بن عبد الله بن
 عباس القرشى الهاشمى نك رضى الله عنوم وفاتى بعدنده آلطى مليون آلطون
 واون مليون دان آرطقى غير اشيا واسبابى قالى وفى الجملة تواريخ معتبره وسير
 كتابلارنى مطالعه ايتساك بوذارة لار اسلام باى لارينه نسبة ارض دن ذره ودين كر دن
 قطره در و حال بو كه آلار نك بايلقى برار تورلى كسب واسطسى ايلان حاصل
 بولغانلىقى دهى معلوم و هر كم قاشنده مشهور در *

(فصل)

اوشبو فصل ده يالقا لى دان حاصل بولغان فقير لك نك محنت وشدة و اولق لارى
 فى الجملة بيان ايتاچك مز حضرت على ولى مكرم لارى حسين رضى الله عنهما
 حضرتينه خطاب ايتوب (يا بنى اى اخى اليك الفقر فاستعين بالله منه فان الفقر
 منقصه للدين مد هشة العقل داعية للمقت) ديمش در معناسى اى منم حرمتلو
 بالام سناك فقير بولونكدين قورق ب هر وقت خداى تعالى حضرتينه صغنا
 من چونكه فقير لك دين كانقصانلى وعقل كاحيرت لك و آدم لاردن عداوة كيتور كان
 شى در ديمكدر ولقمان الحكيم دين منقول در كه ولى نجيب لارينه خطاب
 ايتوب (استغن بالكسب الحلال عن الفقر فانه افتقر احد قط الاصابه ثلاث
 خصال رقة فى دينه وضعف فى عقله و ذهاب لهر و ته واعظم من هذه الثلاثة

استخفاف الناس به) دیش در معناسی ای بنم او غلم کسب حلالا یتوب فقیر لک دین
 مستغنی بولغل و تحقیق فقیر کمسنه کا اوشبو اوج خصلت کلاچک در یعنی دیننارقه
 وعقل نده ضعف لک و مروتی کتبا ککک و بو اوج شی نك جمله سندن آرطی
 آورلق ادم لار آنی استخفاف قلم اقلاری دیمکدر و حضرت علی کرم الله وجهه دن
 (الفقر الموت الا حیر) دیدکی منقول در و بعض اثر لارده (کادال فقران
 یکنون کفرا) کلمش در و رسول اکرم فقیر لک و یالقاولق دن استعاده ایتار
 بولغان نناک طبرانی روایتی ایلان اوشبو حدیث وارد اولمش در (قال رسول
 الله صلی الله علیه وسلم اللهم انی اعوذ بک من العجز والکسل والبخل والجبن وضالع
 النین وغلبة الرجال) معناسی یارب تحقیق من عجز لک دن و یالقاولق دن
 و بخل لک دن و جبن لک دن و خلق لار نك حق لاری اوستومه یوکلانماک دن
 و آدم لار نك بنکا غالب بولماقلر نندن سنکا صغور من دیمکدر و بولاردن باشقه
 رسول اکرم نك فقیر لک و یالقاولق دن استعاده حدیث لاری کوبدر حاجت
 کمسنه لاره مصابیح هم مشکوة المصابیح کافی در اما (الفقر فخری) کبی حدیث لار
 عند الحفاظ ثابت بولغان تقدیرده بعض افاضل ذکر ایتد کینه بنا فقرالی
 الله دیمک ایلان تعبیر ایتولکان بر کمالت معنویه مرتبه لار نین بر مقام
 مخصوص در حکیم لار ایتکانلار (نه قدر اشانچلی بولغان کمسنه فقیر بولسه
 اشانچسزغه چغار) (ونه قدر حسن ظن تیش کمسنه نه بولسته ده سوء ظن قلنور دیو
 خاتمه القسم الثانی فی فذلکة البحث)

ماسبق ده مذکور اولمش سوزلار کا نظرا بحث نك خلاصهء نتیجه سی بایلی
 ایلان شریعت قائم فقیر لک دین شریعت بقاسینه ضرر و بای لعدین شریعت
 و مله کا فائده دیکان شی لار در فی الواقع بایلق شریعت نك رکنی منزلنده در

بایلیق سز شریعت و دین ضعیفی لانه در چونکه فقیرلك ایلان علم تحصیل
 ایتارکا ممکن توکل علما تر بیهلر که ممکن توکل بایلیق بولسه علمالارغه رواج
 و علم کا قوت و مسجد و مدرسه لاری عمارت ایتارکا ممکن در بولاردن صلابه
 اسلام و سیاست اهل ایمان تولد ایتادر *

(مدرسه لار حقنده تأسفی)

بارمغه معلوم جیت واجنب مله لاریك بالالاری یخشی بنالار ایچنده صافی
 اورنلارده کرسز و لطیف کیم لار ایلان بادشاه فاملیالاری و یا که فابیرکاند
 بالالاری کبی مکرم اولوب اجهماخ داغی کبی راحت لکنه از عمر لارده کوب
 علم لار آلوب چقیق بیزنک کوبیرک مکتب و مدرسه لار کوبیر باش لارنده
 تیرس و چوپلک اوست لارنده و اوق تویاک بنالاردر ایچنده آدم کوبلکندین
 بوزق هوا بژیووش تورلی ایس لار ایلان طبیعت لار بوزلوب
 کوب غسته لک و چیرلار بید ابله در بولارغه اسباب لار حاضر توکل صوفی اولاری
 کیتوره لار آش لاری اولاری پشره لار بوران و قار و آدم چقماس سوق لارده
 اوطن کیسه لار بر قاراسانک بولار طالب العلم قیافتنده کورنه لار ایکنچی
 قاراسانک بر موثیق خدمتی کبی کورنه لار الله الله بونه اعتبار سزلق نه
 عجب تر بیه سزلك موندان ده آرطق بیخت سزلك نه بولور میدان عالم مدرسه
 و مکتب لارندن عبرت و کوچر کچ آلورغه حاجت مز یوق روسیه ده اسلام لاردن
 کوب الوش آز و کوب مرتبه فقیر بر ایکی تورلی جماعت ناک مدرسه
 و طلبه لاری حقنده قلغان غیرت لاری و همت لاری کورساک بزلار ده سعی
 واجتهاد یوقلغی معلوم بولور بنا علیه اون و اون بش سنه عمر او تکارب علم
 تحصیل ایتکان لارده که المات که یتکان لار منکده بر گنه کورنه در لکن بو ترتیب
 سزلك ایلان اول بر که سنه ناک که المالا که یتشها کینه غایت تعجب لاندورمز لار

(القسم الثالث في أصناف العلوم وما يتعلق بها وفيه فصول فصل)

في فضيلة العلم ومناقبه

علم نك عقلا ممدوح ومرغوب بولما عند اصلا دليل وبرهان غه حاجت يوق شرعاهم محمود بولما غينه تبركا بر ايكي آية كريمه ياره حق مزلا ر قوله تعالى

(يرفع الله الذين آمنوا منكم والذين اوتوا العلم درجات)

* بين الله تعالى في

هذه الآية انه يرفع

المؤمن على من

ليس به مؤمن وانه

يرفع علماء المؤمنين

على غير العلماء

منهم فثبت ان الرفعة

عند الله تعالى انما

تكون بالعلم والعمل

لا بالسبق الى صد

ر المجلس شيخ

زاده من نفسه

معنسى الله تعالى حضرى سز لاردن مؤمن اولمش كسنه لارنى

وعلم صاحب لارى اولمش ذات لارنى عزيز وشريف

ايلاب درجات عاليه لار احسان ايديك ديبكدر وقوله

تعالى (انما يخشى الله من عباده العلماء) يعنى الله تعالى عالم

اولغان بنده لارنى حرمت وعزت صاحب لارى ايتناك دز

وصحيح مسلم ده رسول اكرم دن (اذامات الانسان انقطع

عنه عمله الا من صدقة جارية او علم ينفع به او ولد صالح

يدعوله) وارد اولمش در يعنى هر وقت ادم بالاسى وفات

اولسه كل عملى منقطع اوله حتى مكر صدقة جاريه وياكه

ولد صالح قال نرسه الاردين حاصل بولغان حسنة هر

وقت ده آرطندين واره حق در ودغى صحيح مسلم ده ابوهر يبرضى الله عنه دن

(من سلك طريقا يطلب فيه علما سلك الله به طريقا الى الجنة) كلمش در يعنى

بر كمسه علم طلبى ايجون بر يولغه كرسه الله تعالى حضرى اول كمسه كاوجماخ

طريق لارنى سهل ايتار فضيلت علم حقهنده آيات واحاديث غير محصور در

حتى كه بعض علمالار مجلدات ضخيمه تأليف ايتمش لاردن لكن تحصيل علم

وقت نه نيت درست ليك نى كونكل دن چغار رغه يارامى در آغراض دن نيو به دن

اعراض ايتماك فرض دور *

(فصل فی آداب المتعلم)

علم او کړانور کاکړکان کسسه کالازم بولغان ادا ب لاردان (اولا) نفسنی بخشى خلق لارغه
 عادة ایتندروب یارامغان بوزق خلق لاردن صافی بولماق (ثانیاً) طالب
 وشاکرد بولغان کهمسه نك تعلق وعلاقی لاری آز بولماقلى مثلاً اهل ویورط
 لاردن یراق وچیت اورنلارغه کیتوب خاطر وقلب فی طنج لاند رمق کبی
 (ثالثاً) عاقل ذاصح متدین مشفق بولغان معلم کاتمام زمام اختیار فی طابشر مق
 (رابعاً) ابتدای تحصیلنده مسائل ده شبه واختلافات لارغه التقات ایتمایون
 استاذی علم ده کامل و معرفه تامه صاحبی ایکان استاذی عند نده مرضی بولغان
 اقوال و مذاهب لاری اختیار ایتماک اما صونکندین مطالعه چقهسه دلیل لارن
 تفتیش ایتوب قوی کورلگان دلیل لاریکه ایارور کړ چه استاذی من هینه خلان بولسه
 ده (خامساً) هر علم دن مرغوب و محمود بولغان لارن کل سنی کورب حظ آلمات چونکه
 فن کور مکان کهمسه تعصب لی بولور اوزی بله گان علم فی انکار ایته در (سادساً)
 بر وقت کوب فن لاری جیاسون بلکه برسی صونکنده ایکنچسنى تحصیل ایته
 بارسون (سابعاً) بر فن فی کامل قلماسد ان مقدم طاشلاب ایکنچی فن کاکر شماسرک
 (ثامناً) کړکان علمی نك شرافتنه سبب نه شی ایکانلکنی بلما کلك علم نك شرافتی
 یادلیل روشن لغت ان بولور دین علمی کبی یا ثمرسی معتبر بولودن بولور
 طب علمی کبی یا که هر شی کا مقدمه بولودان بولور حساب علمی کبی (تاسعاً)
 ما مکن تحصیل علم ده نیت فی درست لهک مثلاً قلم پاک لانونب فضایل اخلاق
 ایلان مزین اولوب اخرتده نبی و ملک مقرب لار مجلس لارینه مناسبتم
 بولسون ایدی دیهک کبی اما مناصب دنیویه ایچون ویا که جاهل لارکا
 تکبر و ترفع ایچون واقران و امثال لاردن ممتاز اولوب مجادله ایلان آدم لار فی
 الزام ایتماک ایچون تحصیل علم ایتماک دین الله تعالی حضرتینه منک تل منک کونگل

ایلان صغنیاتی تیش چونکه الارده بولغان لذات سراب کبی بقاسز و اصلسز
 و علم و معرفه لذتی یاننده کل سی هبا (عاشر) علم نافع فی خدای تعالی خضر تندین
 دائم الاوقات سوال و تضرع ایتماک یعنی جنه کاومعرفه الله غه و سیله بولغان علم لارنی
 تحصیل قصدنده اولوب از غه قناعت ایتماکر کما س یعنی بر از بولسی یتوب
 تور ردیوب تو قطاماسون فرصتی بار ایکان همیشه تحصیل علم صد دنده
 اولسون و علم اهل لارنی خصوصاً اوزینک مشایخ لارنی تعظیم و تکریم ایتماک
 اجتهادنده بولوب غیبت لارنی سویلیما کدن صافلانسون *

(فصل فی اداب المعلم)

معلم لارنک اداب مشروعه لارندان (اول) متعلم لارکا مشفق اولوب اوزینک

وقد قال ابن مسعود
 رضی الله عنه ما نلت
 من دوث قوم احد یثا
 لا تبلغه عقولهم الا کان
 لبعضهم فتنة رواه
 مسلم فی مقدمه صحیح
 موضوعات علی
 القاری من نفسه

بالاسی منزلده تریبه ایتمسون شونک ایچون معلم حق
 آنا حقندین ارتق اولدی (ثانیا) علم او کراتکان ایچون
 اجر و یا که شکر و مدح امین ایتماسون بلکه رسول اکرم کا
 اقتد الله و طلبا لرضاته تعلیم ایتمسون (ثالثا) متعلم لارکا منت
 ایتمکدین و نکبر ایتمکدین و باشقه سوء معامله لاردین
 غایت اختراز ایتمسون و اصلا اوزینک حقنی آلا رده بار
 دیوب بلهاسون بلکه بالعکس آلا رنک حقنی اوزنده بار

بلسون (رابعا) ما امکن متعلم لارنی نصیحت و ارشاد طریقی ایلان وقت یتمکن
 درس و مرتبه لارکا کر مکدین منع ایتمکدین تحصیل علم ده لوجه الله طلب ایتمکدین
 نیت فاسد لاردان اجتناب یول لارنی تلقین ایتمسون (خامسا) متعلم لارنی سوء
 اخلاق دان تعریض و تلویح طریقی لاری ایلان منع ایتمسون (سادسا) بر علم فی
 معلم ایکان باشقه علم لارنی ذم و تقریح ایتمکدین متعلم لارنک اخلاص لارنی
 سوند رماسون (سابعاً) متعلم نیک طبیعتی تحمل ایتمکدین قدر کا گنه

* وکند اینبغوان بجنب
اسماع العوام کلمات
الصوفیة التي تعجزو
ن عن تطبیقها بالشر
ع فانه یودی الى انخلا
ال العقیدة قید الشر
ع عنهم فیفتح علیهم
باب الاحاد الزندقه
کشف الظنون

* اقتصار ایتوب زواید لاردن، اختران ایتسون ثامناتعلیم
وتدریس وقت لارنده ابخاٹ ظاهره لارنی بیان ایتکان
صونکنک بو اورنده کوب سرلار و کوب علم لار بار دیوب
جمل قالدر ب سویلاماسون چونکه مبتدی آلا رنی بله سی
کیلور ایتما کانکنکی معلم نک بخل لکینه حمل ایتار واوزینک
عقلی و فہمی یتشما کنلکنکین غافل بولور (تاسعا امر ایتکان نرسه
لاری ایلان اولاروزی عامل اولسون تاکه فعلی قولنی مکتب
بولاس (عاشرا) معلم بولغان کسنه تحمل ایاسی بولوب طلبه لار
نمین کونکلر نچتور لکشی لار بولسه ده آلا رغه هیچ طار قمایون واوزندان طرد
وتبعین واعراض ایتمایون هر دائم الله تعالی حضرتینه صلاح ورشد لاری ایچون
دعا ایتسون چونکه آلا رهم بر کسنه نک عزیز بالالاری در (لقن کان لکم فی
رسول الله اسوة حسنة) مصد افنچه معلم لار کار رسول الله نک خلق لاری کوزر کچ
ومتابعنی ظفر و فلاح در که صلی الله علیه وسلم انس و جن کامرسول اولوب قدر
ومنزلت لاری عقل دان خارج ایکان نه قدر ادا و جفا وقتنه لار کا صبر ایتوب
بالعکس اهل عناد و کفر لار کا هدایة ورشاد ایلان خیر دعا ایلا
دیلا رنتا ککتب سیرده مفصل وموضع در حکیم لار نک از خردان لقرین
واز بزرگان بخشیدن دیدکی مثل لارنچه کچکنده لاردن ختالق الوغ لاردان
عقوفامق بولور (فتاک عشره کاملة) من تقلد هانجی وهماک واهماک من چنی *

(فصل فی ان العلم قسمان)

اسلام خلق لاری آراسنک متداول بولغان علم ایکی کا بولنور برسی مقصود
بالذات در شرعیات دن تفسیر حدیث فقه اصول العقاید علم لاری کبی وفلسفیات
دن علم طبیعی و علم الهی کبی لار ایکنچسی او شبو علم لار کا وسیله بولغان

علم لار علوم عربیة و علم حساب کبی علوم شرعیہ لار فی تحصیل ایتار کا وسیلہ لار
منطق کبی فلسفہ فی کسب ایتار کا شرط بلکہ اصول الفقہ و غیرہ شرعیات فی کسب
ایتار کا وسیلہ بولمغی بار در بس او شہولار فی تدریس و تعلیم باشقہ باشقہ بولور مثلاً
مقصود بالذات بولغان علم لار دہ توسیع و کوب عمر لار صرف ایتولنور اما مقصود
بالوسیلة لار دہ فقط اصطلاحات و تعریفات بلکان صونکنده کوب عمر صرف
ایتماسده درست *

(فصل فی ترتیب کسب العلم)

علم او کر نکان وقت علوم ضروریہ لار فی یعنی اوزینه حاجت بولغان علم لار فی اول
تحصیل آیتہ بارور مثلاً مقصود بالذات علم لار دہ مندوب بعد مباح لار فی و هکذا
مقصود بالوسیلة لار دہ اولاً بحث الفاظ بعد معان بعد ادب بعد منطق تعلیم ایتار بارور *

(فصل فی ان التشدید و التضمین علی المتعلمین مضرة)

احوال و طبایع لار فی تجربہ ایتکان علماً کرام لار بیاننه کورہ علم تحصیل ایتوچی لار کا
درس و تعلیم وقت لار ندہ تشدید یعنی قور قتماق و قاطی درس ویرماک
خصوصاً صابی بالا ارغہ بیک ضرر لی شی در بو طریق لار ایلان درس ویرماک
بالکلیتہ سوء عملکہ یعنی تحصیل علم دان کونکل لاری قایطوب اخلاص لاری سونوب
رأسایا القالوق غه سبب بوله در بناء علیه بر معلم و خلفه برار بالانی تعلیم ایتار ایچون
اوستینه آلسه رفق و شفقت ایلان او قتمیق و نصیحت و مداره ایلان تربیة ایلامک
تیمش بوله دور فی الحقیقہ ترتیب سز و قاعد سز ویروب حالنی و طبیعتنی
بلمایون مناسبتر بیه ایلان ضایع آیتسه عند الله مسئل اوله چی دور (کلکم
راع و کلکم مسوعل عن رعیتہ) او شہو دعوا من فی اثبات آیتہ در *

(فصل فی مایلیق من طریق التعلیم)

افاضل علمایان ایتد کینه بناء متعلم یعنی طلبه لار کا درس ویرکانک کوب ویروب

یاری در ذهن طار الوب جیما الماسقه سبب بوله در بلکه از آرنه درسی ویزوب
 بینک بحشی بلد رتوب فیم لاتوب بارغه کراک و هر فن دن بر متن فی کامل
 اتقان ایلان حفظ قلدر رغه تیش بغدر کاوه و قاییلیننه نظر احفظ ایکنان متن فی
 برار شری ایلان ایکچی مرتبه تکرار ایتوب استاذ دین او تکررکا کراک لیکن
 فهم لهما کنی کامل یرینه یتکررکا کراک حتی که کتابی نک قایسی اورنی بولسه ده
 استاذی و خلفه سیننه او قوب ابخا لاری تقریر ایتوب و یررک بولسون
 واکر وقتی بولسه شول متن فی دخی تکرار ایتوب مسائل خلاقیة و ادلة و استنشاها
 دة لاری تعلیم ایتلونور تاکه فن کا کامل آشنا و لوب غیر نسخه لاری او قیایون
 او زلکن دین بلور و مبتدی لار کا ضرور مقام لارده مثال کورسکانده حسی
 و مشاهد بولغان لاردن مثلا قویاش آی طاوطاش آعاج بتالار کبی لار ایلان
 کورساتلور تاکه فهم لهما ک سهل بولور و درس و یرکانده بر فن فی تریچه کامل
 ایتوب بارلسون غیر ی فن لار ایلان قاتناشما سون چونکه هر بر فن نک بحشی
 باشقه باشقه بولند قد ان مبتدی نک ذهنی هر ایک سیننه یونالوب مناسبتسز بحث
 لاری جیما المایون کل سندن محروم قالوغه سبب بولور و معلم لار مبتدی لارکا
 درس و یرکانده اول درسی تمام او قوب نحوه علم سچمه معنا لاری و اعراب لاری
 درست لاتوب امتحان ایتسون و صوتکنند ان جیوب جیوب بودر سمرده بو
 بحث لار و شول بحث لار بولدی دیوب تقریر ایتوب و یرسون امدار جهسی
 یتمکن بولسه الفاظ لاری تصحیح ایلان تکلیف ایتما سون *

(فصل فی فی مایجب ان یکون فیه علماء الشرع)

(اولا) جمیع حرکات و سکناات لارنده رسول اکرم و اسلاف عظام لارغه متابعت
 اجتماع دنده او لوب حق غه نصرت و یروب بدعت و معاندین لارنک شبه لاری
 بقدر الوسع و الطاقه دفع ایثار لار (ثانیا) طلبه و باشقه تعلم و استفسار ایتوچی لارکا

شفقت و نصیحت ایلان اولور لار (ثالثا) ادم لار نك محتاج بولغان مسئله لار نده
فتوالاری ایلان قطع منازعات ایتار لار (رابعا) تعلیم لار نی رضاعله قیلوب اعراض
نفسانیه قاناشید رودان اخترازا ایتار لار غامسا کر الک مشایخ ماضیه و کر الک علما معاصر به
لار نده ان کم بولسه ده شرعاً مؤخذ ه قیلور لقی جریمه سی بولماسه حقنه توشماس لار
(سادسا) اوز لار نی صاحب کالات بلوب غیر لار دن تر فرغ ایتماس لار چونکه خدا ای تعالی
نك فضیلت لی بنده لاری بیك کوب لکن کوبسی مستور لار در (سابعا) علم لک نی
عزیز بلوب حساست و رزالت لک لار دان حفظ ایتار لار ثامننم غیر معرفه
فتو اویز مک دان احتیاط ایتار لار (تاسعا) تعلیم علم ایچون طلبه لار کا بار عمر لار نی
صرف ایتوب ما فرض و ماوجب لار نی کما ینبغی بلدر لر الی غیر ذلك *

(فصل فی شرایط تحصیل العلم)

علم تحصیل ایتما کده شرط و سبب لار کوب بولسه ده کشف الظنون نك سقر اطن
نقل ایتدی کنه بناء علم کا شارع بولغان کسه صحیح المزاج و سلیم الصدر بولغان
شلب بولسون ادا ب اخیار ایلان متا عدب بولسون ملت و دیننی حفظ ایتسون
فسق و فساد لار دان یراق بولوب عفیق و اقوال و افعالنده صدوق بولسون
علم نی و علما لار نی تعظیم ایتوب معرفتنی دنیاغه وسیله ایتماسون اتهی
و علائق و موانع دنیویه یعنی اهل و اولاد و غیر اسبب ایلان مشغول اولماسون
و کسل و عطالت دان اخترازا ایتوب کیچه و سحر وقت لار نده اجتهاد ایتوب درس
لار نده لئنه آلسون و معلم ناصح نی طابا رغه طر شسون اوز نك فهی یتمکن
علم لاری انکار ایتماسون قال ابن سیناء فی الاشارة (کل ماقرع سمعک من
الغرائب فدره فی بقعة) لامکان مالم ینرک عنه قائم البرهان) اتهی *

(فصل فی موانع تحصیل العلم)

اولا کلاچک کا اشانمق یعنی کلاچک زمان ده و قور دن دیوب | فتح و اما الوثوق *

في خبر ياطمق (ثانيا) زكاوة كاشانتيق (ثالثا) بايلىق يوقلقندين بالمستقبل فلا ينبغي
 ويا كه غير برار سبدين كونكل طار بولماق (رابعا) ترتيب
 سز تعليم و پيرماك (خامسا) علماء و عظام لاردان بعضى لارنك
 كتاب لارنى قارماق دان مجرد تعصب ايچون نهى ايتماك
 (سادسا) اخر زمان يتدى دنيا تها م بوله ديكان سوز لار ايلان
 اخلاص آلمق درست دنيا تمام اوليچقى اما آنكار قاراب
 درس دان طوق طارغه يارامى در (سابعا) غير موجه شى لار
 ايلان علوم نافعه لارنى انكار قلمقى مثلا تفسير حديث فقط
 سباع دن عبارة منطقى حكمت شريعت كا خلاف ولغت فى
 جهالت ده عيب يوق فقه حيز النساء دن بحث ايتهمعان
 بيانده عرب كتوچى لارنك شعر لارى سويلنه ديماك كبرى
 (ثامنا) جاهل لارنك علماء مصورة لارنك ظاهر بولماق لارى (تاسعا) يازدق فراجع اليه منه
 مدرسه و مكتب لار و درس لارنك ترتيب سز بولماغى و هام جرا كما قيل (ان
 لكل شىء مانعا وللعلم موانع) *

(فصل فى دفع مائة و هم من الضرر فى العلم والدم)

علم نيند ايون علم بولسه ده علم بولماق جهتى ايلان مذموم * امام غزالى قرس سره
 توكل چونكه علم مطلقا عفة بارى تعالى دن بولدى ايچون احياء العلوم ده ايتنه در
 صرف كهالات در اما بعض علم لارده مذموم شى لار كورلماكى علم لذاته مذموم
 شرايط لارنى رغايت قلماغانلق ويا كه غيرى برار اسباب خارجيه توكل بلكه مذموم
 دن حاصل بولور جمله دن برسى علم فى مرتبه سندن آرتق كورلماكى اوج
 ظن قلمقى مثلا طب علمى كل امراض غه شفا ديب باماك كبرى سبب نك برسندن
 فى الواقع طب نك مرتبه سى اول توكل چونكه بعض مرض لار بولور او لا يامتكمل بنا

بارطب دن فائنده بولهای دریا که اول علم فی بلمه کاندک دین
 ذم ایتار لار و نعم ما قیل شعر * اتانان سهلا ذم جهلا * علوما
 لیس یعرفین سهل * علوما لودرا هاما قلاها * ولكن الرضا بالجهد
 سهل * یا که علی سبیل الندره بلکن کسه لارده معاصر لارینه
 تحامل ایچون و یا که غیر ی برار غرض ایچون ذم ایتار لار
 بعض اکابر لارنک فقه علمنی ذم قلمانی کبی و یا که معلم لرنک
 ترتیب سز تعلیم لارن ان من موم کور لور مثلا نخودن کافیه
 کورمایون ملاجمی فی کل متعلق حاشیه لاری ایلان او قوب
 باروب ایکی اوچ سنه او تکانه مرفوعاتن ان اوزه آلماسه یا که
 تهنیب فی ایکی سنه او قوب دیباجه سنن ان او تماسه هر کم نجو

یاغیر کهنه کاضر
 کتور ما کنی موعدی
 بولور علم السحر
 علم الطلسمات کبی
 ثانیا غالب الامرده
 صاهینه مضر بولور
 علم نجوم کبی ثالثا
 اسرار الهیة و یا که
 جلی علم لاری تعلم
 دان مقدم خفی لاری
 تعلم ایتاک کبی منه

ایلان منطق فی مزیجات عبر دان صانار *

(فصل فی طبقة طلبه مالک الاسلام)

بعض فحول علیها ذکر ایتد کینه بناء اسلام طلبه لاری او شبو برس برسندن
 اعلی بولغان اوچ طبقة غه بولنده در طبقة اولی فقط اعتقادات درست لایب عبارة
 والفاظ لار دن درست معنی لار فهم لار قد مملکه لاری بولور طبقة ثانیه علم
 شرعه مافرض و ماوجب فی بالاستعمال اوز لاری فهم لایب غیر ی دان استفتنا
 قصه نده بولور لار طبقة ثالثة علوم شرعیة و مسائل و غایه سینیه یتوب قاضی مفتی
 شیخ الاسلام الحاصل بر امام مرجوع الیه درجه سنن بولوق فی قصه ایتد و چی لار
 او شبو طبقات مختلفه نذک درس لاری هم باشقه باشته بولور طبقة اولی درس لاری
 ضرور فن لاردان برار مختصر فی حفظ ایتوب مشکل اوزن لارنده شرح لار کیا که
 مشایخ لارغه مزاجعت ایتار طبقة ثانیه درس لاری صرف دن شافیه حفظ ایتوب
 شرح جار بردی مطالعه ایتار یخودن کافیه حفظ ایتوب شرح ملاجمی مطالعه

ایثار معان دن بیان دن تلخیص دان درس آلور تفتازانی شرحنی مطالعه ایثار
تفسیردان بیضاوی یا که غیر برار قسقه نسخه دن درس آلور حدیث دن
جامع الاصول دن درس آلور لغت دان هم برار قسغه راقی نسخه دن درس آلور
لکن اوشبو یازلغان ترتیب چه بولماق لازم توکل تقدیم تأخیر درس بلکه
مبتدی ایچون صرف دان اول نچوا وقتق اولی راقی در طبقه ثالثة درس لاری
صرف دان شافیه و زنجانی حفظ ای توب شرح لارندان شرح الجار بردی شرح
لطف الله الغیث شرح رضی لاری مطالعه ایثار نچودن کافیه فی حفظ ای توب شرح
رضی دان درس آلور هم الفیه فی شرح لاری ایلان تسیول فی شرح لاری ایلان مفصل
ز فخر فی کتاب سیبویه فی بحشی مطالعه ایثار منطق دن ایساغوجی یا که شمشیه
یا که توفیب کبی برار قسقه راقی نسخه حفظ ایثار برار شرحنی مطالعه ایثار معان
دن تلخیص دان درس آلوب تفتازان نک هر یکی شرحنی حاشیه لاری ایلان مطالعه
ایثار بو وقت لارده وضع بحث لاری و اداب البحث علم لاری ایلان شغل لار نور
چونکه بولار بر برینه اجنب توکل لار لغت دان صحاح قاموس شمس العلوم
ضیا العلوم دیوان الادب کبی نسخه لاری مکبا مطالعه ایثار وسین مرتضی نک تاج
العروس فی هم قارار اصول فقه دن تنقیح توضیح تلویح منار تحریر مختصر
المنتهی جمع الجوامع کبی نسخه لاری کورر تحریر کل سند ان اولی واجمع آننک بر لان
غیر لار دن مستغنی بولور غه ممکن بعد اصول دین بچث لارینه کربوب قسقه
و اوزن نسخه لاری کورر و اشعریه ماتریدیه معتزله امامیه و غیر فرق لارنک
مؤلفه لاری مطالعه ای توب کل سند ان برفقن نصیب و حصه آلور بعد تفسیر
دین مقبول نسخه لاری ماهر استاذ لار دین آلور تفسیر کوب بولسه ده تفسیر
کشافی کل سندین اجمع و کاشکی بعض اورنلارنده منهب اعترافه نصره
ویرمکان بولساچی لکن لکل جواد کبوة و عفو الله یسمع کل هفوة و بیضاوی و جلالین

ومدارك ودر المنثور ومفتاح الغيب تفسير لارنى مطالعه ايتار اوشبو وقت لارده
 قرأت علم لارنى قارار بلور شاطبي وانك شرح لارنى كورر بعد سنة مطوره
 يعنى حديث رسول الله عليه كروب جامع الاصول بلوغ المرام كبرى نسخه لارنى
 آغان بعد نده اميات ست ومسند احمد وصحيح ابن حبان وصحيح ابن حزمه
 وغير لاردان درس آغان بعد نده شروع لارنى مطالعه ايتار اوشبو وقت
 علم الجرح والتعديل وطبقات الحفاظ واصطلاحات الحديث علم لاردان برار
 نسخه لارنى كورر تورينغ دن على سبيل البصيرة معتبر مصنف لارنى
 مطالعه ايتار تا كه او تكان علما لارنك عصر لارنى ودرجه و طبيعت واحوال لارنى
 وذياده التزام ايتكان من هب وكسب لارنى ونسل وقبيله لارنى على ماهو حقه
 اوست لارينه قارار تورغان مثابه سنده بلور علم الفقه دن اقل المراتب برار
 نسخ دن درس آور وفرصتى بواسه فنون اشعار واشتقاقات وتقريرض
 وطبقات شعرو فن محاضرات اما محاضراته اعانى كتابي جمله دن احسن واجمع
 علوم شرعيه لار تمام رسوخ لنوب بتكان بعد نده علوم رياضى وطبيعى وهندسه
 وهيت و طب وغير ذلك لاردان خط وافر آور قال افلاطون (مامن علم
 مستقبح والجهل اقبح منه) انتنى (لاحقه) اوشبو يازغانمز ديار اسلام ده بولغان
 عادة ورسوم لار جورواوشبو كونلارده ولايات اسلاميه ده طبقه ثالثه ده
 غير مخصوص كمسه لار اولوب مصنفات وموعلفات لارنى بارگين و ماشينه لار
 بر اقليم دن اينكچى اقليم كايو كلاب كتد كلرني بيان ايتوب تشكر او اينكچى بر لارده
 بولغان طلبه لار كانبه ايجون يازلدى يعنى اوشبو طبقه ثالثه دن بزده اسلام
 طلبه لارى بارمويانكه يوقمو *

(مطلب فى حال طلبه العلم على الاطلاق فى توابع قرآن)

على سبيل العموم تبعه قرآن دن بولغان طلبه لارنك معيشت و تربيه لارى وامرار

اوقات لاری واحوال مکتب و مدرسه لاری تفصیلا غیر اورنغه یازوب بو کتاب
 نك قسم ثانی سنده هم فی الجملة اشاره ایتمکان ایند و انچی بو اورنده درس
 وانکار مشابه بعض شی لار دن بحث ایتمک من مدرسه لار من نك کو بر اکثر نده
 علوم عربیة و عقلیة و اصولین و فقه و تفسیر درس لاری او قلغانی کورله در
 اورمن سیاحت ایتوب مشاهده قلبی علم صرف دان ایکی فارسی کتابلار دن بین
 درس و برله در مصنف لاری کم لار در بزکا معلوم بولمادی اما ایچلار نك یازلغان
 ضابطه لار و بحث لار دن بو اورنده سوز آیتک مناسب و معقول کورلما د
 کدین شول قدر سویلارکا ممکن که اول کتابلار فارسی لغت لار نك بولمقدن
 آلاری بلورکا بر قدر کتبه بولسه ده فارسی بلورکا حاجت بوله در بوشی تطویل
 مسافة یعنی مقصودغه اوزاق توتاشوغه و یا که یوله قالوغه سبب بوله در
 بوله در یعنی بز نك تاتار بالالارینه بو کتابلاری اوقمقی علم (تصریفی دان
 هم و بولماقدن عباره در علوم عربیه کافارسی نك نسبتی نه قدر بولسه اول
 قدر نسبت اوز تلمزده هم باز الحاصل علوم صرفیه فی اوز تلمز ایلان کسب ایتوب
 آشنابولغان صونک معزی و شافیه کبک عربی کتابلاری قارارغه مطالعه قلو رغه
 ممکن آندن صونک بو کتابلارده اعود بسم الله ده بولغان اباحت رکیمکه مناقشات
 لفظیة مبتدی لارکا حفظ قدرله در بولار نك و جهامن الوجوه علم صرفغه
 مناسبی یوق آندن صونک کون (تون لفظا عمل کرد معنی عمل کرد) عبارت
 لاری اوقوب چیرکا مبتلا بولغانلاری کوب هیچ فائیده سز شی لار اصلا
 صرفغه مقدمه قواعد توکل بلکه (چوبان اوستینه قوطر) دیکان کبک آداشتان
 بالالاری صاطاشدر و در الحاصل کراک قایسی فن فی بلند تورکا لازم و تیش در
 علم نچو دن قواعد و عوامل کتابلاری اوقغانده هم مناسبتر بحث لار و فارسیچه
 ترکیب لار اوقتوله در آلا رده هم تضحیح عمر و اسراف اوقات دن باشقه اصلا

ص

فائده یوقا کر او تلمز ایلان صرف ونحو اوقانسه اوچ سنه اوقغان شی لاری
بر سنه دن آزده اوقوب حسابسز علم آلورغه ممکن بولور ایدی ودخی
کافیله اوقوچی غه شرح وحاشیه بحث لاری کراک توکل هاشیه لاری مطلقا
کراک توکل دیلمی مز کشی سینه قاراب درجه وطبیعتنه قاراب کراک

علم منطق ده ایسا غوچی ده وجود امتناع وجوب امکان والارغه مشابه بحث
لار ناک اورنی توکل ایسا غوچی او قودن مقصود اصطلاحات منطق غه اطلاع
قلبی در منطق اوقسون ده منطق بلسون مذکور بحث لاری بلور کاراده
ایتکان کسه حکمت اوقور

علم فقه ده مختصر الوقایه اوقوچی غه هم اختلاف مذاهباتی و ادلة الاحکامی
اول مرتبه ده تلقین تیش توکل بلکه بر مرتبه مختصر فی فقط اورنی کما ینبی
بلوب اوقوب چقسون مذاهب و ادلة الاحکامی بلور ایچون اصول الفقه
اوقور

بناء علیه طلبه لار مزدان کوب سنه لار تحصیل علم ایتوب بخشی اسم لار
چغارب هیچ بر کسه فی اعتبار لارینه آلهامیون ترفع ایتکانلار آراسنده علم
حدیث و علم تفسیر و علوم عربیه ده و حکمت و تواریح و طبقات الامم و خلافیات
و اسماء رجال و احوال الروات و غیرری علوم نا فقهده متبخر بولغانلاری
کورمللی حور (انشاء الله بار در بز کور مکاندین یوقلی لازم توکل) و بر
مدرسه طلبه سی ایکچی سینه کلوب افاده استفاده دیوب مناظره و بحث
لار کاکر شسه لار بطش و حرکات و مغزغ اصوات لار ایلان قچقرب آقرب
شیطانلر قورقب قاچارلق حال لار کایتشه لار

اوز کوز مز ایلان قزان مدرسه لار ننده بحث لار کوردک
هم ایشند واک که (ائل قامش لغنه شاولغان باقه طلوش لار تندیین فرق ایته

المادق مناظره لار چون تام ایلان باشلانوب سفسطه ایلان تمام بوله در بولارغه هم
 اداب البحت رعایه فلنابقعه اعتبار یوقلقغه غایت تعجب لاندک بز ناک
 فقیرک بخت سز لک ایلان ترینه سز معرفت سز لک مزدن عجب کور لکان بولسه کراک
 (لکن رسول اکرم ناک اصحاب لارنده واسلاف کرام وحضرت ابی حنیفه و ابو عبد الله
 البخاری و آلار دن غیر ی مشاهر لار عادتندین افاده استقاده ناک اول طریقده
 بولماغان لغی بلنه در حتی که معاصر لار مزدن رحمة الله الهندی ایلان جیت
 ملت دان بر جاه و علم ایاسی هندستان شهر لار ناک برنده تخمینا سکز یوز کمسنه
 حضورنده بولغان مناظره لارن بر ایکی کمسنه کاغد کایازوب او طر عانلغون
 خبر لار دان فهم لانه در سوزده آهسته و بصیره ایلان بولنسون مطلقا طاش
 کو تر ماک اطبا قولینه نظر ا کو کراک مرض لارینه باعث بولدی کبی قران
 شریف ده منهی بولماغی لقمان الحکیم ناک ولد ار جمند لارینه بولغان و غظ لار
 آراسنک هم مسطور در حاصل الکلام باش و صبی بالا لار ناک کراک ایر لار دن و کراک
 قز لار دن بولسون برار نوع ترتیب و ضابطه غصالنهی لاری غایت تیش شی
 لار دن دور اطالی بابای لار طورغا نلار بز دن هم عمر او تار دیوب بی
 خبر طور رغه یار می کشی لاری کورن بز کاهم حرکت کراک اطا بابا لار تورغا
 نلارده او تکا نلارده حاضر ده ایکنچی زمانه لار کلدی هر زمانک اوزینه کوره
 مناسب حرکت لار بار بز ناک زمانه مزغه غیرت و همت و معرفت و علم
 و عقانیت و انصافی و عدالت و اتفاقلق و بیایق و احوال عالم دان خبر دار
 بولدی و عرب و ترکی تل لارده مصاحبت رساله لار نشر ایتوب ظاهر زهره
 کت بلارنی معارف و ادبیات و جوائینب لار مطالعه سی ایلان تبدیل ایتیک
 متناسب در

کشی الظنون ده مند کور کابناء فکر و معرفت نتیجه لاری چیکس در

بلکہ ہر وقت دہو ہر زمانہ دہ عالم و متعلم نیک معرفت استخراج ایتارک
 قوتی بولور اصول شرایع دان غیر دہ ہیچ کم منع ایتہ الناس کہ معتمد کلکانلار
 علم لکدین تیش نرسہ لارنی قالدر ماغان لار دیوب ایتورکا بلکہ علم لک
 دینکزی ہیچ معمار سز شی ۶ درہمیشہ آرطہ بارر و کوب مجبول نرسہ لار
 کشف ایتولنہ بارر و متقدمین لار کا ظاہر بولماغان علم لار دان کوب شی لار
 متأخرین لار کا ظاہر بولور نیکاروم علماسنہ بین خواجہ زادہ دن سید شریف
 الجرجانی کتابلارنی کورکن صدونک ہیچ کم کتابینہ فائیک آلور نیت ایلان قارامدم
 دیکان سوز مروی درانتہی عصر داش لارمز دن محقق مر جاک حضر تلیزیک
جلال حاشیہ سنی کورسہ لار کل حواش لار ندان مستغنی بولسہ لار کر الکسید شریف
طوقرنچی یوزمر جانی اون بشنچی یوز علمار لاندین بولسہ لردہ حیامہ اللہ و بیامہا
 مطلب فی طبقات بلدۃ قرآن و مایضاق الیہامن السقع و البلدان (قرآن توابعسنہ
 بولغان طلبہ لار نیک درس و غیری احوال لاری حقنک مؤلف رسالہ لار کورماداک
 لکن اون فکر مز کابنائی الجملیہ یا اچق مز معقول بولماغان اور نلاری تصحیح
 ایتسونلار (بزنک تفتیش مز کانظر اطلبہ لار مز اوج طبقہ اولوب اوز لارینہ
 مصاحت درس لاری بار طبقہ اولی اعتقادات درست لاب فرض واجب
 حرام منسب لارنی بلکہ قصد ایتوچی لار

طبقة ثانیہ معتقدات و عملیات لاری ادلہ ایلان بلما کنی قصد ایتوچی لار (طبقة
 ثالثہ کل فن کامطع اولوب تمام ملکہ و معرفت ایلسی اولوب معلم مدرس
 محاسب قاضی و غیر مناصب جلیلہ درجہ لارینہ ایر شہا کنی قصد ایتوچی لار
 (طبقة اولی درس لاری)

بولار مبتدی و صبی لار اولوب ابتدا ایانکاتر تیب ایتولنکن الفبا و قتلور
 آئی بیک بیخشی بلکان صدونک آچق تاتار تلند بولغان مقال و امثال لار دن تر تیب

ایتولنکنان برارنسنه او قتلور بعد برار جیتن راک نسنه او قتلور بعد یاز ماکتا بلردن
 برر کتاب او قتلور ترکیچه فی تمام بانکن صونک برار علم حال رساله سی او قتلور فو ب مطالعه
 عغارغان صونک شول حال فی حفظ ایتدر لور او شبو وقت لارده یاز و یاز ارغه او کز
 اتلور بعد قرآن شریفدان برار مقرر لار و رسول اکرم نك حدیث لارندان
 ارغنه بولسه ده قسقه راق حدیث لار حفظ قلدر لور تاکه صبی وقتنک تنینه
 آرالشوب قالسون بعد ترکی تلمک اخلاق عالمی و اندان صونک علم حساب
 دین اصول اربعه یعنی ضرب تقسیم جمع تفریق قاعده لار فی بلند تلور
 و شهور عربیه اسم لار فی و تاریخ اسلامیه لار فی کونکلینه آلد لور موندان
 صونک عرب لغتنک بیک اچق ترتیب ایتولنکنان و محض قرآن شریف و احاد
 یث صحیحه لاردان الئوب یاز لغان انبیاء قصه لار فی او قتلور اما ایکی اوج
 سنه هفتیک ایچکی اوقی تورغان وقت لار الحال او توب کتدی لار آنناک ایلان
 ترضیع عمر ایتار کایارامی در

(طبقة ثانیه درس لاری)

صرف دان اوز تلمز ده یاز لغان برار قسقه رساله دان بعد نجاتی حفظ ایتدر لور
 و تمام صونکنک شرح تفباز ای دان درس ویر لور نحو دان عو امل صونکنک
 کافیه حفظ قلدر لور بعد شرح ملاجمی دان درس ویر لور منطق دان اولده
 ترکی تلمک فهرست منطق منزلند برار رساله دن درس ویر لوب بعد اینساغوجی
 حفظ ایتدر لور و برار شریعت دان درس ویر لور تفسیر دن جلالین فقه دان
 مختصر القدوری برار شرحی ایلان یا که مختصر الوقایه شرح علی القاری
 دان درس ویر لور اصول الفقه اصول التوحید علم التاریخ دان هم برار برار
 مختصر نسخه لاردان درس ویر لور

(طبقة ثالته درس لاری)

صرف دان شافیه ابن صاحب دان درس ویرلور ممکن بولسه حفظ قلدرلور
 نحو دان کافیة بعد شرح جامی بعد شرح رضی معان بیان دان تاخیص شرح
 تفتازانی ایلان منطق دن شنسیه حفظ قلدرلوب شرح القطب ویا که شرح
 تفتازانی مطالعه قلنور یا که تهذیب برار شرحی ایلان یا که سلم العلوم لکن
 بولارغه آرتق توغل قلماسده درست چونکه منطق کورودن مقصود فقط
 اصطلاحات بلودر تفسیر دان بیضاوی یا که مدارک برار حاشیه لاری ایلان
 حدیث دان مشکوة المصابیح شرح علی القاری ایلان بعد بخاری شریف شرح

من کور امام عینی ناک عینی ایلان فقه دان هدایه بنایه یا که فتح القدر ایلان اصول	بخاری شریفکا
اولش شرحی عمدة	الفقه دان منار نشئی ابن فرشته ایلان یا که توضیح تلویح
القاری اسمنده او	لغة دان صحاح الجوهری یا که قاموس الفیر و زباجدی اصول
لوب کشف الظنون	دین دن عقیده ابی جعفر الطحاوی یا که مسایرة ابن الفهام
مدح ایتد کند ان	حکمة دن هدایة الحکمة یا که حکمة العین یا که موافق فرایض دن
یا زلدی منه	سراجیه برار شرحی ایلان بعد تواریخ و طبقات دان و قرأة

و علم شعر دان برار نسجه مطالعه ایتار محظرة دن مستطرف ده عوض کتاب در
 بوایکی طبقه ناک درس لاری کوب کورلسده مرتب اوقغانک مدرسه لار
 ترتیب لی بولغانک کوب زمانلار اوتکار ما یون کلسینه واقف بولورغه
 ممکن و فرستی بولغان کهمسه لار همیشه علم ایلان مشغول بولسونلار هر قرن دان
 برار متن فی حفظ ایتوب برار شرحی استاذ خاذق دن اوتکارسه اول فن کا
 کما هو حقه مطلع بولور لکن طلبه لار غه جمدل و تعصب فی هنر ایتار کایار امی در
 طالب العلم حقیقة طالب العلم بولسون و مهها ممکن آداب شریعت ایلان
 متادب اولسون * شعر * العلم انفس شیء انت داخره * من یدرس العلم لم یدرس
 مغاخره * اقبل علی العلم واستقبل مقاصده * فاول العلم اقبال واخره *

(فصل فی اسباب العلم للانسان)

آدم لار کا اسباب علم اوج نرسه در (اولاً) حواس سلیمه یعنی سلامت بولغان
 اوشبویش حاسه (۱) . سمع یعنی قولاتی ایلان ایشتوب بلمک (۲) . بصر
 یعنی کوز ایلان کورب بلمک (۳) . شم یعنی بورن ایلان ایسناب بلمک (۴) .
 ذوق یعنی تل ایلان طاطوب بلمک (۵) . لمس یعنی تنی ایلان حس قیلوب
 بلمک (ثانیاً) راست خبر یعنی متواتر خبر لار و رسول اکرم دان مثبت
 بولغان خبر لار (ثالثاً) عقل در آی نوری قویاش دان مستغاد اید کنی بلمک و آج
 لق و طوقلقی بی بلمک کنی

(فصل فی الکتب المؤلفه)

مؤلف بولغان کتابلار ایکی قسم اگر اصل فن کا اطلاع ایچون ترتیب ایتولنسه
 متن ایلان تعبیر ایتولنور اگر متن فی ایضاح و شرح ایچون ترتیب ایتولنسه
 شرح و غاشیه دیب تعبیر ایتولنور شرح لار اوج اسلوبک بولور (۱)
 قال اقول ایلان شرح مقاصد کبی (۲) . قوله ایلان فتح الباری کبی شرح
 البخاری (۳) . مهز و جا یازلوب متن کا (م) شرح کا (ش) اشارتی قویلنور
 یا که متن اوستینه بر صرق صر لور شرح موافق کبی

(فصل فی تألیف الکتب فی هذه الاعصار)

بوصونک زمانه لار ده کتاب و رساله لار تصنیفی و تألیفی ایتمه کنی بعض کبسه
 لار انکار ایته لار ایکن لکن حوادث و وقایع یانکار اب تور دقدان مسائل نک
 حکم لارینه تغییر کلوب تور در کتب متقدمین ده هر مسئله کا اساس و مأخذ
 بولسه ده بز لار ده آلا رغه مطلع بولوب هر جزعیات لاری اصل لارینه قایطارب
 و نظیر لارینه قیاس ایتوب آچوب و بروچی لار کوب توکل لاریس البتہ
 حاجت شی لاری علمالار یازوب یقین و یرائی ده بولغان خلق لار غه

او کرامت‌الک تیش بوله دور حاضر ده کوب مسئله لار بار که کلسینه مستقل
 رساله لار حاجت در الحاصل بلکان لار بلمکا نلارکا اویر اتماک مطلقا فرض
 درغواه تل برلن غایان و ایلان (روم) علمالاری نشر علوم و تکثیر فنون ده برسی
 ایکنچسینه یارد میچی و معین بولسه لارده بارک الله بهم الاسلام و رفع اللدین الحنیفی
 الاعلام بزنگ خلق مز قدیم الایام دن علمها و ادیب لارینه اعانت و رواج ویر مکانلار
 بولسه کر اکیچو نکه ولایت بلغار خلفاء عباسیه عصر لاندین اسلام قبول ایتوب
 صونکر اقی سرای و قریم و حاجی طرخان و قزان ولایت لارنده اسلام شیوع
 و شهرت اوز رنده بولسه ده علمالار نندن بر آرزق ده اثار عربی و ترکی لار
 بز کافالماغان حتی قدیم عصر لارده غایت معمول و هر مدرسه اسلامی لارده
 تدریس قلمغان بخاری شریف و مصابیح و تفسیر قاضی کبی نسخه لار دن
 قزان طرف لارنده و بلغار و باشقه مثلاسرای کبی اور نلارده یاز لغان اثر لار
 کابرده ایرشکا نه زیوق علم کا اخلاص لاری بولسه اقل المراتب کتابلار نقل
 ایتکان بو نور لار ایدی هم هیچ بر احوال لاری معلوم توکل غیر شهر لارکا
 نسبت ایتوب قار اغانده بلغار نکه فقط اوز حقیقده اون چلد یاز یازده تاریخ
 کتابی بولور غه کر اکی ایدی کر چه بعض کمنه لار بولار نکه صوغش و محاربه
 لاری کوب بولدقدان یازغان کتابلاری تلف بولغان بولور غه کر اکی دیسه لار ده
 حکانیت ایلان قار اغنده اول هم مستبعد چونکه کوب شهر لار بار نجه یوز سنه لارکا
 قدر صوغش آستونک قالسه لارده همیشه کتابلار تألیف ایتولکان مثلادولت عثمان
 نیه نکه مقدم عصر لار نکه سلطان محمد ثانی عصر لارینه قدر اناطولی ده قونیه و بروسا
 شهر لارنده کر اکی اجانب لار دن و کر اکی شهر اده لار دن تورلی اختلال لار بولسه ده
 برو ساشهر نکه یاز لغان کتابلار کوب ظاہله در حتمی که اکثری تیمور فتنه سندین مقدم
 (حقیق مرجئی حضرت تلر نیک تألیفی مستفاد الاخبار نام کتاب ده) من کور کابناء بن و ام

کتابی و نصیحت الصالحین و بولارغه مشابه کتابلار اوشوبولغاری لار اثری
 بولماغی مظنون در ودغی بر تقی عجب دیکان بر کتاب بار آنک عبارت لاری
 هم او تکان ایکی نسخه کامشابه راک اول هم بلغار علماسی دن بولسه کر الکو العلم
 عند الله ودغی بر فرق حدیث دیکان بر کتاب بار غایت ده مشهور قران ده
 ذکر ار طبع قلدر لدی الله اعلم بوهم بلغاری لاردان بولسه کر الکو چونکه غیر
 دیار لارده بولسه اییدی بو کتاب حقنده سوز بولور اییدی چونکه حدیث
 دیکان نر سه لازی دان درست بولغانی بیک آز کوبسی صرف کتب و افتراء
 رسول علیه الصلوٰة والسلام نک حقنی تنقیص کاسبب بولغان عبارت غیر فصیحه
 سی بیک کوب بلکه باصدر ماسه لارده بیک یار ار اییدی حاصل الکلام تصنیف کتب
 و رسائل فی مطلقا انکار ایته و کا اهل عصر نک بر بر سینه بولغان تحاسن و تنافس
 لار ندین غیر دلیل بولماسه کر الکو مونکار غه التفات ایتمایون حسب الله شریعت
 و ملق فی تقویه سیننه و یاکه اهل اسلام نک تر قیسنه مدار و نعم العون اولغان رساله
 لار نک تألیف و نشر ایتمولما کنده عامه کافائیده بولا چغنبن باشقه الی یوم القیمه
 باقی بولغان صدقات و خیرات جمله سنن دین بولسه کر الکو رضا بولمایون
 رد قلغان لار قل و برسونلار (اصنعوا المعروف و القه فی الماء فان لم یعرفه
 السمک یعرفه من سمک السماء) لکن رساله لارده خطا عویان کلش لقی کور لسه مؤلفی
 سلامت بولسه اوزینه تنبیه ایتمک تیش در انسانیت اقتضا سنجه سهو و قصور لقی
 بولور اصلا عیب تو کل بز نک زمانه مزده تحریر ایتمولکان کتاب لارده کور لکان
 شبه لی شی لار بعض کیمسنه لار طرفندن هضم ایتمولماسه ده مقدم عصر لارده بر برینه
 تنبیه ایتمک بولغان حتی که ابو یوسف نک امام مالک حضرت تارینه الشیخ قد یخطی
 وقد لا یصیب دید کی قول شریف لاری هدییه هاشیه لارنده مذکور در
 اوشوبوز نک زمانه مزده بر حر متلوزات طرفندن بر رساله نشر اولندی

بر اور نندہ ذکر ایتادر که زبور تور ائی ناسخ و زبور نك ناسخ و منسوخ
 توکل لکنده علماء اتفاق در وانجیل ایلان منسوخ دیولکن زبور نك ناسخ و منسوخ
 دکل ایکانلکنده علماء اسلام اتفاق بولدقندن اولسوز سبوقلم کھمل ایتولنوب
 ایرانچی مرتبه باصمه سنده عبارتنی اوز کار تما کھر جا اولنده در اور وبالار کور
 سه لار کوز لاری دورہ بولور

(فصل فی طریق المطالعة)

بعض کیمسنه لار ذکر ایتد کینه بناء بر کتاب ویا که رساله مطالعه سینده شروع ایتکانده
 موعلفی کم ایدکن وزمانه سنی و من هبث و اوزینه مخصوص بولغان اصطلاح
 حاتنی وقواعدن بلهک لازم بوله در و الاکوب وقتده خطا فلما قغه باعث و سبب
 بوله در مثلاً بعض اکابر کتابلار ننده فقه علم فی ذم ایتادر وایکنچی مرتبه ده
 مجتهد بولمائی غه منطق علمنی بلهک فی شرط ایتادر و بعض کیمسنه لار اجتهاد
 عصری وزمانه سنی منقرض دیوب دعوا ایتادر کر چه شر عامثبت بولغان
 عام ادله لار نك مخصوصینه ایکنچی دلیل قطعی بولمغان وقتده فقط آلا سوزی
 ایلان کینه دعوا اوز لهاسه ده لکن آلا نك سوز لارینک تأویل ووجه بولغان
 حکمت لاری بار (وضحی) مصنف لار نك مخصوص بولغان اصطلاح لاری
 بار استاذ لار مردان مسمو عینز کابناء هدايه ایاسی نك صونک ذکر ایتکان
 سوزی اوز فاشنده اقوی و او ثقی در اساتفسیر بیضاوی آنک خلافتچه شرح موافق
 نك وقد یقالسی ملا جامی نك و لایبعده سی اوز قریمه لار نندن صادر مطالعه
 لاری در و بحث آخر نده تأمل و فتأمل لفظ لاری دقة بحث ویا که صحت و ش اید کینه
 اشاره در اما تلامین لاری نقلینه بناء علامه دوانی نك شرح العقاید العضدیه ده
 تأمل کلمه سی دقت بحث کاو فتأمل کلمه سی خنثه بحث کا اشاره در شیخ لفظی
 دان فقه ده ابو حنیفه حدیث ده بخاری حکمه ده ابن سینا اصول ده فخر الاسلام

حضرت تلامذی مراد در شیخان دن فقه ده ابوحنیفه و ابو یوسف حدیث ده بخاری
 و مسلم حکمت ده ابن سینا و شویب الدین السمر وردی رحوم الله مراد لار در
 عبادله دن حنفیه قاشند عبدالله بن عباس عبدالله بن عمر عبدالله بن مسعود مراد
 شافعیه قاشند عبدالله بن عباس عبدالله بن عمر عبدالله بن زبیر عبدالله بن عمر و

قاموس ده عبادله
 خصوصیت ابن مسعود
 احد العبادله دیگان
 سوزنی صحاح غه
 نسبت ایتوب
 تخطئه ایتبه در اما
 صحاح نسخه
 سنه اول سوز
 عبدل ماده لار نك
 طالبه ادى فلیر اجمع
 منه

بن العاص مراد در رضی الله عنهم (قاضی اشاعره قاشنده
 ابوبکر الباقلانی - معتزله هم فخر رازی تفسیرنده عبد
 الجبار المعتزلی فروع شافعیه ده حسین بن محمد المروزی
 فروع حنفیه ده ابو یوسف و ابو زید الدبوسی قاضی القضاة
 ابو یوسف الامام الربانی امام محمد بن الحسن الشیبانی محدث د
 الالف قرن عاشرده کثره تألیف و نشر علم ایلان ممتاز
 کیمسنه لار علی القاری و بهاء الدین محمد العالمی و شمس
 الدین الرملی کبی لار محمد دالمائة کفلك هر یوزسنه ده
 کلون رسول اکرم نك شریعت فی تقویه ایتوچی کیمسنه لار

هر صنف دان بولور لار حدیث لار ده محدث و خصوصت ده عباره لار عام کلکان مثلا
 فقہان و مفسرین و محدثین و اصولیین و علوم عربیه دان هر بر سندی
 بر محمد دبولور صرح به بعض العلماء

﴿ فصل فی الرحلة لاجل طلب العلم و لقاء المشایخ ﴾

علم او کمر انور ایچون چیت شور لار کویراق اور نلار غه سفر قلمق بیك
 مر غوب و محموداش لار در الوغ مشایخ لار صحبت لاری ایلان مشرف بولوب
 روایت حدیث و علوم کاجازت آلمق نق اسلاف کرام لار مز نك سنه حسنه
 لار نین در فی الواقع بر کیمسه نك مشایخی نه قدر کوب بولسه ابو حنیفه رضی الله
 شون قدر علمی آر طور ادب انصاف و حسن تربیه کمالک عنه نك ثبت عنن

همدافنبت دیدکی قولی او اواخر حالینه
 بولدقدان انواع ملکه کسب ایتار تعصب سز بولور و اعیتره
 بالامام ابی حنیفه و محمد بن اسماعیل البخاری و غیره مال حاصل
 کوب مشایخ ده تربیه لکن طالب کمالات که تیز ایز شوز
 منه
 (بوزمانده علم دینگری بولغان شهر لار)

(فائده) امام محمد نك سیر کبیرندین منقول کابناء اهل علم او شبو اهل شام اهل حجاز
 اهل عراق بولغان و صونکراق علم نکر واجبی اندلس و مصر شهر
 لارنده بولسه ده غایه سیننه یتماکی بغدادده بولغان اما اوشبو عصر لار
 مزده علم لک دینگری استانبول و مصر و دمشق و بعض بلادین و هند در
 علم کاجبت لاری بولغان فرصت ایلاری اوشبو اوزنلارغه سفر قاما قلاری
 رجا اولنه در خنده اوکن من الشاکرین
 استطرا د

بز نك بلغار خلق لاری معرفه و علم کا قابلیت و زکاوة و غریب لار کاشفت
 و ضیافت قلمق لاری و اندان باشقه اتقا و زهد کی اخلاق حسنه لارده کوب
 تر کللاردن ارتغراق بولسه لارده حسن تربیه لاری شرطینه یتما کدن حال
 و قدر و مرتبه لاری تویان قالغان بناء علیه الی یومنا هذا بر کمسنه صوتکنده
 بر گنه کمسه کماله که یتشوب کیله در شونک ایچون کتاب تصنیف ایتوب متصل
 سند لار قالدیره ده آلماغانلار بز نك بوزمانه مز خلق لاری آطابا بانعال لاری
 بر سنه حسنه بلوب حتی که آرالارندین عربی العبارة الوغ کتاب لار تصنیف
 ایتوچی کمسنه لاری کورله باشلاغاچ بر هر ف بلهکان عوام لار کا قدر طعن ایتنه
 باشلا دیلار کل حزب بمالک یهم فر چون و حال بوکه و ایتلار کا نظر ایتکانده
 بلغارده بولغان ابا و اجداد لار مزغه تصنیف کتاب قصد ایتوچی لاری نه ده مانع

بوله كيلكان مثلا بغد ادا دشهرى نك يراقلى آرا ده هم دشمانلار كويلكى ائدىن
صونك تتر لار فتنه سى و دولت عباسيه نك اضحلالى و سراى و باشقه اسلام
مملكه لارنى تيمور هلاك و برباد ايتماكى لار دان ده صونك قزان ايلان روسيه
ارسنه اوزاق صوغش لار بالاخيره كلياقزان نك استيلا قلماغى اسلام لار نك يواش
لائوينه باعث بولغان كر چه اول زمانه لار ده مصر ده و استانبول ده علما و مصنف
لار حسابسز بولسه ده بز نك قزان خلقينه اختلاط قلو رغه اوزاق صحر الار
و الوغ دينكز لار و استانبول ايلان روسيه آراسنه اوزاق منه لار كاطار طلغان
قر يم و يونان دعو الارى زور فاصله بولغانلقد ين بالضر و ر علم كاجبت ايتكان
افندى لار مز سفر ينكر اك بولغان خيوه و طاشكند و بخارا طرفلار ينه باروب
تحصيل علم ايتوب قايطوب تدريس و تعليم ايلان شغل لنگانلار احسن الله اليهم
كها احسنوا چونكه مشرقى طرفلار نده اول زمانه لار ده بيك محقق عالم لار
بولس قدان آلا رده علم و معرفه بز نك قزان آرتق راق حسابلا نغان

(فصل فى طريق المعرفة)

كها هو حقه علم و معرفه حصولنك ايكي طريق بار (طريقه استىلال يعنى دليل
معرفت ايتوننك خليل عليه السلام ده بولدى طريق المشاهده يعنى تصفيه قلب
بعدينك حاصل بولغان معرفه نتاكر سول اكر مده بولدى طريقين نك قايسى
افضل ايد كنه خلاف اونن بولسه ده استىلال ايلان شغل لانور وقتى اوتكان بولسه
مثلا التمش يتمش ياش لار ده ايكان ياكه ياش بولسه ده غمبى ايكان يازكى بولسه ده
استاذ خاقدى يوق ايكان اول وقت ده طريقه المشاهده افضل و الا طريقه الاستىلال
افضل ديوقطع نزاع قنور لكن هر ايكسنك استاذ خاقدى اعز من الكبريت الاحمر در
(فصل فى ان الناس اقسام باعتبار المذهب والديانات)

بودنياده بولغان آدم لار دين و مذهب اعتبار نچه كوب فرقه كاتقسيم ايتولنه در

فرقه اولی سو فسطالار اشیانک حقیقتنی انکار ایتله لار اوزلاری لادریه
 عنادیه عندییه دیکان طائفة لار کابولنه لار کل سی ایلان مناظره قلمشماق مذهبوع بولسه
 ده سو فسط لقا کمالا تکه یتکانلاری لادریه لاردن فرقه ثانیه فقط محسوساتنی
 منکر لار افلاطون بظلمیوس ارسطو و جالینوس واضر ابلاری کبی لکن بولارغه
 منسوب سوزنی موافق تاویل ایتهدر فرقه ثالثه فقط معقولاتنی منکر لاردهر
 یون کبی

فرقه رابعه فقط شریع فی منکر لار اکثر فلاسفه متقدمین کبی فرقه خامسه
 شریع فی مثبت بولسه لار ده بعض لار بعض نبی لار نیک نبوتنی منکر لار اوشبو
 عام فی تفسیر القاضی فرقه اوزی کوب قسم مشهور لار ندین (۱) صدیقه لر محسوس
 منه ایلان نصاری آراسنده بر قوم (۲) محسوس لار اول امر ده

کتابلاری بولسه ده انقلاب دهور و اعصار ایلان هباء منثور ابولوب دنیادین
 یوغالغان (۳) یهودلار موسی علیه السلام شریعتنده لار عیسی و محمد
 علیهما السلام حضرتلاری منکر لار (۴) نصاری لار عیسی نبی شریعتنده
 بولماقنی دعوی ایتوب محمد علیه السلام فی منکر لار (۵) مسلمانلار محمد علیه السلام
 شریعتنده بولغان کوب جماعت لار کل انبیانی مصدق لاردن رسول اکرم
 دنیادین او تکان وقت بر اعتقاد اوزرینه ثابت لار ایدنی بحکم الله بعض لاری
 آیرله آیرله موافق ده مذکور کابنا فرق اسلامیه یتمش اوج فرقه کابولنوب
 رسول اکرم و اسلاف عظام طریقتمنده ثابت بولغانلاری فرقه ناجیه دن
 بولوب غیر لاری من حیث الاعتقاد نارغه داخل اوله حق لاردن (والله یختص
 برحمته من یشاء)

فصل فی ان الناس اقسام باعتبار القبایل والطوائف والعلوم والصنائع علم و معرفه
 اعتبار نچه اصناف بشر یکی قسم در برسی علم اهل لاری در (۱) هند فرس (۲)

گلدانیون (۳۱) یونان (۳۴) روم (۵۵) اهل مصر (۹) عبرانیون (۷) عرب خلق لاری
 ایکنچسی علم سز معرفت سز (۸) چین (۹) و ترکلر
 (هند) کوبرک لاری صائغہ منہ بندہ بولسه لارده بر اہمہ وغیر منہ ہب
 لارده بولنغان علم عد دہندہ سے نجوم طب دہ میار تلاری بولوب رسالہ لارده
 تألیف ایتکانلار (فرس) اولامردہ نوح علیہ السلام شریعتنہ بولوب
 بتدریج تورلی تورلی کا آیرلغانلار لغت لری (فیلویہ) (دریہ) (فارسیہ) (خوزیہ)
 (سریانیہ) بولوب مشہور یازولاری (اجد) (ہوز) (ی)
 (کلین) (سف) (ر) (ش) (ٹخت) (غ) حرف لارند ان ترکیب
 قلوب اونک طرفدان صولغہ یازغانلار

(گلدانیون) عراق و جزیرہ عرب دہ مقام توتقان جماعت لار لغت لاری
 سریانیہ بولوب نجوم و طلمشات عامی آرالارنک غایت معتبر بولغان و مشہور
 بحث نصر اوشبولاردان دریتازولاری اجد ہوزن کلمی سعفص قرشت
 حرف لارند ان بولوب اونک دان صولغہ یازغانلار
 (یونان) روم ایلی و ماکیونیا دہ بولغان کوبامہ لار اصنام لار غہ عبادہ

سقرط بنفاح السین	ایتار بولغانلار علوم عقلیہ استاذ لاری دان فیثاغورث
المہملہ و سکون القاف	سقرط افلاطون ارسطو فیلسوف لار اوشبولاردان بولغان
معناہ فی اليونانیہ	مقدم لرنک لغت لری اگریقہ اسمندہ بولوب مؤخر لرنک
المعتصم بالعدل	لاطین اسمی ایلان مشہور بولغان (معروف اسکندر بن
وہو من تلامذہ	فیلسوف النہایت و فی بولردان بولوب زمانہ سندہ فارس
فیثاغورث و ہومن	عراق خراسان و اوروپا میلکینہ استقلال حکومت ایتکان
تلامذہ سلیمان علیہ	(جمنی کہ روایت لرنک نظر ا بز نک بلغار شور فی اوشبوذاہ
السلام تراب علی	بنا ایلکاندر یازولری (اجد) (وز) (طی) کلین
من نفسه	

سغفص قرشت خ طغ حرف لار ندان مرکب اولوب اونک غه یازغانلار

(روم) رومیة کبری بعد قسطنطنیة ده بولغان مشهور قبیله لار اول امرده صابگه من هبنده بولسه لار ده قسطنطین اسملی قرال ذک جبرینه بناعدین مسیح کاکر کانلار علم ده معرفت ده یونانلار دان کبر اک بولغانلار سامیلا دیوب مشهور بر نوع یازولاری هم بولغان

(اهل مصر) جمهور لاری قبط خلقی بولسه ده غیر نسل لار هم قاتشقان اولده صابگه من هبنده بولوب صونک تنصر ایتکانلار دار العلم لاری منیف واسکنده ریه شهر لاری بولغان

(جهان یوزنده عبرانی)

(عبرانیون) بنی اسرائیل یعنی یعقوب علیه السلام اولاد نندین طارانلارن جماعتلر آرالرنده سیر انبیاء و بدء الخلیفة قصه لری غایت ده معتبر بولغان

(حتی کهر و ایقلر کانظرا ابن عباس رضی الله عنه وغیرلر) خدثوا عن بنی

اسرائیل ولاخرج (حدیث شریفی صادر بولغان نندین صونک بدء الخلیفة خصوصندن بنی اسرائیل اخبارلر ندان کوب خبرلر کوچر کانلر ابن خلدون

وقد قال احمد فی

تفسیر الکلبی من

اوله الی آخره کذب

وقد قال الشافعی

کذب الواقدی

کذب موضوعات

علی القاری

قرشت حرف لرنندین مرکب اونک دین صولغه در اول یاز و چی لر عابز بن شالح بن ارفخشذ بن سام بن نوح علیه السلام دن در روسیه لر (یوری) دیلار

(عرب) حلقی نك بزر صنفی عادی و نمود خلق لاری بولوب منقرض بولمغانلار
 ایکنچی صنفی (قحطان و عدنان) دن طارالبوب الی یومناهندا باقی لاردر
 دین لاری مختلف بولوب (قویاش و صنم) کعباده ایتوچی لار بولغان لغت
 لاری غایتته بلیغ و فصیح بولوب دنیاده بولغان واقعه و حادثه لار بر طایفه دین
 ایکنچی طایفه کاکلسی عرب لسانی ایلان کو چر لکان یازولاری عبری لار دان
 آلبوب اول یازوچی لاری (اسماعیل) بن ابراهیم علیهما السلام بولغان
 (دولت) اسلامیه نك اول عصر لارینه قدر نقطه سز یاز لوب بعد
 (ابو الاسود) البکلی رحمه الله نقطه قویب (خلیل بن) احمد الفراهیدی
 البصری صاحب کتاب العین حرکت وضع ایتگان

قسم ثانی دین (چین) مشرق طرفند هندستان ایلان مجاور بولغان کوب
 جماعه لار عام ده شوره لاری بولمسه ده دقیق صنعه لار دنیاغه چغرا غالغانلار
 یازولاری مشکل یاز ودر

(ترک) اورته آسیا نك کوب اورنلارنده بولغان خلق لار دز اول ده علم
 و معرفت لاری بولمغان ورسول اکرم مخر ویر کانه غیر مقبول اش لاری کوب
 بولغان مشهور (چنگیز و هلاکو) بولاردان در که (بغداد) شهر فی اهلاک ایتوب
 (خلافة) بنی العباس فی بباد ایتگانلار (ولاتحسبن الله غافلا عما یعملون) اما بعض
 فرقه لاری قدیم الایام دین اسلام فی قبول ایدب بیعت خانقا ایلن مشهور و مشرف
 بولغانلار بولار جمله سنن بین جهال و کوزل لک ایلان مشهور بولغان نوزک
 (بلغار) ترکلاریدر که بو کوزلارده اول لاری کوب فرقه لار کما مفرق لاردر

فصل فی صنعة الكتابة

کتابت یعنی یاز و یازمق انسان لارغه مخصوص بولغان بر کمالت و صناعة شریفه
 در یازو بلکان کلمه او تکان عالم لار نك علم و فن لارینه مطلع و حال لارینه اشنا

اوله در (و یازو ایلان یراق اور نلارغه مقصود لاری بلدی ر کاممن بوله در)
 دنیاغه اول یازو علمنی احداث ایتوچی اختلاف روایتکا نظرا (یا دم)
 (یا دریس) علیهما السلام و یا که غیر کهسه لار اما کعد اشلامک خطلی خلقی
 دین چقان بولسه ده شر طشر ایطنه یتکر و چی لار (بغداد) شهر نده (اسلام)
 بولغان

فصل فی حال اهل الاسلام علی الاجمال و فیه فوائد

(فائده) دنیاغه بولغان خلقی و اصناف بشر جنله سندان (عرب لار) وثن
 لار کعباده ایتوب و قز بالالاری اوتقه یا ندر و ب (فرس خلقی آناو قز لاری
 و طی قلوب (تر ک خلقی تخریب بلا و تعزیب عباد ایلان مشغول اولوب
) هند خلقی صغر لر غه و اغاچ لر غه عباد ایتوب (یهود انواع اکاذیب
 و مغتر یاه ایلان مغرور اولوب الحاصل هر بر قوم و طایفه ترتیب سز لار نوب
 بتکان وقت رسول اکرم محمد بن عبد الله بن عبد المطلب صلی الله علیه و سلم
 جناب لاری کافه خلقی عشر رسول اولوب یر لندی و آدم بالالاری کما هو حقه تربیه
 و نشر علوم ایتوب فانی دنیاغه ایام معدوده سننی تمام ایتوب دنیا دین کتندی
 (و آندین صونک صحابه لر اعلا کلمه الله ایچون اطراف اکنای لر ده جهاد و سعی
 ایتوب قدیم الایام دین ممتد بولغان سلاسل دول دین (شام) (فرس)
 (مصر) ممالک لاری تصرف لرینه کر توب تمام دنیاغه شرقا و غربا اسلام
 علم لاری کوتارب ضیا و روشن لقی شایخ ایتدی یلار رضوان الله تعالی علیهم
 اجمعین

(فائده) صحابه لر رسول اکرم نیک صحبتی ایلان مشرف اولدقلار ندین علم
 و عملی و قوه یقین لری کمال درجه ده بولدقدان اصل کتاب لر تصنیف
 ایتار کاحاجت لری بولماغان لکن صحابه لار بتدریج وفات بوله بلروب اسلام

مملکت لری دورہ طرفدان زور ایوب کتد کد ان اعتقادہ فی محکم ایوب
یوق بار رأی و فکر لردان خفظ ایثار ایچون عالم علمالر یتشا آلمادقدان
کتب لرتصنیف ایتماک معقول کورلوب کتابلریزه و تصنیفی ایته باشلا عانلار
و نعم ما فعلوه جز اهم الله غیر (فائده) اول کتابلر تألیفی قلغان ذاة لری (امام عبید
المملک بن عبید العزیز بن جریم بصره ده) امام ابو النصر سعید بن ابی عروبة
(امام ربیع بن صبیح الہندی رحمہم اللہ

(فائده) اصحاب عظام و اسلاف کرام لری عصر نده طب علمندین باشقہ علوم
متقدمین اسلام لرنک کوب التفاتلار نده بولماغان بعد شریعت کل خلق ده
رسوخ و محکم لانوب اعتقادہ مفصل و مبین بولوب (بغداد شهری مقر اسلام
و دار العلم و مقلم الخلاقہ بولوب درس لری مضبوط و طلبہ لاریغایت کوب ایوب
کتوب و کویا عشریری کبی ہر طرفدان فوج فوج خلق جیولدیقدہ علوم
متقدمین لاری قارہ مقده فی الجملة فائده تصور قلغان (چونکہ علوم متقدمین
حسیات و مشاہدات منزل نده قطعی المقدمات و بنیہی الانتاج قاعدہ لارزدان
عبارة در آلارنی بلیک ساعت یا ساقنی بلیک قبیلند ان کتہدین کا اصلانقی اثبات
ایلان تعلق یوق بس آلار بر لان کشی لرنک یعنی چیت ذین لردہ بولغان
کہسہ لرنک شبہ و وہم لرنی حل قلوب رغه سہل بولغان قلندین خلفا عباسیہ دن
ایکنجسی ابو جعفر المنصور ویدنجسی مأمون العباسی یونان دن اقلاطون
وازسطو کتابلارنی آلدوز بقرجمہ ایتمد ریلار و اسلام علملر ندان علوم
متقدمین کا فوق الثغایہ مہارتہ حاصل ایوب حتی کہ یونانلار دان دە یوقاری
کتیش لاردر نچہ سنہ لار صرف عمر ایوب عالم کا تخاصر قلغان علم لرنی اسلام
لری جزئی زمانندہ آلوب اوز قوزال لری ایلان اوز لاریندہ مقابلہ ایتمک لار
(بس نیتد ایون علم دە بولسہ دە اسلام لری غفارشی تغافر قلوب رغه ہیچ کم ناک

حقى يوق ايدى لکن خلینه لر منقرض بولوب دنیا لار انقلاب ایتوب هر طرفدان
 علوم شرعیه و علوم عقلیه توبان لککایوز توتنه باشلادی انالله وانا الیه راجعون
 (شعر) * ثم انقضت تلك السنون واهلها * فكانها وكانهم احلام * يوقسه دولت
 بغداد حالنده ثابت و تر قیسندن بر دوام اولسه بو کونیه اوروبالر نك اختراع
 ایتکان ماشینه و غیر تلغرام و تلفونلاری کل سی نجه یوز سنه لار مقدم اسلام
 لاردان چقغان بولور ایدی

* (فی فصل تقسیم العلوم) *

الله تعالی حضرت نك بنده لارینه احسان ایتکان علمی بیک کوب بولسه ده جمله سنی
 ایکی قسم کاجیماتی ممکن در (قسم اول علوم نقلیه یعنی واضع نك اوز نندن
 خبر لار ایلان نقل قلوب حاصل بولور او شبو علم اسلام لارغه نسبتاً (قرآن)
 (وحدیث) (واجماع الامة دان متفرع و منشعب در
) قسم ثانی آدم لر نك اوز تجر به لار نندان حاصل بولغان علم دوبر او شبو اوزنده
 هر ایکی قسم دان مشهور بولغانلارینه اجمالاً اشاره قلتور

* القسم الاول فی العلوم النقلية منها علم القرآن *

قرآن رسول اکرم محمد صلی الله علیه وسلم حضرت تارینه الله تعالی حضر تندین
 نازل بولغان کتاب در و هر کم قاشنده معروف در و جمیع اولین و اخرین علم لر
 مندرج در (و خدای تعالی نك) انانین نزلنا الذکر وانا له لحاظون)
 دید کی قول شریفنچه رسول اکرم زمانه سندن او شبو منک اوچ یوز دوره
 سنه سینه قدر تواتر انقل قلوب کلکان نه قدر اسلام دشمنانلاری بولغان خلق لار
 بر کلمه سنی حتی که بر حرف و حر کتنی اوز کار تور کا قدر لر ییتیکان (رحمة

الله بن خلیل الرحمن الجندی الدهلوی اطال الله بقاءه حضر تلارینک تحقیقته بناوجه ارضه اسلام ضعیف لاثوب و بعض اور نلار دین بالکلیه دولت لاری کیتگان بولسه ده هر بری نك آوزندان کلمه و اعراب و تجوید لاری درست لاب قرآن فی نقل قیلوب آلورلق دنیاده یوزمنک حافظ القرآن حساب ایتولنده در (فائده) هجرت دان مقدم نازل بولغان آیت لاری مکی دیرلار کر چه مکه دن غیر ی اورنده نازل بولسه ده هجرت دن صوتک نازل بولغان لاری مکی دیرلار کر چه مدینه دن غیر ی اورنده نازل بولسه ده

(علم التفسیر)

قرآن شریف فی تفسیر ایتماک اصحاب عصر نک بولغان بولسه ده اما کتاب ایتوب یاز لئماغی صوتک راق بولغان صحابه لار دن خلفاء اربعه عبد الله بن مسعود عبد الله بن عباس (عایشه) ابی بن کعب زید بن ثابت (ابو موسی الاشعری عبد الله ابن الزبیر انس بن مالک ابو هریره و غیر لار رضوان الله علیهم اجمعین تفسیر لار اوج نوع اوزرینه بولوب قسقه اوزن اورطه تفسیر لار در (قسقه

<p>تفسیر لار زاد المسیر لابن الجوزی (وجیز للواحدی جلال کبی لار) اورطه تفسیر لار (وسیط للواحدی) تفسیر الماتریدی (تفسیر التیسیر لجم الدین النسفی) تفسیر الکشافی (تفسیر الطیبی) تفسیر البیضاوی و غیر لار (اوزن تفسیر لار بسیط للواحدی) تفسیر راعب تفسیر الرازی تفسیر الدر المنثور للسیوطی (تفسیر الطبری) تفسیر ابن عطیة الدمشقی و غیر لار</p>	<p>نصف اولی جلال الدین السیوطی نک نصف اخری جلال الدین المصطفی نک هر ایکسی شافعیه دن بوزمانه ده طبع قلنگان تفسیر جمیل معتبر حاشیه سند بین معدود در منه</p>
--	---

(علم الحديث)

رسول اکرم دن قول و فعل ثابت بولغان شی لار حدیث در محدثین لار کا

نسبة كوب علم لارنى بلور كاكرك بولسهده بوزمانهغه نسبة خناق علماء
 كتابلارنده بولغان حديث لارنى هيچ كم دن اياز تسز روايت ايتماك درست
 بولور حديث دن اول تصنيف ايتكان ذاة لار عبد المالك بن جريح (مالك
 بن انس امام دار الحجرة ربيع بن صبيح بولاردن صونك امهات يعنى كتبسة
 تصنيف ايتولندي كه مصنف لرى اوشبولر در) ابو عبد الله محمد بن اسماعيل
 بن ابراهيم بن المغيرة الجعفي البخارى (ابو الحسين مسلم بن الحجاج بن مسلم
 القشيري

(سنن اربعة كتب خمسة)

ابوداود سليمان بن الأشعث بن اسحق السجستاني (ابو عيسى محمد بن عيسى
 بن سورة السلمى الترميذى) ابو عبد الرحمن احمد بن شعيب بن على النسائي
 (ابو عبد الله محمد بن يزيد ابن ماجة القزوينى رحمهم الله تعالى اجمعين اولده
 ايكسى نك كتابلارى صحيحين ايلان مشهور قالغان دور تسى سنن اربعة ابن
 ماجة دان باشقه لرى كتب خمسة ديوب مشهور و معروف در
 (بولاردن صونك تصنيف ايتوچى لار ابو جعفر احمد بن محمد بن سلامة الازدى
 المصرى الطحاوى الحنفى) ابو بكر احمد بن عمر والاصبهائى البزار (ابو القاسم
 ساميان بن احمد بن ايوب الطبرانى) ابو بكر بن اسحاق بن خزيمة النيسابورى
 (ابو حاتم بن حبان بن معاذ البستى) ابو يعلى احمد بن على التميمى الموصلى
 (ابو عبد الله محمد بن البيهق النيسابورى الحاكم) ابو محمد عبد العفى بن سعيد الازدى
 المصرى (ابو نعيم احمد بن عبد الله الاصفهائى) ابو عمر ويوسف بن عبد البر النيرى
 الاندلسى (ابو احمد عبد الله بن عدى الجرجانى) ابو بكر الحسين البيهقى
 (ابو بكر احمد بن على البغدادى الخطيب رحمه الله تعالى رحمة واسعة

(بحمدت لاردن اوج یوزمنک هم آرطق حدیث فی متنی ایلان راوی لر نک
 حال لری ونسب لری ایلان حفظ ایتوچی لر کوب بولغان صدر الشریعه نک
 تعدیل العلوم ده ذکر ایتد کینه بنا عحمدت لر اوزن عمر لی بولالر ایش
 (علم اللغة)

موضوعات لغوییه دن بحث ایتکان علم در لغت دان اول تصنیف ایتوچی خلیل
 بن احمد الفراهیدی (ثم ابو نصر الجوهری صاحب الصحاح ثم ابو علی الحسن
 علی بن سیده الاندلسی صاحب المحکم) ثم ابو الفضا گل حسن بن محمد الصغانی
 البغدادی صاحب العباب ثم محمد الدین ابوطاهر محمد بن یعقوب الشیرازی
 الفیروز آبادی الشافعی صاحب اللامع والقاموس بولردن باشقه (زحمشری
 ومطرنی وغیر لار نک مصنف لری هم کوب کشف الظنون وغیر اور نلارده من کور
 (علم النحو)

نحو علمنی معروف علم لر دن در بعض علما لار نحو بلما کنی فروض کفایه دن
 صانغانلار نحو دن اول مصنف اصحاب علی رضی الله عنه نک اعلم لر ندین
 ابوالاسود الدلی الکنانی التابعی در (بعد خلیل بن احمد الفراهیدی وغیری لر
 نحو دن مصنف کتاب کوب کشف الظنونده مقام اقتضا سانچه من کور
 (علم الصرف)

نحو علمندین بر جز عمابه سنه در بوفن دین اول مصنف ابو عثمان المازانی
 ثم تبعه الناس علم الصرف فروع سندین علم الاشتقاق وغیر لار
 اوشبو نحو و صرف علم لری فقط عرب تل لارینه مخصوص توکل بلکه هر بر لسان غه
 و هر بر تل کا استعمال ایتار کاممکن شونک ایچون کوب لغت لر ایچون نحو و صرف
 علم لری ترتیب ایتکانلار لکن عرب تل لاری ایچون بولغان نحو و صرفه بحشی
 توشونلسه فارسی کبی غیر لغت لار کا استعمال ایتار کاممکن باری تیک مخصوص

قاعدہ ہر فی ضم ایٹار کاکر اک بولور آما بز نک مدرسہ لار دہ تدریس ایتولگان
 فارسی تصریف لاری ایلان عرب لغتہ توشنما کدہ غایت مشکل در او شہو وقت دہ
 قراندہ نشر اولنگان (تاتار چہ علم صرف) کتابی یولقوب مؤلفینہ تکرار
 تشکر ایتمہ مز تاتار تلی میدانغہ قویما قینہ آفرین و تحسین ایتمہ ہر بر فن دہ
 اول مرتبہ و واف بولغان کتابلار قسقہ چہ بولا لار نیک نحو اول دہ فقط (اقسام کلمہ
 دن بحث ایتولنوب تالیف ایتولنگان ایدی اصول فقہ امر ونہی دہ بحث ایتولنگان
 ایدی صونکنن یین بہا لاکفا توسیع ایتولندی لار

(علم العمان والبیان والبدیع)

تعریف لاری و موضوع لاری وغایہ لاری تلخیص المفتح دہ مذکور در بو علم
 قدمای اسلام زمانہ سندہ بیک معتبر بولغان مصنف کتاب ہم کوب

علم الشعر

عرب خلقی آر اسندہ شعر بیک مقبول بولغان اخبار و واقعہ لاری تضمین ایتوب
 دیوانلار و قصیدہ لار ترتیب ایتکانلار و حضرت عمر (ابن عباس) رضی
 اللہ عنہما حاضر تارندین شعر فی مدح ایتوب سنو ز لار منقول و جناب رسول
 اکرم نک عباس شریف لارندہ وقت و وقت شعر ایتماک بولغان حتی کہ (السید)
 محمد البر زنجی المدنی رحمہ اللہ رسول اکرم نک بعض وقت دہ شعر ایتماکنی اثبات
 ایتوب رسالہ یازغان اغانی دہ کوب اورندہ مذکور کابنا (عمر بن) ربیعہ
 شاعر قریش مسجد رسول اللہ دہ ہم باشقہ اورنلار دہ (ابن عباس) وغیری
 زہاد اصحاب و تابعین حضورندہ شعر ایتکان و کوب التفات لار غہ مظهر
 بولغان الحاصل غیر نرسہ لار کاباغث بولغان شعر لاری ایتودہ و طنکلاودہ اصلا
 ضرر یوق شعر نک قاعدہ لاری و مرتبہ لاری و شاعر لار نک طبقات و سرفات لاری
 مستطرفی دہ و اغانی دہ و تلخیص المفتح نک اخرندہ مفصل و مشبع در صونک

زمانلارده (سید غلام) علی بن السید نوح البلکر امی المتوفی * ۱۱۹۴ *
 سنه الفی و مائة و اربع و تسعين دنیاده عجایب شعری لار دین صانالمش در
 من کور سید نک تورلی تل لارده مقبول دیوانلاری بار بو کلمه مضافاتند
 طه طی قریه سنه ﴿ ۱۳۰۱ ﴾ سنه الف و ثلثمائة و احدی ده متوفی مخدوم
 شریف معتمد بن القاضی عبد الرحیم البخاری رحمه الله نک قصائد بلیغة لاری
 مشهور دنیاو مقبول علما اولوب بلا اشتباه عدیم الاشباه در بز نک قرانلی لار
 دن (ملاعای) بن صالح الجعفری سلمه الله تعالی دیوانلاری هم مرغوب در
 (علم التاریخ)

انسان و آدم بالالار ندین هر صنف و طایفه لار نک احوال و عاده لاری و رسوم
 و دنیاه اعدا ایتکان هنر و معرفت لاری بیان ایتکان علم در فائذ سی غایت
 ده کوبدر تاریخ بلمکان لاری تمام عالم دن صانامغانلار (من و رخ و مؤمنان
 فکانها اعیاه و من اعیاه فکانها اعیان الناس جميعا) دیو عجب الدین الطبری نک
 تحقیق الصفا سنده مذکور در (عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة) دیکان
 خبر تل لارده بیک مشهور در

علماء اسلامیه فاشنده علم تاریخ بیک معتبر بولوب کوب کتابلار تصنیف ایتکان
 نلار حتی که کشف الظنون ده بر منک اوچ یوز تاریخ کتابی ذکر ایتولکان که
 آراسنده سکسان شارجلد بولغانلاری بار اما کشف الظنون دن ضونک
 تقریباً (منک) جلد کتاب تصنیف ایتلماکی ظن ایتولنده در چونکه ضونک راق
 زمانه لارده علم تاریخ علمای عثمانیه آراسنده بیک رواج طابوب هم غایت
 اعتبار لارینه کرکان ایندی تاریخ آراسنده فید بولغانلار جمله سنندین (ابن خلدون
 در که مقدمه سی اوزرینه) (شیخ احمد) (المغربی المتوفی) (۱۵۴۱) سنه الفی

واحدی و اربعین نك شرحی بار در و نفس تاریخ تهما (محمد صاحب)
 العثماني طر فندين ترجمه ایتولنمش در علم تاریخ دن غفلت ده کهالات که
 يتکانلار بز نك (بلغار و قزان) خلق لاریدر که ایکی یوز سنه لک بر واقعه
 و یاکه بر عالم فی تفصیلا بلهک قصد ایتساک اصلا مکانیت یوق لکن او شبور سه له
 فی یازغان وقت (۱۳۵۴) ستة الف و ثلثمائة و اربعه ده (قزان ده) بلغار
 و قزان حوادثی خصوصنده (مستفاد الاخبار) اسمی بر نسخه مرغوبه
 نشر اولندی مطالعه سیهله مهنون اولدوق رحمة الله مؤلفه و رعاه و اغناه عن
 کل ما عداه

(تنبیل)

مقدم عصر لارده بولغان شی لار و واقعه لار خصوصنده اشغی تواریخ و اخبار لارنی
 درست لهک و موازنه ایتوب قید لهک و ایجاب لارنی محاکمالار ایلان تطبیق
 قلمی کامل درجه ده بولماغان و ایشتولکن خبر لاری تصحیح و تأکید ایتار ایچون
 خبر لار آشو رغه بوسته (و تلغرافی و تلفون) لار بولماغان (و غزته)
 و جریک و روز نامه و جو اکیب لار نشر ایتولمکن بر خبر چقسه ظن لارینه
 نظرا درست بنسا یازغانلار کهما هو علم حاصل ایتار کامن کور بولغان اسباب
 لار بولماغا نلقندین خلاف الواقع شی لارده یازلغانلار مثلا بیک معتبر
 کمسنه لار کتابلارنده (هندستانده عجایب غرایب لار یازالار کوبسی
 عقلا مستبعد اید کینه علاوه هندستان نك مورخ لاری انکار ایتار لار) فالخبری
 صالاده) دیکن مة المفاد لاری ایلان تمثیل و لطیفه لار اینه لار و شیخ عبد الله
 نك (باشقر دده) کورکن عاقوم لارینک اثار لاری و بعض غریب شی لاری
 (مستطرفه) نقل ایتولنده در الله اعلم عاقومی نك اثار لاری و سویا کللاری
 نچک باشقر دده بولور ایکن تفسیر (قاضی بیضاوی) اعراف سوره سنه

ودخی غیرى كوب اور نلارده (عاد) قوم لارينك اور نلارنى بجر عمان
سواخلنده ديدر (وشيخ زاده) رحمه الله بر اورنده يمن نسل لارى
حقنده (يعرب) بن قحطان بن هو دعليه السلام ايلان تعبير ايتده برس
نچك عاد قومى نك باشقردلارده ائارى بولسون (ودخی) مستطرف ديار
معربده (صريف مؤنث) لاردن تناسل ايتكان بر قوم بار ديدر بوده هم حكمت
كه غلاف شى بولوى فهم لانه در اما نفس امر ده نچك بولور نفى اثبات ايلان حكم
ايتمايمز

(ودخی مستطرف) نك ايكنجى جلد (۱۰۲) صفحه ده (وهب) بن منبه
دان نقل ايلان عوج بن عنق ديكان كهمسنه حقنده لابوصى طوله ديكان
سوزنى بعد لم يبلغ الطوفان ركبتيه ديوايتده در و حال انكه (على القارى)
موضوعا تنك عوج بن عنق حقنده افراط لارنى كل سنى موضوع ديوب شريعت
دشمانلر نمن چققان سوزديكان بعد نك طوفان دان صونك نوح عليه السلام واصحابى
دان غيرى كمسه لار هلاك بولوب نجات ده بر كمسنه قالمغان نلغينه آيته كزيمه دان
استدلال ايتده در لكن تفسير (بيضاوى ده) عوج قصه سنى يازلغان تحقيقى
نچك در * بولار نك * اشباه و انظار لارى غايت كويد رحمتى كه (عبد الله ابن

قلايه نك شداد اسملى بادشاه جنتينه كركان	تفسير بيضاوى ده
ايدى ديكان سوزنى بيضاوى كى محقق مفسر لار كوچروب	عبد الله ابن قلايه
قرار لاند رسه لارده اوشبوز مانلارده بر كمسنه تفسير	شريف ده اذان كتا
تاليف ايتوب قصه مذكوره نى باكمل الوجوه (رد) ايتده در	بنده ابى قلايه
و تفسير لار كايان لياغينه غايت ده تأسف ايتده در	دينلوب شرحى
اما بوزمانه لرده طباعت علمى وهنرى چقد فن بن خطا بولغان	قسطلاى بكسر القاف
	عبد الله ابن زيد

دیوتفسیر ایتکان فلیراجع منه	نسخه لاری توزاتورکا ویا که اعلام ایتارکا ممکن (کل الناس خطاؤون وخیر الخطاؤون التوابون)
--------------------------------	---

﴿ علم الانساب ﴾

آدم بالا لارینک نسل و انساب و قبیله لاری بله تورغان علم در فضیلتی حقنده
 قرآن شریف دان (وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا) دیکن آیه کریمه فی
 یازغانلار (بعض) محققین ذکر ایتد کینه بناء رسول اکرم صلی الله علیه
 وسلم نک (محمد بن) عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم القریشی الفاشمی
 ایکنلکنی بلمک فرض عین دان در بو علم ده اول مصنفی (هشام) بن محمد بن
 السائب الکلبی در ثم تبعه الناس

(فائده) بزنگ قرآن اسلام لاری نک نسل و نسب لاری غایت ده مجهول بولوب
 قالغان حتی که کوب کمسنه لار اوز لارینه (تاتار اطلاقنی مکر وه کورب بز
 طاطار توکل مسلمان دیلار لیکن انصافی وعدالت کافایتقان ده (اسلام) ایلان
 (تاتار) آراسنده منافات یوق نناک (عرب) ایلان اسلام آراسنده
 تلازم یوق (تاتار) یاری بر بابا اسمی تاتار نسلندین بولغاچ نیک تاتار
 لقدین قور قورغه کر الکتی که (شیخ زاده) رحمه الله (وجعلنکم شعوبا
 وقبائل لتعارفوا) آیتجلیله سی تفسیرنده نسل فی بلمک فقط معارف ایچون
 تفاخر ایچون توکل بلکه هر کم اوز نسلندین چه ماس غیر نسل کانسبت ایتولنماس
 ایچون دیدر مسلمان بولسانک خواه (تاتار) بول خواه (مغول) بول
 ان اکرمکم عند الله اتقیکم

﴿ علم اصول الفقه ﴾

قران حديث اجماع الامة قياس الفقهاء دان احكام جزئية لارنى استخراج ايتاركا
 قدرة حاصل ايتكان علم در بوفن دن اول مصنف ابويوسف القاضى ثم محمد بن
 ادريس الشافعى وصونكراق احمد بن على بن ابى بكر الرازى الحنفى وغير لار
 (علم اصول الدين)

اعتقاده علمى در بو علم ده اول مصنف امام ابوحنيفة الكوفى الصوفى رحمة الله فقه
 اكبر كتابى تأليف ايتكان (ثم ابو جعفر الطحاوى و ابو الحسن الاشعري و ابو منصور
 الماترىدى) وقاضى ابو بكر الباقلاوى وغير لار
 (علم الفقه)

احوال مكلفين دان وجوب حرمت اباحت حثيثتجه بحث ايتكان علم در فقه ده
 مشهور مذهب لار (ابوحنيفة مالك بن انس محمد بن ادريس الشافعى
 احمد بن حنبل رحمهم الله و بولازدان باشقه بيك مشهور بولماسه لارده سفيان
 الثورى ابن ابى لىلى (الامام الاوزاعى سفيان بن عيينة ليث بن سعد اسحاق
 بن راهوية داود بن على الظاهرى امام اهل الطواهر تقى بن مخلد الاندلسى ابو
 جعفر محمد بن جرير الطبرى صاحب التاريخ المشهور ابو بكر محمد بن خزيمه
 النيسابورى ابو ثور ابراهيم بن خالد الكلبى) ابو محمد على بن احمد بن حزم
 الندى قيل فيه لسان ابن حزم وسيف الحجاج شقيقتهين) رحمهم الله او شيو الن
 وثمانياه واربع كقدر فقط اوز اجتهاد لارى ايلان عمل ايتوچى لارده كوب
 (حنفيه)

امام ابوحنيفة نعمان بن ثابت بن نعمان بن مرزبان الكوفى الصوفى رحمة الله
 حضرت لارينك ادله سينه تقليد ايتكان طائفة لار مذهب حنفيه فى نشر ايتوچى لار
 ابويوسف يعقوب بن ابراهيم بن حبيب القاضى الانصارى الكوفى رحمة الله
 (و ابو عبد الله محمد بن الحسن بن فرقد الشيبانى الواسطى) (وحسن بن زياد

وغير لا رحمهم الله من هب حنفيه عراق ما وراء النهر بلغارده شايع او لوب حجاز منبر
 بين هندستان چين ولايت لارنده هم مشهور در

(شافعيه)

ابو عبد الله محمد بن ادريس بن عباس الشافعي الهاشمي رحمه الله اذله سينه تابع
 بولغان خلق لار من هب شافعيته في نشر ايتوچي لار ابو يعقوب بن يحيى البويطي
 ابو ابراهيم اسماعيل بن يحيى بن اسماعيل بن عمرو والنز في احمد بن حنبل رحمه
 الله من هب شافعيه مصرده شايع بولوب عراق خراسان ما وراء النهر ده هم مشهور
 (مالكيه)

ابو عبد الله مالك بن انس بن مالك بن ابي عامر الاصمعي المدني رحمه الله اذله
 سينه تابع بولغان خلق لار من هب مالكيه في نشر ايتوچي لار عبد الرحمن بن القاسم
 العتقي اشهب بن عبد العزيز العامري رحمه الله تعالى من هب مالك مغرب
 ديارنده انداس شهر لارنده شايع

(حنبليه)

ابو عبد الله احمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن اسيد الشيباني رحمه الله اذله سينه تابع
 بولغان خلق لار من هب حنبلي في نشر ايتوچي لار ابو بكر احمد بن محمد الحجاج
 النورزي ابو بكر عبد الملك بن عبد الحميد الميموني وغير لار رحمه الله تعالى
 من هب حنبلي شام عراق مصرده مشهور در

علم التصوف

عجا هدايات ورياضات ايلان تصفيه قلب دين عبارة بولغان علم در متصوفه لار نك
 الوجود لار يدين ابو هاشم خواتون و ابراهيم بن ادهم و فضيل بن عياض عبد الواحد
 بن زيد حسن البصري وغيري لار امامون نكر اقر زمانه لار ده كوي قسم لار كا
 متفرق بولغان لار وفيهم الجند والردى

❁ علم الفرائض ❁

ورثه لار كاعلى وجه الشرع تركته فى تقسيم ايتمكن ين عبارة بولغان علم در بوفن ده من اهب اربعة ده مصنف كتاب لار كوب صوتك عصر لار ده فرائض علمنده ما هر كمنه (امام عبد الباسط) بن رستم على بن على اصغر الهندى در كه (زبدة) الفرائض كتابنى تصنيف ايتوب سنة (۳۲۲) الف وماتين وثلث عشرين ده وفات

(الفسم الثانى فى العلوم العقلية منها المنطق)

علم منطق فكرى خطا دين حفظ ايتار كاسبب بولغان علم در بوفن بياك قديم آثار لار دين بولوب ابتداء (ارسطو) حكيم نص اسملى كتابنى تصنيف ايتكان بعد خليفه لار عصر نده ترجمه ايتوانوب معرفة حاصل ايتكان بعد نده كوب تأييق لار يازغان لار جمله ين شفا المنطق * اساغوجى بحر الفوائد * تيسير الفكر * جامع الدقائق شمسيد غرة النجاة القواعد الجلية لواع الافكار مطالع تهذيب مرقات للشيخ (فضل امام الخير ابادى الحنفى المتوفى سنة (۱۰۷۷) الف وماتين وسبع وسبعين (علم الهندسه)

و حاصل البحث انه لم يأت من قال بتجر يم المنطق بحجة من ضية الا قوله انه علم كبرى ونحن نسلم ذلك ولكن نقوله قد صار فى هذه الاعضاء ر بذلك السبب من اهم آلات العلوم خلال او حرام بل يتوقف كثير من المعارف عليه فاشتغل به شتغاً

خط سطح جسم كبن مقادر متصله دن هم اعدا دكبن مقادر منفصله دن بحث ايتكان علم در اوشبو هندسه علمى انسان لار عقليته اضافة الالات ولا تعباً و فكر لار ينه استقامة كيتوره در چونكه دليل لارى خطا دن محفوظ و قياس لارى غلط دن مأمون در بناء عليه مهندس بولغانان كمنه مجلس من كاكر ماسون ديوب افلاطون نك قابقه سيبه

بتشقيبات المتقدم مين و بتشقيات المقصرين الخ امنده المتشوق فى حكم

المنطق للمجتهد
القاضي محمد بن
علي الشوكاني المتوفى
سنة ۱۲۵۵
التي وما تين
وخمسين اون شيو
غنا رحيمم الله تعالى
يقولون ممارسة علم
الهندسة للفكر بيثا
بة اللعابون للثوب
النبي يغد منها الا
قنا رو ينيقيه من الا
وضار والادران عنو
ان العبر لابن خلفون

يازلغان ايدي موند هم اسلام لاردان مصنف كتاب كوب
(علم الهيئة)

اجرام علويه وسفليه نك اشكال و اوضاع و مقادر و ابعاد
لارندين بحث ايتكان علم بو علم نك فضلي حقننه دليل لار
كوب بعض اكابر لار (من طلب المعرفة بنون الهيئة فهو
عنين) ديمش لاردر متقدمين من هب لارنده اوشبو
مسكن مز بولغان ارض مركز عالم اولوب ثابت غير سياره
درو جميع جوانب دن كوكلر احاط ايتوب كواكب سياره
و ثوابت ثخن لارنك مركزوز اولوب كوكلر كا تبعامتجرك لاردر
ورصد لارايلان توقز افلاك كلييه و كوبلك اوزرنده افلاك
جزئييه طابلمش در اما فيثاغورث كا تبعامتأ خرين من هب
لارنده مركز عالم قوياش اولوب تيراسنك جميع سيارات سير

ايتكوچي لاردر سيارات ايكي قسم اولوب برسي اصليه در كه عطارد
زهره ارض مريخ وستا يونونا سره فلادة. مشتري زحل هرشل لوريه در
ايكچي تبعيه در كه حول ارض ده قهر معروف حول مشتري ده اقبازاربعه حول
زحل ده اقبازاربعه حول هرشل ده اقبازاربعه در اوشبو سياراة نك اوز محور لار
ندين بر مرتبه ايلانوب چغودن كيچه كونند ز حاصل بولوب حول شمس ده بر
ايلانو لارندين ياز كوز جاي قش ديكان دورة فضل حاصل بوله در قوناش
اوز محورنده حاصل هر كتي ايلان ۱۲۵۵ كون ۲۱ ساعت ده بر مرتبه ايلانوي
معلوم اولوب اوزينه تابع بولغان سيارات اصليه و تبعيه سي نك جميع سني ايار
توب بردكز عظيم تيراسندين ايلانوي احتمال قريب دور بلکه اهل سنت من
هبنه وجود نار و جنت مثبت بولغانده نك كور مركز عظيم ده بولماغي مظهرن

در سبحانك ما غلقت هذا باطلا فقتنا عذاب النار (فائده) سیارات كل سی مدار
 موهوم نده قویاش غه نسبتہ بعد و قرب اور نلاردن دور ایتد کدین آرا لارنده
 اختلافات بولوب تخمینا او شہو حساب اوز رینه در * دور العطار داوچ آی دور
 الزهرة سکزی آی دور الارض برسنه و هر که وضعیه سی ۲۴ ساعت دور المریخ ایکنی سنه
 دور الوستا اوچ سنه ایکیوز قرق کون دور الیونونادوره سنه اون برکون دور
 الصررة دوره سنه ایکیوز یکر می برکون دور الفلادہ دوره سنه ایکیوز یکر می کون
 دور المشتري او طر سنه دور الزحل یکر می طوقر سنه یوز یتمش دوره کون دور
 الهرشل سکسان دوره سنه یکر می سکز کون دور الوریة ایکیوز اون یدی سنه
 حرکت ارض غه نسبتہ ثوابت لار حرکتی یکر می منک طوقر یوز سنه تقر بیابولور
 (علم الطیب)

طب عامی ازمان سالغده بیک آز کمسه لار کامیسر بولغان علم حتی که چیت کشی
 لاردان صاقلار ایچون کتابلار غه یاز ماغانلار و غریب لفظ لار ایلان تعبیر ایتار
 بولغانلار بعد سقر اطبو علم نك ضایع بولوندین قورق ب کتاب ایتوب یازغان
 بعد اسلام لار توسیع ایتکانلار

(علم الجغرافیا)

دنیا نك طولی و عرضی و اندان باشقه صوو طاو و طاش و غیر اصنای بشر و احوال
 اقالم و دول و ادور سیاسیہ و صفات البلاد دن بحث ایتکان علم در علم جغرافیا
 ایلان غدا ی تعالی نك یار اتقان عجایب و غرایب صنعت لار فی بلوب تفکر
 و عقل لار یرتو کبا عث بوله در بوفن ده اول مصنف بطلمیوس بعد ابوالقاسم عبید
 اللہ صاحب کتاب المسالك و الممالک و ابوالقاسم الاصطخری صاحب کتاب الاقالیم
 و ابن حوقل صاحب کتاب المسالك و الممالک و المفاز و الممالک و یاقوة الحموی له
 معجم البلدان و معاصر لار مزدان احمد حمیدی الرومی الاسلانبولی له (نزهة)

الاخوان لتنشيط الاخوان) جغرافيا دن كتاب لار بوزمانه لار ده اور و بوا امر يقده
كوب يازلدى

(العلم الالهى)

(وجود) و ماهية) (و وجود) (و امكان) (و قدم) (و حدوث) (و وحدة)
(و كثرة) (و مبادئ موجودات) (و صدور الموجودات و غير لار دن بحث ايتكان
علم در) علم حكيمه ده ماهر و كل كه سنه نك استاذى يونانلار آراسته (ار مس)
اسمى ايلان معروف بولغان (ادر يس) عليه الصلوة والسلام در الله تعالى حضرتى

انكار علم حكيمه و علم نجومى احسان ايتدى

(و لادى مصر شهرنده اولوب مستطرف ده من كور بولغان اهرام لارنى بنا ايلادى
(موند بين موندك) (افلاطون) (ارسطاليس) ابو نصر الفارابى ابو على حسين
بن سينا فخر الدين الرازى ابو جعفر الطوسى قطب الدين الشيرازى سعد الدين
التمتاز انى السيد الشريف الجرجانى جلال الدين الدوانى و غير لار) (ياز معنى
قصدا ايتكان علم لار بواورنده تمام بولدى فقط آرا من ده مشهور بولغانلارينه
حصر ايتدى كوا العلم لك غايت ده كوبر كشف الظنون ده من كور و معاصر لار
مزدان بعض ذواة كرام) (دور قيو زاون تورلى علم لك يازغانلار) (و ما و تيمم
من العلم الاقليلا)

* (فصل وفيه فوائد) *

(فائده) دنيا نك عمرى جيبى منك ييل ورسول اكرم جيبى نچى منك ده مبعوث
بولدى ديكان سوزنى على القارى موضوعات كتابنده اصل سز ديند بلكر رسول
اكرم دن دنيا نك مدبى معلوم بولماغانلغى خصوصنده (مال المستول عننا باعلم
من السائل) عبارتى كالمش در (و علامه مقر يزى) دن منقول سوز كتابند
بر كه سنه دنيا نك عمرى فلان قدرى ديوسويلاسه قطر رسول الله ايتمككان سوزنى

سو یلادی بلکه دنیا نك عمری نه قدر ایکانلکی الله تعالی دن باشقه بر کمسنه کاده
 معلوم توکل احتمال اوشبو لحظه ده هلاک بولور و احتمال میلیون یلر تورری یعنی
 دنیا نك آخری قاچان بولماغنده بزکابر فائده بر ضرر یوق بلکه شریعت
 مز نك مسلک نچه اوز مز کاهر کت کراک در اوز مز نك عمر لار کوب توکل صاناولی
 کونلار (فائده) عالم نك (کروی الشکل) بولماغنده قدیم زمانلارده دلیل لار
 قویوب شغل لانسه لارده (قولومب اسپانیولی) واقعه سنن صونک حسنی
 و مشاهدہ درجه سینہ توشدی اما عالم فی کروی دیوب ایتماک اصلا و وجهان
 الوجوه ارکان شرع کاتخالق توکل کوجه بساطت فی مشعر بولغان بعض اده لار
 یعنی حدیث لار قایسی کتابلار ده یازلسه ده اخبار احاد دن بولغانی مردود بولور
 و تواتر ایلان منقول بولغانلاری مصر و ف عن الظاهر بولور (و کم من نصوص
 شرعیة اولت و صرفت عن الظاهر عند قیام المعارض من الدلیل العقلی
 و القطعی) و بلکه اول حدیث لار خصوصنده هیچ جواب غه هم حاجت یوق
 چونکه بساطت فی مشعر بولغان بالق او کوز قصه سی امام بیهقی و الحافظ ابن کثیر
 و غیر محدثین لار دن منقول کابناء یهو دعما سنن ابن النغان در (آندین مراد
 سنن الحدیث صحیح بولسه ده متن نده شنو و ذبولد قدن غیر مقبول بولور
 چونکه محدثین لار نك مشهور ضابطه لارینه بناء صحه اسناد صحه متن فی مستلزم
 توکل کور لهایمو هاروت و ماروت واقعه سنن هار تکبامار تکباد یکان واقعه نك
 تفصیلنی امام سینوطی و غیر می مشاهیر لار مثبت و متصل الی الاصحاب دیسه لارده
 مفسر لارینک و محدثین لار نك محقق لاری محکی عن الیهو و دیوب تصریح ایته لر
 (واکرسبع ارضین حدیث لاری ده صحه متن بول ایکان اول وقت محی الدین
 ابن العربی نك الطی عالم مثالدیکان سوزینله محمول بولور و یا که ابن باب حکمة
 و هیئت نك ذاهب بولد قلازی مذهب که اجرام لار نك مسکون بولماق

جو ازینہ صرف ایتو لنوب سبع ارضین دان سبعة اجرام مراد بولور
 (فائده) قویاش نك نوری بتوب قار انغوبولماقلغی بردقیقه (مینوت) ایچنك
 قار اوچی ایلان قویاش آراسینه آی کر وب قاپلاب تور مق دین بولور و کذلک
 آی نك نوری بتماکلکی برمینوت ایچنده آی ایلان قار اوچی آراسنك (ارض)
 پیر کر وب تور مق دین عبارت درو آی وسائر اجرام لار نك مخصوص و موقت
 سیرلاری باردر که اوزینه بر فن مستقله ده مبین و مفصل در حتی که قاعده
 و ترتیب لاری ایلان سیر و دور انلار فی تمام بلکان صونك وقت کلوب یتماسدن
 مقدم خبر ویر پاک ممکن بولور که فلان سنه ده فلان کونک فلان ساعت و فلان
 مینوت ده فلان اورنلارده قویاش طو طولور و پاکه آی طو طولور دیوب
 بوشی لار کر چه کلاچک دن خبر ویر پاک بولسه ده مغیبات دن خبر ویر پاک جمل
 سندین توکل چونکه تفسیر من ارکک من کور کابناء عدلیل واسطه سی ایلان کلاچک
 لار کا مطلع بولمق غیب توکل و شرعاهم ممنوع توکل مثلا ایتولنه در فلان ساعت
 و فلان مینوت ده قزان شهر نك قویاش باطاردیوب کر چه بلا تخلق ایتولکان
 روشچه باطسه ده بوکشی غیب بلا ایکان دیوب ایتولهای در (ویاکه فلان
 ساعت و فلان مینوت ده او شبو مرکز یعنی قانتور هکواغون کلوب یترادیوب
 ویا که فلان اورنک فلان دقیقه ده یکی واغون عربسی تصادق ایتاردیو اما طریق
 علم لار فی بلکان صونك یعنی اجرام لار حر کتنه کسب و قوف ایتن کدن صونك
 آی و قویاش طو طلماقنی آلدن نچه سنه لار بلوب طور مق ساعت و واغون
 لار ایلان خبر دان منک مرتبه ینکل و منک مرتبه ممکن چونکه واغون لار و ساعت
 لار انسان عمل ندین بولمق دین احتمال و اطولور لار ویا که عمل لارینه ضعف لک
 کلوب کچکور لار اما اجرام سماویه لارده تقدم و تأخر احتمال لاری و اطمق بوزلوق
 احتمال لاری تصورده قلمهای در (ماتری فی خلق الرحمن من تفاوت)

حاصل الكلام قویش و آی طوطی بلهک مغیبات دن توکل بلکه آلا امارات
 و دلیل ایلان بلونه در و بشتی یوز علماسندی بر ذات نک کتابنده مذکور کا
 بناء کسوف و خسوف فی آلدان بلهک ممکن توکل چونکه مغیبات جمله سندی
 دیکن سوز شریعت نک نادان دوست کمسنه لارندی چقانندی روبرو بواب ده
 بولغان بخاری شریف حدیث لارنده امور عادیه ایکنانکینه منافی بولغان
 صریح عبارت کورلملی در (چونکه ابو عبد الله البخاری رحمه الله کسوف و خسوف
 ایچون بر کتاب ترجمه ایتوب کوب حدیث یازادر و کوبرا کنده) آیتان
 من آیات الله لاینکسفان لموت احد ولا الحیاته (عبارت قی کلکان و بر سنک
) فاذا رأیتم ذلك فافزعوا الی الصلوة (هم باشقه عبارت لار ایلان ده واقع در
 مراجعت قلغان کمسنه کور راما هیج بر سنک عیلوله ارض دن و عیلوله قمر دن توکل
 دیوب کوچر لمکان (الحاصل بخاری حدیث لار نک خسوف شمس و قمر
) آیتان من آیات الله (دیدر و بو وقت لارده نماز و دعا و استعاذه
 عناب قهر ایتونکر و الله تعالی اوز بند لاری بولار ایلان تخویف ایته در دیدر
) بس بولارده امور عادیه بولما غافلوق بلنهای در امور عادیه دن بولور و مع
 ذلك تخویف بولور و آیات بولور مونک هیج استحال یوق (نتیجه المقصود) رسول
 اکرم امت لارینه قور قورغنه و نماز او قورغنه و غیر تبرعات ایتار کا امر ایتکان
 بس امت کا امر شریف لارینه اطاعت لازم خواه امور عادیه دن بولسون خواه
 بولماسون (امور عادیه ده تخویف بولماسقه کرک دیکن اعتراض کلماسه کرک
 چونکه الله تعالی حضرت نک الارغه ربط قلغان اسرار لاری کم بله در احتمال که
 غیر ممکن التعبیر و قایع لارغه شرط و سبب ایتکان در غایه مافی الباب خسوف
 و کسوف ده احوال قیامت فی تن کبر و آراءه بار مؤمن کمسنه یوم قیامت علامت
 و امارت لارندی بر انمودج کور رده قور قیاسه و ونه صورتده کور لکان

منور و ضیالی اجرام لار قار انغولانوب کیتارده عبرت الماسمو اول نئیدایون مؤمن بولور (و دخی امور عادیه لار کوبسی ایات الله دن و نحو فاتن دن در (اما ایات الله دن بولماق مثلاً قران شریف ده (ومن ایات الله اللیل والنهار) آلیه وارد اولمش واقعا هر کون ده بلا تخلف قونباش چفماغی ده غایت الوغ ایات لار دن لکن بزنگ غفلت مزغلیه ایتد کدن اعتبار و تفکر مز یوق بولد قدان تعجب و عبرت و لازم قدر حصه آله آله ماغانلقمز غه تا سف و منک مرتبه تا سف

<p>ان فی خلق السموات (و ایکنچی بر اورنده) ان فی خلق السموات و الارض و اختلاف اللیل و النهار و الفلک الی تجری فی البحر بما ینفع الناس و ما انزل الله من السماء من ماء فلاحیابه الارض بعد موتها و یث فیها من کل دابة و تصریف الریاح و السحاب المسخر بین السماء و الارض لایات لقوم یعقلون (وارد اولمش در (اما نحو فایات تدین بولماق مثلاً بخاری شریف شرحنده قسط لانی ایتده در هبوب ریاح کر چه اموعادیه دن بولسه ده رسول اکرم</p>	<p>ان فی خلق السموات و الارض) انما جمع السموات و افر د الارض لانها طبقات متماصلة بالذات فحتمة بالحقیقة بخلاف الارضین قاضی من نفسه</p>
---	---

اشتد اذ وقت لارنده مخوف ایتادر ایدی دیو (خلاصه الاجمال امور عادیه لار صونکنده نه لار بولاچق الله تعالی دن غیر ی کم کامعلوم رسول اکرم صبر یح امر ایتوب تورغانده ینکل صانارغه کم نک حق یار (بر حامله خاطون نک وضع حمل قلاجغنی هر کیده بلادر اما اول بالادنیباغه کلوب نه شی لار کاسبب و نه فعل لارکا مقدمه ایکانلکینه کم مطلع در (لکن کسوف خسوف ده بولغان اسرار دقیقه و حکم بالغة انکارغه قیاس ده قلیناس در

اوشبو کسوف و خسوف فی بعض کمسه لار مغیبات دن دیوب شریعت مزومله مز کاطعنه ایتدر و کاسبب بولد قلا رندین اوزن یاز لیدی چونکه آ لار نک علمی ایلان مشتغل کمسنه لار نچه کونلار حتی که نجه سنه لار مقدم خیر ایتوب بلا تخلف

واقع بولادرس بز نك شريعت مز بالفرض آفي يالغان ديوب ايتكان بولسه
 كشي لار آ لارني انكار ايتماس چو نكه كوز كاكور نكان شي لارني كم انكار ايتار
 بلكه شريعت كاسو ظن ايتاباشلار مثلا ايكي بيرده ايكي دوره بولماغنى شريعتة فرضا
 تصديق ايتماي ديساك كشي لارايكي بيرده ايكي دوره توكل ايكان دير لار موييا كه
 شريعت خصوصتة شبهه كاتوشلار موبنا عليه عقايد النسفي نك اولنك (حقايق
 الاشياء ثابتة و العلم بهما تحقق خلا للسو فسطايعه) دير (بو خصوص لارده
 بولغان شبهه لار نك كل سينه قولاق صالوب يازلدى و الاقرآن ده علوم حكيمه لارني
 انكار ديكان لار مثلا ر نيمى مدينة العلوم ده ايتة در (ولاتظن ان العلوم الحكيمه
 مخالفة للعلوم الشرعية مطلقا بل الخلاق في مسائل يسيرة بعضها مخالف في مسائل
 قليلة ظاهرا لكن ان حقق ليصافح احد هما لاخر ويعانقه) انتهى (بلكه علوم
 حكيمه لارني دنيوي هنر لار دن صانار غه ميكن ساعت ياصامق پارا خود يورتك
 قيبلىندن) صحيح مسلم ده كلمش در كه (عن رافع بن خديج رضى الله عنه انه قال
 قال رسول صلى الله عليه وسلم انتم اعلم بامردنياكم اذا امرتكم بشي من دينكم
 فخذوه) ديناو شبو حديث ده امور اخر و يه دان بولغان شي لارني يو كلا و ايلان
 امر بولوب امور دنيو كا تعرض ايتولم كان

(مراد من اسلام لارني علوم حكيمه ايلان شغل لاندر و ايجون اجتهاد توكل
 قوياتش طوعاچ شم لار كا حاجت بولماغان كيك امور اعتقاديه ده و تركية اخلاق كبي
 مقبس شي لارده قران شريف ده غيرى شي لار دن كمال استغنا بار قرانده علوم
 اولين و اخرين جمع ايتولكان لكن امور دنيويه لار اچون شغل لاثوب بزار نوع
 صنعت و هنر لار حاصل ايتوب فقير لك دان قوتله تي كسبند بولماقنى هم انكارده
 ايتماي مز بز نك مراد من فقط شول دور كه قطعي المقدمات و بديهي الالنتاج
 بولغان شي لارني قرآن شريف انكار ايتكان كور ساتوب شريعت مطهر مزني

اجانب لاردن سب و طعنه قلدرغان كشي لارنى رد قلمق در (واستغفر الله العظيم ان طغى القلم اوزلت القدم

خاتمة القسم الثالث في الشريعة المحمدية

بودنياده افراد بشر دن كم بولسه ده اوزينه بر معبودى الهى بار بلوب اضطرار و قورقاج و مشقت و حاجت وقت لارنك آنك در كاهينه قايتوب دعا و سؤال ايتماك طبعى و جبلى در لکن بر قدر قوم پيغمبر عظام تريمه لار ندين محروم بولد قلارى سببند ين اجرام ساويه و ياكه صور حيوانات لارنى معبود لارينه واسطه و وسيله بلوب عبادت لارى ايلان مشغول لاردور اما اتفاق عقلا ايلان بولارنك منهد و مسلك لارى غير معتبر در و كتب انبياء كرام صلوات الله عليهم لارنك كتابلارى نك برار سينه تابع بولغان خلق لار اصحاب شرايع دن صانار لارده اوزلارى كوب فرقه لار كامنقسم لاردرونك سببى شول در كه مقدم كلكان پيغمبر كاتابع بولوب صونك كلكان پيغمبر نى تصديق ايتماكلنك در (لکن بحكمة اله خلق لارنك استعداد و قابيليت لارينه بناء كو كمن مرتب كتابلار نزل ايتوب صونك اينك انلارى اول اينكان لارنك احكام عمليه لار ندين بعض لارنى نسخ ايتيه بارغان (و تعجب اورنى شول در كه هر بر كه سينه اوزى عامل بولغان شريعت نك مقدم شريعتدين بعض شى لارنى نسخ ايتماكن تجوز ايتسه لارده صونك كلكان شريعت كانسبه منسوخ بولماق لازم بولوب كلد كدين نسخ نى انكار ايتيه بارغانلار (واقعا نسخ ده هيچ استحاله يوق چونكه محققين نك كافه سى نك تقريرينه بناء نسخ ديكان شى عند الله وقت ايلان محود بولغان بر حكم نك بنده لار كا وقت انتقاسنى بدرمك دان عبارة دور مونكار غه خارج دان يعنى معيشتيز دان كوب نظير يازار غه ممكن ايدى لکن تطويل كتاب دن اعراض قصد ايتولنوب صرف نظر ايتولندى حاجت

کمسنه لار (فخر رازی و بیضاوی) کبی تفسیر لار کمر اجعت ایتسو نلار
 (تلویح) و حواشی (مرآت الاصول ده) هم حاجت قدر طلبور
 (بز نك معاشر اهل اسلام غه نسبتہ دین محمدیہ دورت تورلی دلیل عقلی ایلان
 حق و راست در (اولاعقل کا) یقین در آننك ایچون که بودنیاده مقبول
 و معتبر و مشار الیه بالبنان بولغن کمسنه لار جمله سندن (دره بریم) و انکز
 بیسیون (طوؤد یل من) (دئل قوش) (اسپریل) (دیر سول)
 (مؤیر) (بار تلمی سنت ایللر) و بولار امثالی نجه مشاهر دنیادن بولغان
 لار دین محمدیہ نك حق لغی ایلان شهادة ویر ماکلری فی غیر کتاب مذکور در
 (ثانیاً) دین محمدی غایت بلند در آننك ایچون که کلوب کچمش انبیاء عظام
 و رسل کرام لار حقنہ موجب نقض و تنزیل بولغان اعتقاد لار دان پاک و صافی
 بولوب کل سنده حسن ظن و ذکر بالخیر اسلامیت قاعده لار نچه لازم بولغان
 امر لار دن بولدقن باشقه شریعت محمدیہ ده بولغان لار کل سی نك فیض
 و سعادت لارینه ایارمک ایلان مأمور لار در (ونجات) ابدیہ فی موجب بولغان
 کوب شی لار ایلان مبشر بولوب نچه یوز سنه لار دن بیرلی غیر محصور
 خلق و جماعت عظام لار واسطه سیله کابر آعن کا بر نقل ایتولوب کلمش در
 (ثالثاً) دین محمدی انسانلار غه ضرور و لازم بولغان شی لار فی او کرا تکیوچی
 در آننك ایچون که ادم لار کازینت و تربیه ویر هچک بر خلق بولدیسه آننك
 ایلان شریعت بیور غوچی در و انسانیت کالایق بولماغان تربیه سز یعنی
 بر خلق ذمیم بولدیسه شریعت آن دین نهی ایتکیوچی در بالفرض کتب عهد
 عتیق و یا که عهد جدید لار نك فقط بعض لارینه و یا که کلسینه اخلاص قویوب
 تابع بولغان بر ملت اجنبیه کشی سی اوز دینی نك اصل قواعد فی کونکنده
 طوطقان عالمده قران شریف و احادیث صحاح فی مطالعه ایتسه تصفیة اخلاق ده

بر ضوابط شریفة واجب الاعتبار دان طبا باجفی بلاشبه معلوم و بندهی در
 (رابعا) دین محمدی اسباب تمدن و معرفت دن دور آنک ایچون که امکانیت
 دائیره سنده بولغان کهالات و اخلاق حسنة و شریاط تمدن دن بولغان عدالت
 و حقانیت و انصاف و علوم حکیمیه و عقلیه کلسی مندرج درونه قدر معاند
 و منکر که سنه لاری باکمل الوجوه اسکات ایتوب طو آیف شتی دن بر جمعیت
 تشکیل و تأسیس ایلامش در (مثلا) عرب خلق لاری برسی بر سنی
 او ترب طلاشوب یو بولشوب الحاصل آر الارنده بولغان تعذیب عباد
 و تخریب بلاد و قبایل (فرس) ایلان مذکور عرب لار آرسنده طبعی
 مرتبه سینه یتکان (عداوة و خصومت) و قصد انتقام نچه و نچه سنه لار کامید و د
 و مسلسل بولوب کلکان حالده صبح صادق و یا که شهن طالع مثالنده
 ارادة الله ایلان مبدأ کل خیر بولغان قواعد اسلامیة شایع بولوب اطراف ده
 متفرق و پراکنده عرب لاری ترب و قاعده کاصالوب و فرس و غیر طایفه
 لاری کل سنی بر یور طایچنده جیغان منزلند جمع ایتوب بر بری ایلان امتزاج
 ایلادی و بی هنر و ویالقوا خلق لارغه تحصیل علم و هنر و معرفت ایلان بیوروب
 حتی که ایر که سنه لار کابر تورلی و خاطون که سنه لار کایکنچی بر تورلی اسباب
 معیشت و خدمات انسانیت دن هنر لار تعیین ایتوب و بر ایر تصفیة اخلاق
 ایلان امر ایتوب عالم انسانیت غیر محسوب بولغان بر کهالات و سعادت که
 ایر شندی که تل لار سو یلما کدین و قلم لاریانه دین عاجزاید کی هر کم عین دن
 معلوم و روشن در (کنتم خیر امة اخر جت للناس) ایه کریمه سنده بوفائده
 لار کاهم اشاره بولسه کد کد نیاده بومث کورات که خصایص اسلام دان منکده
 برسی در تمدن دان صانان لاس ده نهشی صانان لور
 (و حال) بوکه انقر اص یونان ایلان هلاکت که تیشکان (مدنیت یونان)

فی مجدداً تریبہ ایلاب غیر محصور شی لار اسلام لار طر فندان ضم قلندی غی
(اور بوا امریقه) دن تعصب سز ادیب و علمالار قاشنده اتفاق اولوب
مقبول قلنغان سوز دور

(فصل) شریعت اسلامیه کاتب خلق لار بر قدر موقت و مخصوص عبادة ایلان
مأمور یعنی بیور لمش لار در (لکن خلق نك عبادة الله ده بعضی زمانده
بولماقلق لاری امر طبیعی در) مثلاً بر کمسنه بر مخصوص قوم فی ساعت
بساعت حلال لارنی تقنیش ایتوب هوا یج لارنی ادا و مضرة لارنی دفع ایتوب
خلوص قلب ایلان تریبہ ایتسه اول قوم طر فندان من کور کمسنه کا ثنا و تشکر
تیش ایکا نلکنی کم انکار ایتار کر چه اول کمسنه کا قوم من کور نك ثنا و مدح
لارندن ذره فائنده بولماسون عقلا تیش که قلب و جواریح و سائر اعضا لاری
ایلان حب تو تمای و خدمتنده بولماق

(بس بز لار الله تعالی حضرتی نك ظاهری و باطنی صوری و معنوی عاجلی
و آجلی دنیوی و آخروی الحاصل تعبیر ممکن بولماغان نعمت جزیله سنده و رحمت
وسیعهنده غرق بولوب تور یق ده او زم چه تشکر و ثنا ضمننده منک مرتبه
قصور لقمز ایلان جزئی زمان حن متنک اولماغان لقمز فی قایسی عقل در سنت
کور رومنه و کناه لار غم تکت بولوب حق تعالی حضرتندن حیا ایتمایون
عبد لک دعوا سنی نچک قلو رمز (مضطر و قور قنچ وقت لارده کم نك ایشک
لارینه یو کور رمز کم دن رحمت و شفقت استارمز (فاین المهر) و حال بو که
قرآن شریف امر ایتکان عبادتمزده مابه القوام یعنی معیشت مزکابر منفعت بار
ونهی ایتکان شی لارده معیشت و یا که حفظ صحت ایچون بر مضرة بار کل سنی
تفصیل الوغ جئه لوبر کتاب مستقل اقتضا ایتد کندین تر ک اولندی کلاچک
عمرده بخت لار آچلوب تقدیر لار تدبیر لار کاموافق کلوب تشویش و موانع

لاردن خلاص اولمق ایلان اسرار العبادات دهر ساله جمع ایتماکلکنی الله تعالی
 حضرتند بین امید دارمز و (لعل الله یحدث بعد ذلك امرا) ودغی اور و باوامر یقه
 حکیم لارینک اجرام و طبقات الارض و حرکات و محاری سیارات کبی لارده استخراج
 ایتمک من هب و مسلک لارینک اصل و قاعدا لارینه قرآن شریفی دان دلالة و یا که
 اشاره و عبارة ماخذ طابلق خصوصنک متصل کتابلار بار جمله دن صونک زمانلارده
 مختار بولغان هیئت جدیده نکر راست لغنی نهل سوره سنک بولغان برایت کریمه
 استخراج ایتمکلار کر چه اول آیه کریمه کا بیضوی و باشقه محققین لار ایکنچی
 معنی ویرسه لارده فحو سیاق و سباق غه نظرا اوشبو عصر علماسی ویرکان
 معنی باکمل الوجوه قریب راک در نناک قریحهء تامه صاحبی بیلر حکم ایتمار
 (متقدمین علمانک ایت کریمه کالجمال شایع بولغان معنی فی ویرما کنلک لارینه
 عصر مزده بر ذات) انار الله برهانه تعجب لانسده بز نک مطالعه مز غه بناء
 هیئت جدیده من هبی آلا ر عصر نکه مشهور بولماغاناق دن بولسه کراک چونکه
 موافق کبی مفصل کتابلارده ارض نک فقط ساکنه اوا و اویقه من هب لاری کنه آیته در
 و بهر تقدیر دین محمدیه عقل کایقین دیگان سوزمز حقلی توشار

* (خاتمة الكتاب) *

او تکان قسم لار نک ما حاصل سی تهذیب اخلاق و تحصیل هنر و کسب علم و معارف
 کاتخریص دن عبارت ایدسی (ودغی اوشبو خاتمه ده ایتاچک سوزمز اولدور که
 کوزنک کور ما کلکی قویاش نوری واسطه سی ایلان بولدیغی کبی کونکل کوزی نک
 کور ما کلکی علم نوری واسطه سی ایلان در علم و هنر سز لک بصیرت و لذت
 روح ممکن بولماقدن بین کافة اهل اسلام تحصیل علم و کسب ایلان مکلفی در
 و بر کیمسه یوق بار بهانه ایلان و یا که محض بالقولق ایلان تحصیل هنر و علم
 صد دنده بولماز سه عنف الله مسئولیت ده قاله در (و هر کم کا معلوم در که الله تعالی

حضرتی دنیا و آخرت ده لذت و فائده بولغان علم ایلان بولور غه امر ایتمدی و حسن نیت آر قه سنده محض اوز فائده مز ایچون بولغان صراط و غیر کسب و صنعت لارده غیر ممکن التعمیر ثوابلار و عده ایلادی بونعمت و قدرلارنی بز وقت خاطر دن چغار غه حق مز یوق در و بار مز غه بلمک تیش در که اسلامیت بز جمعیت در بز وقت ده تفرقه استیاز و بردوست لق در هیچ زمانه عس و کینه و عداوة قبول ایتماز و بار چه مز تاتار نسلندین بولوب بز پادشاه ذی جاه نیک رعیت ندن مز نه قدر امتزاج ایتساک و نه قدر قاطناش ساقده اوز نمز بار علم او بیک و توره و میر زلاردن باشلاب عوام و افراد لار غه قدر علم و تحصیل معارف ایچون تون کون اجتهاد و غیرت ایتساکده حق مز بار * تم *

قد انتهى الكلام حامد الله ومصليا على رسوله وعلى آله واصحابه واهل بيته اللهم اغفر لي ولاستاذي ولهن علمني هر فاولوالدي وارحمهما كما ربياني صغيرا واتناني الدينيا حسنة وفي الاخرة حسنة واحشر ناس عبادك الصالحين هر ره العبد الفقير المكروب المسكين رضاء الدين
ابن الحاج ملا فخر الدين الانيسى سنة ۱۳۰۴ الف
وثلثمائة واربع من هجرة من له العزة والفضل
قطعه

چنين رفت از ازل تقدير اين كار
گسل بانيش زنبورست پيوست
که کل باخار باشد و کنج باملر
شکر رانيز غوغلی مکس هست
قطعه

کاندرین راهلرها باشد
که ترانيز کارها باشد

تاتوانی درون گس شخراش
کار درویش مستمند بر آر

بیت

مشو مغرور جاه و حرمت خویش مکن آزار درویشان دریش
 تاتوانی خود منازای صاحب جاه که روزی دولت و جاه است کوتاه

مثنوی

بخت و دولت بکار دانی نیست جز بتأیید آسمانی نیست
 او فتاده است در جهان بسیار بی تمیز از جنند و عاقل خوار

کینیا کیر بود مرده و رنج ابله اندر خرابه یافته کنج

* تاریخ هجریه دن تاریخ میلادیه فی طابق خصوصاً بر قاعده *

سنه هجریه فی (۳۳) کاتقسیم ایتو لنوب ما حصل سنی مذکور سنه هجریه دن
 طرح قلنور بعد مابقی کا (۶۲۱) ضم قلنور مبلغ سنه ۶ میلادی بولور (۱۳۵) سنه
 هجری فی (۳۳) کاتقسیم ایتدک (۳۹) حاصل بولدی او شبو (۳۹) فی (۱۳۵) دن
 طرح ایتدک (۱۲۶۶) قالدی او شبو نیکار (۲۱) فی (۱۸۸۷) حاصل
 بولدی بز کاکر اکدم شول ایدی و علیه فقس فانه ینفعک فی مواضع (رضاء الدین)

تاریخ
 ایتدک

فهرست کتاب اعتبار

مقدمه الكتاب — (۲)

القسم الاول فی تهذیب اخلاق الصبیان ۴ خاتمه القسم الثاني فی فذلکة البحث (۳۹)

القسم الثالث فی اصناف العلوم وما يتعلق بها و فیہ فصول (۳۸) . . .

فصل فی اداب المتعلم (۳۹) | فصل فی ان العلم قسبان (۴۱)

فصل فی اداب المعلم (۴۰) | فصل فی ترتیب کسب العلم (۴۴)

فصل فی ان التبشیر و التصویق علی المتعلمین مضرة (۴۲) . . .

فصل فیما یلیق من طریق التعليم (۴۲) | فصل فی شرایط تحصیل العلم (۴۴)

فصل فیما یجب ان یکون علماء الشرع فیہ | فصل فی موانع تحصیل العلم (۴۴)

- • • • فصل في دفع مايتوهم من الضرر في العلم والندم (٤٥)
  - • فصل في طبقة طلبة العلم في ممالك الاسلام (٤٩)
  - • • • مطلب في حال طلبة العلم على الاطلاق في توابع قران (٤٨)
  - مطلب في طبقات طابة قران وما يضاف اليها من السقع والبلدان (٥٢)
  - فصل في اسباب العلم للانسان (٥٥) | فصل في تأليف الكتب في هذه الاعصار ٥٥
  - فصل في الكتب المؤلفة (٥٥) | فصل في طريق المطالعة (٥٨)
  - فصل في الرحلة لاجل طلب العلم ولقاء المشايخ | فصل في طريق المعرفة (٦١)
  - فصل في ان الناس اقسام باعتبار القبايل والطوائف والعلوم والصنائع (٦١)
القسم الثاني في العلوم العقلية فصل وفيه فوائد خاتمة القسم الثالث في الشريعة المحمدية خاتمة الكتاب	فصل في صنعة الكتابة فصل في حال اهل الاسلام على الاجمال فصل في تقسيم العلوم القسم الاول في العلوم النقلية

* وقد تصادق ختام طبعه لخمس بقين *
 من شهر رمضان سنة ١٣٥٥ بالهجريّة المقدسة

برخصة ناظر المعارف الروسية الكائن في بترسبورخ

١٩ فبراير سنة ١٨٨٨ بالميلادية المسيحية